

RESIGNATIONE JURIS CIVITATIS,

Von

Auffündigung des Bürger-Rechts.

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ET ELECTORATUS
HEREDE, &c. &c.

IN FRIDERICIANA ELECTORALI BRANDENBURGICA,
EX DECRETO ET AUCTORITATE ILLUSTRIS FACULTATIS JURIDICÆ,
P R Æ S I D E

DN. SAMUELE STRYKIO,

JCTO, COM. PAL. CÆS. SERENISS. ET POTENTISS ELE-
CTORIS BRANDENBURGICI CONSILIARIO INTIMO, PROFESSORE PRIMA-
RIO, ET FACULT. JURIDICÆ ORDINARIO

PATRONO SUO SUMME DEVENERANDO,

IN AUDITORIO MAIORI

Die Julii A. O. R. MDCIC

Horis ante- & pomeridianis

Solenni ventilationi offert

JOHANNES CHRISTIANUS *W*ennkel

Vratislaviensis.

AUGUSTÆ VRATISLAVIENSIIUM REIPUBLICÆ
PATRIBUS PATRIÆ CONSCRIPTIS,
VIRIS

PER-ILLUSTRI, MAGNIFICIS, GENEROSIS, MAXIME-
STRENUIS, NOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS,
AMPLISSIMIS atque CONSULTISSIMIS,

DN. PRÆSIDI,
CONSULIBUS,
SENATORIBUS,
SYNDICIS,

DOMINIS MÆCENATIBUS, EVERGETIS
ac PROMOTORIBUS SUIS OPTIMIS,
MAXIMIS,

REGIMINIS ET VITÆ
FELICITATEM PRECATUS
PERPETUAM,

Hanc suam Dissertationem Inauguralem
consecrare,
tanquam Amoris atque Observantiæ debitæ signum
offerre,

Seque ulteriori Tutelæ, nec non Tantorum Virorum Patrocinio
commendare

voluit, debuit

AUTOR-RESPONDENS.

PRÆFATIO



In studio Legali ea præcæteris pertractanda, quorum aliquis sit Usus, qui bono quopiam rem publicam beet, Leo Imperator admonet in *Nov. 46*. Quod ipsum famigeratissimus ille Jcto- rum, Dn. Diether. in *Præfat. ad Lectorem Thes. Pract. Besoldiano* præfixa, claris admodum indigitat verbis. Et multa certe disci in spem futuræ oblivionis, experientia testis est: Multa etiam magno cum apparatu proponi, sed quæ magis ingenii ostentationem, quam usum quendam in Republ. præ se ferre, Lectori in oculos incurrit: Cum tamen non Scholæ, sed vitæ discamus, facile cuivis constat, optime sibi consulere illos, qui operam his impendunt rebus, quas publica commendat utilitas, & judiciorum usus frequenti ventilatione dubias reddit. Hunc in finem exantlatis examinibus Juris solennioribus, inter varias, quæ mihi de themate inaugurali sollicito, se obtulerunt materias, præsentem de *juris civitatis resignatione* eligendam censui, utpote quæ ubivis locorum se exlerit, & in omnibus Germaniæ civitatibus suam præbet utilitatem. Diffusa quidem illa est, & pro diversitate locorum varia: Nec enim omnia ex jure communi decisionem capiunt, sed pleraque locorum statutis pactisque determinata: Interim quæ plerisque in locis approbari, nec Imperii LL. refragari constat, nobis hic exponenda erunt; ubi hanc tractationis legem mihi posui, ut l. Ca-

pite agerem, de variis Civitatem amittendi modis. In
 secundo, de amissione ejusdem Juris, in specie per re-
 signationem voluntariam atque liberam, ut & de Justi-
 tia & libertate Resign. In 3tio Capite, de personis Resig-
 nantibus. Cap. 4to de forma resignandi Jus Civicum.
 Cap. 5to de oneribus Resignantium Juri Civitatis & de-
 mum in Cap. 6. de effectu Resignationis tractare, animus
 est. Tu vero Summum Numen, Spiritus tui auxilio cœ-
 ptis assiste, tuo sustine favore laborem, viresque cor-
 poris pariter ac animi largire, ut dicta omnia atque scripta
 in tui gloriam, meamque vergant salutem. A Te au-
 tem L. B. Judicium moderatum atque benignum, de-
 center exopto.

CAPUT I.

De variis Civitatem amittendi modis.

- | | |
|---|---|
| <p> Necessaria est in Jure termi-
 norum interpretatio. §. 1.
 Diversimode in Jure accipitur vo-
 cabulum Renunciare. §. 2. & 3.
 Item Resignare. §. 4.
 Differentia inter resignare & re-
 nunciare. §. 5.
 Promiscue adhibentur. §. 6.
 Divisio renunciationis. §. 7. occur-
 rit.
 Derivatio vocabuli Juris, ejus-
 que varia acceptio. §. 8.
 Civitas consideratur vel formali-
 ter, vel materialiter. §. 9.
 & 10.
 Differentia inter Jus Civilitatis.
 & Civitatis. §. 11. </p> | <p> Quid sit Jus concedenda Civi-
 tatis, exponitur. ib.
 Quid Jus Civilitatis. §. 12.
 De hoc hic sermo est, interim Jus
 etiam Civitatis improprie &
 Civicum audit. §. 13.
 Alias Jus Civitatis sumitur etiam
 pro Bürger-Geld. §. 14.
 Descriptio amissionis Civitatis.
 §. 15.
 Quibus modis tota Civitas Jus
 suum amittat, describitur. §. 16.
 Quibus e contra civis Jus suum
 civilitatis, in specie per maxi-
 mam capitis deminutionem.
 §. 17.
 Quomodo per mediam. §. 18. & 19.
 Dif- </p> |
|---|---|

Differt relegatio a deportatione.

§. 20.

*Exempla nonnulla antiquorum
qui Civitatem amiserunt.* §. 21.

*Civis Rom. duarum diversarum
Civitatum civis esse non pote-
rat.* §. 22.

*Amittitur hodie civitas per rele-
gationem in perpetuum.* §. 24.

25.

*Ad triremes, opus publicum &
metallum damnationem.* §. 26.

*Hodie per capit. diminut. max.
cessat Libertatis, sed non Civi-
tatis amissio.* §. 27.

Certa regula de ejusmodi da-

mnatis dari nequit. §. 28.

*Quest. An deditus alteri Civitati,
jus Civitat. prioris amittat?*
§. 29.

*Civitatem amittit, qui hostilia
contra eam tentat.* §. 30.

*An femina sequens domicilium
mariti?* §. 31.

*Quest. An Civitas subditum invi-
tum, nullo antegresso delicto
expellere queat pro lubitu?*
§. 32.

*An propter Religionem facta e-
migratio, sit voluntatis, an ne-
cessitatis?* §. 33.

Transitio ad Cap. II. §. ult. 34.

§. I.

PRomissis, quantum licet, jam satisfactorius, vestigia
in principio premere necessum duco Ictorum, cum sum-
mus eorum labor circa nomina & verborum proprietatem
constitutus deprehenditur in *L. 1. ff. d. 7. & 7. L. 1. §. 1. ff. d.
Pact. l. 2. §. 2. ff. d. R. C.* Et ipse Imperator Justinianus in *§. 3. 7. d.
Tut. pr. 7. de Testam. §. 2. 7. de Obligat. quæ ex delict. nasc. L. 3. &
4. C. de V. S.* sollicitus circa genuinam verborum interpretatio-
nem atque significationem legitur. Hinc etiam, quia hanc dis-
sertationem de resignatione Juris Civitatis inscripsi, antequam
ad specialem & hac Diss. pertractandam materiam ipsam gres-
sus dirigam, evolutionem terminorum præmittere lubet. Ubi
Resignationis vocabulum quod attinet,

§. II. Sumitur illud 1. pro divortio vel repudio *L. 2. §. 1.
ff. de Divort. & repud. L. 17. §. f. ff. de reb. aut. jud. possess. & l.
1. C. de Sponsal. conf. Brisson. d. Verb. Sign. lib. 16. verb. renunciare
nuptiis.* 2. pro definitivi judicii actu, in quo nimirum allegatio-
nibus & probationibus renunciatur. *Gail. lib. 1. Obs. 107. n. 3.*

Auth. *Juvenus. in L. 9. C. de Judic. 3. pro Ecclesiastici beneficii* resignatione. vid. *Titulus, 9. Decretalium lib. 1. Tit. 7. lib. 1. in 6to. & Tit. 4. Clementin. lib. 1.* Hic vero nihil aliud significat, quam scienter & sponte facta pro renunciante introducti Juris cessio, Dalner. *de Renunciat. pag. 19.*

§. III. Sed dicis, *hec omnia tantum RENUNCIATIONIS respiciunt variam acceptionem?* Resp. Sic est; cum vero apud omnes fere Autores, qui renunciationis & resignationis injecere mentionem, etiam in hac præsentī materia, modo verbum resignare, mox iterum renunciare, adhiberi sine ulla distinctione annotaverim; qua de causa mihi non quoque liceret eorum vestigia sequi? Et certe resignatio, renunciatio, cessio, contentio, recusatio, remissio, repudiatio; Græce ἀπόταξις & ἀποταγή. & Germanice vulgo, *Auffgebung / Begebung / Verzicht / Verzeihung / Alciato in l. 40. ibi, Est & renunciatio. & Flam Paris. de resignat. Benefic. lib. 1. qv. 1. n. 69. unum idemque denotant, & in hoc præsentī significatu inter se omnino conveniunt.*

§. IV. Interim tamen, ne aliquid negligens præterire vellem videar, operam etiam investigationi impendi accuratiori, quod attinet verbum *resignare*, ubi plane diversam, fateor lubenter, prima vice compertus sum significationem; Occurrebat 1. acceptio hujus vocabuli, pro aperire quod signatum est, *L. si Testamentum ff. ad L. Corn. de fals.* ubi resignare Testamentum legitur, & apud Cicer. *ad Atticum. lib. II.* quo in loco *resignare literas*, scribit. 2. pro abrogare & dissolvere apud Senecam *de Benefic. usitatum vidi, cum de resignatione rationum ageretur.* 3. apud Horatium *lib. I. Epistol.* hoc verbum exponi pro reddere, scio, dum ita canit: *Hoc ego si compellar, imagine, cuncta resigno.* Quo denique etiam sensu atque significatu accipi à Canonistis, quis ignorat, quibus resignare idem est, quasi reddere ei, qui dedit: hinc & resignationem coram superiore semper fieri debere, contendunt Flam. Paris. *loc. cit. n. 33. & Galeratus de Juris renunciat. Qui simul & primus quidem, de resign. Benef. lib. 1. qv. 1. n. 30. & 34. Galeratus v. loc. cit.*

cit. lib. 1. c. 3. n. 8. descriptionem & resignationis & renunciationis sub-
jungunt, dum illam spontaneam privationem factam cum causa
coram superiore: hanc e contrario definiunt, in genere si sumatur,
spontaneam privationem, juris sibi competentis, citra consen-
sū Superioris cum licentia renunciandi cuivis libera sit L. pen. C.
de pact.

§. V. Qua occasione ducimur ad *differentiam resignationis*
à renunciatione, quæ inter se differre, ut speciem à genere, ex
 præcedenti hujus & illius patet definitione, hoc effectu, ut om-
 nis resignatio etiam renunciatio quidem sit, sed non omnis
 renunciatio æque sit resignatio, quia non omnis renunciatio
 exigit superioris consensum. Et ideo ratione etiam materiæ
 seu objecti secerni solet renunc. à resignatione, quæ non potest
 dici renunciatio simpliciter, sed tantum secundum quid. Per-
 cepi porro, simplicem renunciationem actum esse pendentem
 à nuda renunciantis voluntate, atque ideo eam dici pactum im-
 perfectum; resignationem vero à Superioris dependere volun-
 tate, qui Jus vel beneficium, quod resignatur, ei concessit.
 Proindeque, uti dictum, coram superiore fieri debere, quia,
 qui resignat, videtur reddere superiori cum illius consensu,
 quod ab eo accepit. Galeratus. *loc. cit.* & Paris. *d. l.*

§. VI. Verum enim vero, cum nihilominus tamen, non so-
 lum plerisque Autoribus, uti paulo ante monitum, promiscue
 eodē sensu atque significato, renunc. & resignatio veniant, sed
 etiam in *Cap. 1. de Renunciat. in 6to* cum quæstio ventilatur, an
 Pontifex Papatui *renunciare possit*, postmodum decidatur, posse
 eum *libere resignare*; imo in cæteris Juris Canonici textibus,
 ut in *Tit. de renunc. X. in 6to & Clement.* confundantur: & quod
 accedit, ipse quoque Mascardus. *de probat. concl. 1273. verbo re-*
signatio. & Paris. *d. l.* in hoc consentiant, non video, cur tam so-
 liciti in adhibendis verbis hic esse debeamus, cum, licet etiam
 concedam, strictissime allatam inter resign. & renunc. differen-
 tiam fundatam esse, in præsentī tamen materia, abdicationem
 & remissionem Juris Civici omniumque privilegiorum & fru-
 ctuum, ab ipso resignante factam, titulo & resignationis & re-
 nuntiationis indigitare, absque ulla confusione queamus. Id
 quod

quod, si in subsequen-
tibus mox resign. mox renunc. verbum
occurrerit, ne *Benev. Lect.* me erroris accuset, vel ipse critico-
rum nimis attentus susurrus, deviet, hic in antecessum prae-
monere, ratum duxi.

§. VII. Nunc ipsam quod attinet Juris Civitatis resigna-
tionem, non necessum judico, illam heic loci adhibere di-
visionem renunciationis *in generalem & specialem*, quam Melch.
Kling. *in C. 1. n. 17. de Judiciis*, adfert, utpote ad hanc nostram
minime quadrantem; sed illam lubet praemittere, quam Illustr.
Dn. Puffendorff. *in Tract. de J. N. & G. lib. 8. c. 11. §. 3.* tradit, ma-
gis themati huic accommodatam, dum *unam* esse dicit Juris Ci-
vici renunciationem, si civis Imperio civitatis renunciat &
nihilominus intra ejusdem territorium retinet domicilium:
Alteram, si quis simul fines & territorium excedat. Quae ulti-
ma, cum propria sit, & civitas certis finibus ditionem suam cir-
cumscribens, simul prohibere censeatur, ne quis ipsa invita do-
micilium ibi habeat, qui ejus Imperium nolit agnoscere; hinc
eam, relicta priori, jam nostram facio, de ea per totam acturus
dissertationem.

§. VIII. Nunc *Juris* sequitur vocabulum, quod unde de-
scendat, Jctus Ulpianus *in L. 1. ff. d. J. J.* dicit, Juri operam datu-
rum prius nosse oportere. Esse autem a Justitia appellatum pergit,
& elegantem Celsi laudat definitionem, dum Jus artem boni &
aequi definit. Alii Jus a jubendo dici volunt, quia qui jubet in
foro exequitur id, quod Justitia dictitat in animo seu volunta-
te. Et sic Campus pateret amplissimus exspatiandi, si hujus
verbi amplissimam & diversissimam significationem inter Jctos
annotare liceret; sed ne injucundis & diu ante hac ab aliis suf-
ficienter pertractatis sine fructu immoremur, hoc tantum adjici-
cere contendo, Jus, inter plurimos significationis modos, 1. id
significare, quod semper bonum & aequum est: Sicut Jus Nat.
dicitur immutabile. 2. Pratoris & Judicis, etiam pedanei Senten-
tia Jus vocatur, etiam si in pronunciando nihil minus quam Justiti-
am administret; quia non id quod injuste fecit, sed illud quod
Iudex facere debuisset attenditur. 3. dicitur locus, in quo Jus

red-

redditur a Judice vel Magistratu, etiam si domi aut in itinere si-
ve de plano hoc agat, & ubicunq; Prætor, salva Majestate Impe-
rii sui, salvoq; more majorum, jus dicere constituit. *l. Jus pluri-
bus 11. ff. de J. & J. 4.* Nonnunquam Jus etiam pro necessitudi-
ne dicimus, loquor verbis Martiani, *l. 12. ff. d. t.* veluti, est mihi Jus
cognitionis, vel affinitatis. 5. Denique Jus illud vocatur, quod
omnibus aut pluribus, in quaq; Civitate utile est: ut est Jus Ci-
vile. *d. l. 11. ff. d. J. & J.* Et hoc sensu in hac sumitur materia Ju-
ris vocabulum, quod facultatem denotat moralem, quæ singulis
inhæret Civibus, ut secundum eam privilegiis ac Juribus Civi-
tati competentibus frui possint. Wehner *Obs. præf. voc. Bür-
ger-Recht Besoldus & Speidelius. v. Stadt.*

§. IX. Denique *Civitatis* occurrit vocabulum, quod potis-
simum dupliciter sumitur, vel *Materialiter* vel *Formaliter*. Ille
Casu I. late pro universo Reipublicæ corpore, siue Respublica
sit per se, siue alii Reipublicæ subiecta, Cicero. *l. 1. de Republ.* Au-
gustin. *de Civit. Dei l. 1. c. 15. & l. 15. c. 8.* ita, ut sub illa etiam Re-
gna, principatus & alii districtus denotentur, sicuti hoc sensu
Paterculus. *lib. I. Histor. c. 3.* totam Thessaliam ante Mirmindo-
rum civitatem dictam fuisse refert. 2. *strictè*, aut pro cætu iis-
dem legibus consociato, etiam si per vicos & urbes sejuncto.
l. 4. pr. & §. 2. ff. de Cens. qualem Salustio in *bell. Catilin. c. 42.*
Civitas Allobrogum, & Cæsari de *bello Gall. lib. 5. & 6.* & nobis
adhuc hodie, in pagis Helveticis sese exhibet. Aut sumitur
pro ipsa ædificiorum & prædiorum universitate, vel potius, pro
suburbis, villis, pagis, prædiis & aliis bonis ad Civitatem perti-
nentibus. *arg. l. 2. pr. l. 87. l. 173. §. 1. ff. d. V. S.* aut etiam pro Po-
pulo in civitate existente. *L. 2. §. 13. ff. d. O. J. Novel. 161.* *Formali-
ter* civitatis accipitur vocabulum, pro Ordine seu Statu, regi-
mine & administratione publici cætus, seu multitudinis, sub
unius magistratus legibus degentis, & Gallis *estat*, nobis das
Stadt-Regiment dicitur. Gaisler. *de Civit. Imperial. in præf.*
Ut ita secundum Hefenthal in *Plaste Polit. tb. 3. & seqv.* post plu-
rimas ab eo antiquiorum & recentiorum Politicorum examina-
tas definitiones varias, civitas proprie dici queat, diversorum

hominum DEi & Naturæ ductu, Civilis societatis & beatitudinis obtinendæ causâ sub certo ad rationis rectæ normam directo, jubendi & parendi ordine in unum corpus congregata multitudo. Knichen. *in Opere Polit. lib. 1. Cap. 4. tb. 9. Explic. 1.*

§. X. Hic adhuc multū de differentia civitatis à Republica, item ab urbe, oppido & sic porro, adducere animus esset, nisi hæc omnia aliquanto remoti9 à scopo & parum ad rem facientia videā. Legat illa qui vult, apud Politicos, *Besoldum, Arumæum, Bodinum, Schönborner* &c. in primis apud laudatum Knich. *l. c. tb. 9. Expl. 2. ib. Differt autem Ciuitas.* Hic enim civitas per metonymiam & sicut ipsa Capitis demonstrat inscriptio, pro Jure Civitatis adhibetur, pro facultate scil. utendi fruendi ejus civitatis, in qua quis sedem vel domicilium suum constituit, vel adhuc quærit, commodis, privilegiis & libertate. Hænon. *Disp. Polit. 2. concl. 24.* Vel ut unico dicam verbo, per *Jus Civitatis* intelligo das *Stadt-Recht* / quod spiritum & vitam municipiorum dicunt Politici. Zahn. *Ichnogr. Municip. cap. 2. n. 11.*

§. XI. Ne vero hic obscuritatis & confusionis me accusare quis valeat; differentiam adesse dico inter *Jus Civitatis* & *Civilitatis*. Illud regulariter est potestas dandi seu condendi ē pago vel alio loco civitatem, das *Stadt-Recht* geben / id quod ad regalia majestatis, vel majora Principi reservata referunt, solique Imperatori, hoc communiter adscribunt. *L. 1. C. de Metrop. Beryt. Steph. de Jurisdic. l. 1. p. 1. c. 1. memb. 2. n. 114. Besold. Thes. Pr. verb. Stadt Limnæus. de Jur. Publ. 2. c. 9. n. 128.* Et licet Princeps vel Status Imperii alii, in suis territoriis, vicis quibusdam tribuere soleant das *Stadt-Recht* / sicut hoc fecit Dux Wurtemb. Fridericus anno 1601. dum urbem conderet, *Freudenstadt.* Fridericus IV Elector Palatin. Manheimio anno 1606. exstructo. Klock. *de Contrib. c. 5. n. 1.* Schottel. *de Jure Germ. Special. c. 11. ad fin. & Zeiler Itinerar. Germ. c. 8. & 14.* imo qui plura scire cupit exempla, adeat Christ. Rehebold. *Tr. de Jure Civitatis c. 4.* Interim tamen plurimi Politicorum melius censeat, si ad exemplum Ducis Brunsvic. Julii anno 1578. literas in exstrukione Henricopolis ad Rudolphum II. Im-

Imperatorem mittentis, teste Schottel. *d. l.* consensum Imperatoris impetrarent, ne literæ sequerentur inhibitoriales, quod ao. 1514. à Maximil. I. contigit Alberto Comiti Mansfeld. ex vico quodam prope Islebiam urbem exstruere conanti. Thom.. Michäel *d. jurisdict. concl. 12. lit. C.* Verum in Marchia Electorem Brandenb. absolute Jus habere dandi Civitatem, etiam absque Imperatoris confirmatione, contendit Müller. *Pract. rer. Forens. resolut. 18. n. 5.*

§. XII. Hæc de jure Civitatis. *Ius autem Civilitatis* proprie sic dictum, est jus recipiendi cives, quibus, uti in antecedentibus dictum, dari solet facultas seu potestas utendi, fruendi commodis, libertatibus & privilegiis civitatis, Germ. aller bürgerlichen Freyheiten/Weide/ Trifft/ Gemeinen Nutz und Nisungen der Stadt. Besold. *Thes. Pract. voc. Stadt. Knipsch. l. 1. c. 29. n. 1. & 2.* Hoc quia non est de regali- bus, hinc cuique magistratui, etiam municipali competit, tanquam consequens administrationis civilis, adeo, ut libere & absque consensu domini superioris, hoc aliis, imo & extraneis concedere queant. Speidel. Notab voc. Bürger/Recht. Mevius *ad Jus Lubec. P. 1. Tit. 2. art. 2. n. 59. & 60.* modo præcedat debita inquisitio, ut constet, quis sit & unde venerit recipiendus &c. Nov. 80. c. 1. cum civitatis interfit, non promiscue unum quemvis recipi. Hahn. *ad Wesenb. tit. ff. ad Municip.*

§. XIII. Et hoc ultimum huc loci quadrare, mentique nostræ esse consentaneum est, jus nempe illud civitatis vel civilitatis, de cujus donatione tam multa legimus apud Cicer. *l. 13. Epist. ad Famil. 36. in Orat. pro Archia c. 3. & 4. & pro Corn. Balbo. c. 3. 8. & 9.* ac passim Livium, Svetonium, Vellejum, & alios innumerabiles; Hoc dividi solet in *universale*, totius reipublicæ comune: quo sensu cives Imperii Germanici omnes sunt Germani. & *particulare*, quod iterum bifariam considera- tur; aut enim est *alicujus Provincie*, aut *certe cujusdam urbis vel oppidi*: Sicut civis Silesius, & civis Vratislaviensis. Besold. *Polit. lib. 1. c. 11. n. 4.* Ita ut heic loci jus civitatis improprie sic dictum, civilitatis & civicum unum idemque das Bürger/Recht/ si-

gnificet. Nam cum de sensu constat, vana nominum vocabula curanda non sunt *l. 2. §. 7. C. de Const. pecun.*

§. XIV. Hoc tamen adhuc monere vellem, jus civitatis summi quandoque etiam pro pecunia, quam quis civitatis causa des Bürger-Rechts wegen solvit. vid. Churfürstl. Sächs. Residentz Stadt Dresden Statuta, ubi Erlegung des Bürger-Rechts. c. 1. §. 1. f. & Resolut. Gravam. 1653. & 57. Tit. von Justitz Sachen n. 103. Vocatur alias daß Bürger-Geld. verum quia de hac nobis non sermo est, tangere saltem volui.

§. XV. Haëtenus præmissis iis, quia juxta monitum Quintil. lib. 5. declamat. cap. ult. ad definitionem nominis pertinent, omnia huc usque dispersa iterum recolligo & amissionem juris civitatis seu civilitatis nihil aliud esse dico, quam juris pristini, h. e. juris commerciorum, connubiorum atque contractuum, imo privilegiorum, fructuum atque immunitatum, quibus quis vel nativitate, ut domicilii constitutione, in civitate aliqua fuit gavisus, necessitate vel voluntate factam ablationem & derelictionem.

§. XVI. Jam suo ordine sequuntur modi, quibus jus hoc civitatis & civilitatis amittitur; quia vero paulo ante differui de jure civitatis proprie sic dicto, vom Stadt-Recht / & civilitatis Bürger-Recht / æquum esse arbitror, ut antequam ad posterius progrediar membrum, universam & ipsam quod attinet civitatem, summo quasi digito demonstrem, amittere eam jura atque privilegia tripliciter potissimum 1. ob enormissimum in Superiorem commissum delictum, utpote in crimine læsæ majestatis, perduellionis, defectionis, rebellionis, proditionis & magnæ seditionis, cujus exemplum de Rhodiis tradit Tacitus lib. 12. Annal. cap. 58. Idem Byzantio à Severo contigisse Xiphil. in Epitom. l. 74. & Antiochiæ à Theodosio, Theodor. l. 5. Histor. Eccl. cap. 19. autor est. 2. per totalem urbis & civitatis destructionem, puta per incendia, igne à cælo delapso, vel ab hostibus incendiariis injecto, vel casu fortuito orto, per terræ motus, aquarum eluviones & alia Reipubl. fata. Knichen. in Opere Polit. lib. 3. cap. 4. per tot. 3. Pro parte, ob publicam utilita-

tatem, quia privata vel communitalis etiam utilitas publica totius corporis vel universi utilitati cedit. *l. 3. C. de primipil.* Zahn. *Ichnogr. Jur. Munic. cap. 38. n. 11. & seqq.* Porro ob aliud crimen graue præter recensita commissum. Ob abusum privilegiorum. *c. 63. Caus. 11. qv. 8.* Knipschild. *de Jurib. Civitat. l. 1. c. 18. n. 5.* Diuturnum non usum illorum, vel ob contrarium usum, aut actum ab illa universitate exercitum; contraveniens enim privilegio, illi renunciasse creditur. Gædd. *in Consil. Marpurg. Vol. 4. Cons. 16. n. 260.* vel renunciationem expressam, quæ cum cuique libera sit *L. 29. C. de pact. facta etiam servanda est. l. 14. §. 9. ff. de Edil. Edict.* vid. de hac materia ex professo Knipsch. *cit. loc. L. 1. c. 18. per tot. cum seq.*

§. XVII. Jus autem Civitatis, respectu Civis proprie Civilitatis das Bürger-Recht plurimis modis amitti solet. Ubi antiquitatem & Jus Romanum antiquum, si aliquanto accuratius introspicere licet, famosa illa *Capitis* se sistit *diminutio*, quæ in *Maximam*, *Mediam* & *Minimam* distingvitur. *Tot. tit. Inst. & ff. de Capit. diminut. Ultima* ad nos non pertinet; videamus ergo, quænam fuerit *Maxima* & *Media*. Illam Imper. Justinianus in §. 1. *§. d. t.* vocat, cum aliquis simul & Civitatem & libertatem amittit, quod accidit in his, qui servi pænæ fiunt atrocitate sententiæ, vel libertis, ut ingratis erga Patronos condemnatis, vel his, qui se ad pretium participandum venundari passi sunt. Sublata itaque libertate, quod in iis qui servi efficiebantur continebat, reliqua quoque duo, Jus Civit. & Familiæ auferebantur, cum nullus servus Civis esse poterat; sic Regulus servus factus per captivitatem, Jus amittebat Civitatis. Huc pertinebant ob maleficio aliquod in Insulam deportati, qui tanquam mortui reputabantur. §. 1. *§. quib. mod. patr. potest. solv.* Imperator vero servos pænæ amittere Civitatem quando constituit, notari meretur, quod talis dicebatur ille, qui non alium dominum habebat, quam ipsam quodammodo pœnam, cui addictus est. Vinnius. *ad §. 2. §. d. t.* Eandem pœnam, Juris Civit. scil. amissionem, patiebantur in metallum vel in opus metalli damnati, ad effodiendum metallum; licet differentia fuerit inter eos,

qui in metallum, & eos, qui in opus metalli condemnabantur, quoad vincula fuerit. *L. 8. §. 4. & 6. ff. de pœn.* Non absimilis pœna fuit eorum, qui in opus publicum dari dicebantur. *l. ult. ff. de Effract.* nisi quod amissa Civitate, libertatem adhuc salvam retinerent. *l. 17. §. 1. d. 1.* quibus hodie ad triremes damnatos, die so auff die Galeeren geschmiedet werden/non pauci comparant. Vinnius. *d. §. 2. Inst. quib, mod. jus Patr. potest solv.* Bestiis qui obijciebantur, seu ad bestias damnati iisque dati dicebantur, Servi fiebant. *Dio. lib. 58.* Fere ejusdem cum iis erant conditionis, qui lata sententia in ludum sive venatorium, sive gladiatorium ad voluptatem populi conservandam, condemnabantur. *l. 8. §. 11. ff. de pœn.* Cujac. *lib. 13. obs. 10.* Et ad ultimum omnes, qui ultimo damnabantur supplicio, pœnæ olim fiebant servi & per consequens Civitatem amittebant. *l. 29. ff. de pœn. l. 6. §. 6. de Injust. rupt. & irrit.*

§. XIIIX. De Minori jam sive media Capitis deminutione loquitur Imper. in §. 2. *f. de Capit. demin.* quod illa contingat, cum Civitas quidem amittitur, libertas vero retinetur, quod accidit ei, cui aqua & igni interdictum fuerit: vel ei, qui in Insulam deportatus est. Erat hæc antiquissima aquæ & ignis interdictio, modus quidam pœnæ specialis, quæ Civitate, salvis tamen majorum Constitutionibus, fontes expellebantur. Neque enim Civitatem, neque libertatem amittere invitus jure Quiritum quis poterat, sicut a majoribus hoc constitutum laudat Cic. in *Orat. pro Corn. Balbo, pro H. Cæcina & pro Domo sua.* Atq; ita nec Civitate extrudi, neq; ultimo supplicio adfici noxii Cives poterant; hinc ne peccata manerent impunita, inventa hæc ratio est, nimirum ut fontibus aquæ & ignis usus, duorum illorū elementorum, sine quibus vita foveri non potest, interdiceretur. His enim vitæ humanæ destituti subsidii, in alias terras migrare, seq; in aliam conferre Civitatem cogeabantur, in quam recepti, Romanam amittebant, cum duarum Civitatum Cives eos esse, Romanorum Leges non paterentur. Cornel. Nepos in *vita Pompon. Attici.* Cic. *pro Balbo.* Hoc interdictum autē ut eo durius a singulis observaretur, ne tecto quidem

dem damnatos excipere licebat, adeò, ut qui recepissent & cessassent, lege Julia de vi, tenerentur. Paulus *lib. V. Sentent. tit. 28.*

§. XIX. Mansit hujus interdicti usus ad imperatorum usque tempora, quibus loco illius, deportatio reorum in Insulas in Rempubl. inuenta fuit atque suffecta, ne juris antiqui vincula aperte revelli viderentur, ut vetusti moris umbra retenta, qui deportarentur, sic haberentur, quasi aqua & igni interdicti essent. *L. 2. §. 1. ff. de pœn. L. 3. ad L. Jul. peculat.* Et sic etiam per aqua & igni interdictos, nostri deportatos interpretantur. *L. 1. §. hi quibus. ff. de Legat. 3. l. 2. ff. de Publ. Jud.* Brissou. *Antiqq. Jur. Civ. L. b. 3. c. 5.* Hæc deportatio species exilii erat atrocissima, damnatus enim hoc modo, amissa Civitate & bonis publicatis, nervo aut compedibus vinctus, & in navim impositus a Servis publicis in certam Insulam deportabatur, ibique in perpetuum concludebatur. Vinnius. *ad §. 2. Inst. de Capit. demin.* quod ultimū hodie confinatio, die *Umbzäumung* dicitur. Qua deportationis pœna, caput exemptum fuisse a civitate, ciuesque ad peregrinorum reductos conditionem, patet *ex l. 17. §. 1. de pœn. l. 6. de Int. & releg.*

§. XX. Hinc etiam relegatio differebat a deportatione; Relegati enim licet in perpetuum, omnia tamen sua jura retinebant. *l. 4. l. 7. §. 3. ff. d. Interd. & releg.* sic sententia relegationis, existimationem quidem civis minuebat, interim tamen non penitus consumebat, aut caput de civitate, ut in deportatione eximebat. *l. 5. §. 2. ff. de Extraord. cogn.* Sic nomen exilii licet commune sit, & exules non deportati solum, sed etiam relegati appellantur. *l. 4. & 5. ff. de Interd. & releg.* cum omnes extra solum missi vivere necessum habeant, proprie tamen exilium de deportatione tantum dicitur, ac si proprie id exilium non sit, cum jus civitatis adhuc retinetur. *l. 2. ff. de publ. Iudic.*

§. XXI. Deniq; ut exemplis res fiat clarior, lege Claudia, ex Senatus auctoritate ad populum lata, Latini, qui fraude civitatem obtinuerant, in urbes latinas, amissa civitate Romana, redire coacti sunt. Bodin. *de Republ. lib. 1. c. 6.* Boëtius refert, amississe Romanos Civitatem suam, cum in Colonias mitterentur

la-

latinas. Et Livius *lib. 24.* perhibet, colonias Romanorum, Puteolos & Salernum deductas, pariter jura Civitat. Romanæ amisisse. De Augusto Imperatore, tradit Dion. *lib. 54.* quod Tyrios & Sydonios Syriæ, ob domesticas seditiones, Cizios Bythiniæ libertate privaverit, & amissa civitate servos esse jussit, cū cives quosdam Rom. flagellis cæcos morte affecissent. Eandem pœnam & ob idem crimen, Claudium in Rhodios atque Lycios statuisse, cit. autor scribit, additque, quod memoratu dignum puto, in hujus causæ cognitione coram Senatu, quendam Legatorum, Lycium origine & civitate Romana donatum, latine, sed minus apte loquentem, cum audivisset Claudius, civitate privavit, dicens, Romanum eum esse non oportere, qui eam linguam nesciret.

§. XXII. Illud adhuc adjicere teneor, civem Romanum duarum civitatum esse non potuisse civem, quia, ut Cicero loquitur *in Orat. pro Corn. Balbo*, dissimilitudo civitatum, varietatem juris habeat. Ideo & paulo ante exclamat: O jura prælara atque divinitus jam inde a principio Romani nominis a majoribus nostris comparata, ne quis nostrum plus, quam unius civitatis civis esse possit. Cum antea dixisset, cæteris omnibus populis concessum esse, ut plurium civitatum quisque civis esset; quo errore ductos, pergit, vidi egomet nonnullos imperitos homines, nostros cives, Athenis in numero judicum atq; Areopagitarum, certa tribu, certo numero; cum ignorarent, si illam civitatem essent adepti, hanc se perdidisse, nisi postliminio recuperassent. Hæc ille. Confirmat id suo exemplo Pomponius Atticus, qui, ne Jus Civit. Romanæ amitteret, civis Atheniensis fieri noluit. Corn. Nepos *in Ejus vita.* Notanda tamen hic venit limitatio, nisi quis in aliis civitatibus civis evadat ejusdem Principis vel Populi Romani Regimine subiectis; tali enim casu jure etiam Rom. civis reliquarum sub Imperio Romano sitarum civis esse poterat. *L. 27. ad Manicip. L. si quis 7. l. Filii 22. §. municipes. ff. eod. tit.* Id quod adhuc hodie etiam obtinet in subditis Helvetiæ quinque Cantonum, ubi unius civitatis civis reliquarum simul civis existit. Sic Müller *in Pract. rer. Forens. resol.*

fol. 18. n. 16. seqq. testatur, idem juris esse inter Dantiscanos & Thorunenses, Berolinenses & Colonienenses, ita, ut civis Colonienensis juret simul Senatui Berolinensi & vice versa, salva tamen cujusque Senatus jurisdictione, uti patet ex verbis cujusdam pacti vel Statuti, Abends an der Vigilien Petri und Pauli ao. 1432. ibi: der ein Bürger zu Berlin ist/ soll auch haben die Bürgerschaft zu Cölln; desgleichen ein Bürger zu Cölln/ soll auch haben die Bürgerschaft zu Berlin. *Müller. d. l.* Licet aliud moris fuerit apud Athenienses, Rhodios, Lacedæmonios & alios, ubi multarum civitatum diversissimarum cives esse poterant. *Cic. pro Balbo.* & Patricios non raro duarum civitatum simul cives & Patritios existere, tradat *Draco. de Jure Patric. f. 245. seqv. c. 3.* imo & incolas, civesque honorarios. *Arumæus. de Republ. c. 5. Sect. 7. n. 9.* Communiter tamen hoc non licere dicunt, ob fidem priori civitati datam: sicut enim Vasallus non potest posteriori domino fidem dare in præjudicium prioris, multo minus civis nondum solutus a priori civitate. Deinde etiam cum duorum corporum ut idem membrum sit, per naturam fieri non potest, ut in plurima officia distracti sensus, dum nullius imperium exaudiunt, nec in tot functiones sese discerpere aut parti-ri possunt, vel sub ipsa operarum multitudine succumbant, vel obsectorum in contrarium recipientium mutuis pugnis inter-moriantur. *Arumæus. d. l. n. ult.* id quod approbat *Knipsch.* postquam diu pro & contra prolixè admodum quæstionem, *an unus duarum civitatum vel plurium imperialium, vel etiam alicujus imperialis & alterius municipalis, sive territorii domini civis & subditus esse possit,* ventilasset. *Lib. 2. de Civit. Imper. cap. 29. n. 135. seqq.*

§. XXIII. Sed quorsum ducor, in circulos redeundum est, narratio hucusq; modorum, quibus jus civitatis apud Romanos amittebatur, utramque paginam implevit, jam ad hodiernos mores ordine progrediendum est: Ubi statim ab initio notandum venit, in locum deportationis hodie successisse *pænam Banni.* *Carpz. P. 3. qv. 140. n. 14.* *Hopp. ad §. 2. I. de Capit. de-
minut.* Admitto in Germania & Polonia, nam in Hispania, Por-

tugallia & Gallia, hodiernum non adeo infrequentem esse deportationem, notat Hopp. *d. l.* Hoc v. Bannum a JCtis dividi solet, in *Bannum Imperii & Provinciale*. Wehner. *Observ. Pract. voc. Acht. Gail. de pac. publ. lib. 2. c. 1.* Illud die Reichs-Acht / bannitos toto arcet imperio, ac quocunq; in loco Imperii domicilium habuerit damnatus, emigrationem injungit, eumque a tutela vitæ ac bonorum in imperio nostro excludit. *Ord. Cam. Part. 2. tit. 9. §. 2. Provinciale*, bannitos tantum e territorio Principis bannientis expellit. Interim nihil refert, utrum quis Bannum Imperiale, an Provinciale patiat; utroque enim casu civitatem amittit.

§. XXIV. *Relegatio* adhuc obtinet, adhibita tamen distinctione, *an in perpetuum*, an vero *ad tempus* relegati fuerint. *Illo casu*, imprimis si accesserit fustigatio, dum nunquam reversuri sunt in civitatem, sed perpetuo cruciandi exilio, amittere civitatem in aperto est. Carpz. *Pr. Crim. q. 140. n. 33.* Dn. Præses in *usu mod. ff. de Capit. de min. §. 8. & 9.* Hoc casu, ad tempus scil. relegati, cum elapso illo tempore iterum in civitatem redire possint, ac durante etiam relegatione omnia jura in ea civitate relicta retineant integra atque illæsa. *L. 4. & 7. §. 2. ff. de Interd. & releg. & saltem actu in civitate commorari prohibeantur*, imo per procuratorem frui possint juribus civitatis, quod secus est in deportatis. Conf. Carpz. *P. 4. C. 47. def. 9.* Richter. *P. 2. dec. 93. n. 21. seqq.* amisisse jus civitatis dici non possunt, modo non ex causa famosa facta sit relegatio. *arg. L. 22. ff. de his qui not. infam.* ideo & ab honoribus atq; collegiis removeri non debent, prout præjudiciis hoc confirmat Carpz. *d. Const. 47. n. 11. & 12. & Pr. Crim. qu. 130. n. 52.* Marquard. *de Jure Mercat. lib. 4. cap. 1. n. 23. seqq.*

§. XXV. Aliquando exosum illud relegationis omittitur nomen, & simpliciter præprimis honoratioribus injungitur, ut civitatem deferant, bona sua divendant, ac in alium locum se conferant. Mev. *ad jus Lub. lib. 1. tit. 1. art. 6. n. 28.* Qualia exempla in subditis seditiosis & turbulentis, dominis suis refragantibus, vicinisque graves se exhibentibus, aut servitia debita præstare nolentibus se sistunt, Berlich, *p. 1. dec.*

dec. 65. n. 7. Carpz. p. 2. C. 52. def. 16. In academiis hic modus relegationis mitior, dici consuevit *Consilium abeundi*, imponi solitum illis studiosis, qui vel pœnam relegationis nondum satis promeruerunt, interim tamen suo vitæ genere scandalum atq; incommodum cæteris præbuere, vel dignitate aliqua congenita pollent. Alias Mevius ad *Ius Lubec. lib. 1. tit. 1. art. 6. n. 26.* huc referendam esse dicit, pœnam illam nonnullis in locis detrectatoribus munerum publicorum dictari solitam, amissionem nempe habitationis & domicilii in urbe, *cum indignus sit commodo auriæ civilis, qui recusat onus civile.*

§. XXVI. Succedunt in perpetuum ad triremes vel opus publicum damnati, quos, sicut & ante jam recensitos civitatem amittere, assero *arg. l. 8. §. 8. ff. de pœn. l. 17. §. 1. ff. eod.* Dn. Præses in *Ufu Mod. ff. de Capit. demin. §. 7.* non tamen eandem in damnatis ad tempus esse rationem existimo. *arg. d. l. 8.* nihilq; adjuvat ipsos hodie, antiqua illa differentia, inter damnationem in opus metalli, & damnationem in opus publicum. *dd. LL. ubi prior pœna durior & servilior erat, hæc honoratior atque mitior.* Cujac. *lib. 6. obs. 25.* Itaque servi pœnæ fiebant in metallum seu opus metalli in perpetuum damnati, *ἀπόλιδες* autem tantum fiebant illi, qui ad opus publicum perpetuo quidem condemnabantur, h. e. jura quidem civitatis amittebant, libertatem tamen adhuc retinebant. *l. 17. ff. de pœn.* utroque enim modo civitas amittitur, cum jus civitatis ipsis nullibi reperiatum restitutum. Idem obtinet in damnatis ad triremes, Stamler. *de Servit. person. tit. 3. n. 11.* Sic etiam damnati ad operas alias in fortaliis præstandas auf den Bau oder Bestungs: Bau / comparantur damnatis in opus publicum; Imo & immotam hanc stare sententiam: Quod omnis ad operas publicas perpetuo condemnatus jus civitatis amittat, propugno cum Dno. Præfide in *Uf. Mod. d. tit. §. 7.* quicquid etiam contrarii dicat Stamlerus. *d. T. 3. n. 14.*

§. XXVII. Sed quid hodie dicendum est de maxima illa capitis diminutione, per quam libertas auferebatur, & servus pœnæ factus civitatis jura amittebat? Postquam vero servitus inter

Christianos anno circiter 1200. in desuetudinem abiit. Gudelín. *de Jure Noviss. lib. 1. c. 4.* Gröenweg. *ad tit. Inst. de jure person.* Stämmler. *lib. 1. tit. 1. c. 2.* illam non amplius obtinere in propatulo est, nisi in locum illorum hodie substituere velimus Turcas, in captivitate justo modo detentos; cū enim Christiani ab infidelibus capti, durissima illa servitutis lege detineātur, *R. 7. de ão. 1542. §. 11.* cur non retorsionis jure nostri captivos infideles servorum assumere conditionem, compellere poterunt. Dn. Præf. *in Us. Mod. ff. de Statu homin. §. 3.* Alias nullus jure novo amplius per pœnam servus efficitur *Nov. 22. c. 8.* sed libertatem retinet illibatam. *Auth. sed hodie C. de donat. inter vir. & uxor.* quicquid etiam contra sentiant Carpz. *Pr. Crim. qv. 129. n. 1.* Paulus Vöet. *ad Inst. §. 3. quib. mod. jus patr. potest. solv.* qui damnationē ad triremes. ad ergastulum publicum, in metallum successisse autumant, sed minus recte Dn. Hopp. *ad §. 3. Inst. d. t.* quamvis enim jure novo amittant civitatem *l. 29. ff. d. pœnis.* salva tamen ipsis manet libertas. Interim perpetuo addictos carceri, vel ergastulo publico, salvum etiam retinere jus civitatis, affirmare non vereor cum B. Brunnemanno *in Exercit. suis ad Instit. ad §. 3. quibus mod. patr. pot. solv.* Id quod etiam locum invenire mihi persvadeo in ultimo supplicio damnandis, licet enim hi, prout paulo ante dictum fuit, per dict. *Nov. 22. & Auth. cit.* libertatem quidem retinuerint, sed civitatem non æque; consuetudo tamen Germaniæ plerisque in locis salvam esse condemnatis voluit testamenti factionem. Carpz. *Pr. Crim. qv. 135. n. 22. seq.* Richter. *P. 1. dec. 57.* idem in Saxonia approbatum legimus *in P. 3. Const. El. 6.* modo reorum bona per sententiam Fisco non sint addicta. *per d. Const.* Quod ampliatur, ne quidem testamenta eorum, qui mortem sibi consciverunt, futuræ pœnæ metu, hodie regulariter esse inutilia, secus ac *l. 2. C. qui testam. fac. poss.* constitutum reperitur; ideoque nec civitatem, nec bona apud nos amisisse, concludunt Carpz. *dict. Const. d. 13.* & B. Brunnem. *add. l. 2. C. d. t. in f.*

§. XXIIIX. Interim tamen certam de ejusmodi damnatis regulam hodie dari vix posse, sed cujusvis Principis, aut populi il-

illam pœnam dictantis voluntatem esse attendendam, puto cum Hoppio. *in Ufu bod. ad §. 3. Inst. quib. mod. pat. pot. solv. & sedulo ad consuetudines & constitutiones principales respiciendum esse*, in hisce casibus, moneo cum Dno. D. Lüder. Menkenio *in Tab. suis Synopt. Pandectar. tit. de capite minutis. juncta Constit. Elect. Noviss. 8. §. wann aber 2c. & Part. 3. constit. 6.* Nisi generali & apud omnes fere gentes una eademque pœna, crimen aliquod puniatur, sicut obtinet in *crimine læsæ majestatis & perduellionis*. Accusatus enim & convictus hujus criminis, siue præsens puniatur, siue absens ob duplicatam contumaciam condemnatus sit, non ipse solum qui crimen perpetravit, sed complices etiam criminis ultimo afficiuntur supplicio; si vero effugerint, sicut & priori casu, nihilominus omnibus juribus, & sic etiam civitatis atque incolatus, privilegiis, honoribus atque bonis, aliorum ad instar bannitorum privantur. Quam pœnam universis fere orbis gentibus notam nec non executioni mandatam, plurimis & rationibus & exemplis deducit Knichen. *in Opere Polit. lib. 3. cap. 3. tb. 10.*

§. XXIX. Nunc videamus *an ille civitatem amittat & civis esse desinat*, qui abs sua civitate, in qua degit & cujus juribus fruitur, propter injuriam alteri illatam civitati, eidem traditur, hoc sine, ne per ejus detentionem & factum illud illicitum, causam belli contra se præbeat? Ubi statim distingvendum arbitror, an talis civis deditus læsæ civitati, ab illa fuerit receptus, nec ne. Licet enim *in l. 17. ff. de Legation.* ubi quæstio ventilatur, *qua pœna ille sit afficiendus, qui legatum hostium pulsasset, & Q. Mutium respondere solitum fuisse percipiamus*, eum dedi hostibus, quorum essent legati; & tali casu post variorum disputationes sententiam P. Mutii cum cæteris eo coilimasse, ut utroque modo, ex civitate expulsus videretur ille, civisque Romanus esse desinat, quem semel populus jusisset dedi, sicut faceret, si aqua & igni interdiceret: Eo tamen nihil obstante, cum in sequentibus verbis legis, maxime autem quæsitum esset in Hostilio Mancino, quem Numantini sibi deditum non acceperant, legatur, quod de eo lex postea lata fuerit, ut civis esset Romanus,

adeo ut etiam Præturam postea gessisse dicatur *d. l. æquum esse judico*, ut tradita ponderetur distinctio. Nam pura deditio absque receptione alterius partis, læsa scilicet, in se solummodo est oblatio illius juris, quod civitas habet in suum civem, facta alteri civitati ad hunc effectum, ut tanquam de proprio cive supplicium sumi possit; non autem pura abdicatio & renunciatio. Si itaque deditus ab altera non recipiatur civitate, retinet prior civitas civem, juraque in ipsum competentia, quod Cicero approbat *in Orat. pro Cæcinnæ*, his verbis: Civis, quem pater patratus dedidit, si non est ab hoste receptus, retinet integram causam & Jus civitatis. Et hoc ipsum adeo verum est, ut post hæc civitati adhuc dedenti liceat istum vel plane ejicere, vel pro ratione delicti punire, (id quod contigit Clodio, Corfio dedito, nec ab iis accepto. *Valer. lib. 6. cap. 3.*) aut non punire, ut multa sunt delicta in quibus utrumvis fieri potest. Grotius *de J. B. & P. lib. 2. c. 21. §. 4. n. 7.* Jus etenim civitatis, ut & jura & bona alia, non ipso amittuntur facto, sed decreto aliquo aut judicio, nisi delictum ipso Jure infamet; tunc enim, et si populus læsus sibi illatam remittat injuriam, nihilominus is pro infami censi debet, & civitatis membrum tamdiu esse desinit, donec restituatur. Conring. *diff. de cive §. 21.* & nisi lex aliqua factum habere velit pro re judicata, ut puta per expressam sanctionem si sit constitutum, ut qui talem in casum pervenerit, eo ipso civitate excidisse sit censendus. Pufendorff. *d. Jur. Nat. Gent. & Civ. lib. 8. c. 11. §. ult.* Plane alia ratio est, si deditio à parte læsa sit accepta, hoc enim casu priori civitati omne jus in ipsum perit, quia illa volente sub alterius civitatis Imperium pervenit, adeo ut si postea casu aliquo reversus fuerit civis quondam hosti deditus, civis non nisi ex novo beneficio erit. *l. 4. ff. d. Captiv. & postlim.* quo etiam sensu verum esse, quod Modestinus de dedito respondit, subjicit Grotius. *cit. loc. qui ibid. §. 4. n. 2.* simul exempla deditorum tam ex sacra quam profana recenset historia.

§. XXX. Fluit ex hoc, perdere & amittere civitatem omnem illum, qui hostilia contra civitatem tentat, five ut superius dictum

Etum, hoc contingat in crimine læsæ majestatis & perduellionis, sive seditionis atque proditionis, item collusionis cum hoste facta; quo casu non ipse solum delinquens, sed omnes simul descendentes, sociiq; criminis puniuntur, & sic jura pariter civitatis amittunt. *Surdus. Conf. 438, n. 12.* adeo ut ob delictum semel amissa nunquam recuperari posse, arbitrer per *l. 2. C. de liber. & eorum libert. Surd. d. Conf. n. 14.*

§. XXXI. De Civitatis derelictione atque amissione, etiam quo *ad Fœminas* quæstio institui solet, *an & hæc viro alterius civitatis nubentes, domicilium mariti, abdicato priori, sequi teneantur.* Quia vero hæc quæstio magis materiam tantum nudam mutationis tractat domicilii, neque simul ad jura civitatis proprie sic dicta amittenda per emigrationem respicit, legat ea qui vult apud Dn. Eliã August. Stryk, *in diff. de mutat. Domicilii. c. 3. n. 3. seqq.*

§. XXXII. Potius hic accuratiori lubet aspicere oculo, famosam illam & perutilem fane quæstionem, *an civitas vel dominus territorii pro lubitu, nullo etiam antegresso delicto, subditum invitum expellere, ipsique injungere possit, ut civitatem deserat, domicilium mutet, ac se cum bonis suis in alium locum extra territorium ejus ditionemque conferat?* Et fateor prima quidem fronte, dum licentia unicuique concessa pro lubitu domicilium mutandi, sicut in subsequen- tibus sum demonstraturus, ob naturam correlatorum, non parum me detineri, quin affirmativæ subscriberem sententiæ. Si enim uni sociorum vel contrahentium liberum relictum est, quodcumque velit a contractu vel societate recedere, & hinc etiam civis gaudeat licentia abeundi atq; recedendi, cur non ex adverso alteri sociorum vel contrahentium, cur non civitati vel domino superiori concedendum est idem jus, quod contrahentes aut in societate constituti inter se commune habent? vel clarius, cur domino denegatur jus civitate expellendi civem invitum, si hic illo etiam invito & forte in ejus damnum alio se conferre queat? Inter civitatem autem & civem intercedere mutuam obligationem in aperto est, dum hic operas pollicetur, & ipsi munera atq; onera civitatis sustinenda; illa autem defensionem, protectionem atque com-
mo-

modum & utilitatem immunitatum & privilegiorum concedat. Et hinc ob naturam correlatorum ab utraque parte eadem latitæquitatis & paritatis ratio. Verum enim vero a correlatis desumptum argumentum, non spernendæ alias efficaciam, hic tamen nullo modo locum invenire potest, quia deterior adeo non fit conditio civitatis, si pro lubitu cives alio migrare queant, quam singulorum civium, ipsos si invitos, & quod maximum est, etiam nullo antegresso delicto, ex arbitrio suo pellere possit civitas: civis enim, licet etiam non adeo obedientem, pi-um atque bonum ad arbitrium civitatis sese composuerit, facile iterum in ordinem redigi ita poterit; civi autem si administratio Reipublicæ displicuerit, aut alias hoc vitæ genus suæ conditioni vel statui inconveniens esse sentiat, quomodo aliter fortunæ consulere poterit suæ, quam per patientiam aut emigrationem. Pufendorff. *d. Iur. Nat. & Gent. lib. 8. c. 11. §. 6.* Scio quidem cum *alleg. Pufend. d. l.* a civitatibus imprimis antiquioribus Romanorum & aliorum, medium usurpatum fuisse minus odiosum amoliendi cives suspectos, aut supervacuos, & multitudine prægraves, quo cæteris laxior locus fiat, cum eos in colonias transcriberent; sed volentibus hoc plerumque contigisse, *idem subjicit*, dum lautiores in coloniis speraverint conditionem, qui domi cum inopia conflictabantur, aut ipsi ex oculis civitatis, cui invisi erant, sese subtrahi gaudebant. Quarum exempla coloniarum per multa *cit. aut.* annectit. Sed hic aliud attendendum venit, illi ut plurimum volentes, vel etiam licet inviti, ob publicam tamen utilitatem (de qua paulo post) aliorum transferebantur; hi vero inviti exire dum jubentur, injuriam ipsis fieri arbitror, quoniam qui in civitatem aliquam concedit utique omnes suas rationes, saltem in præsens, eidem velut illigat, quas turbari aut everti necessum foret, si quolibet tempore possit expelli. Dn. Puffendorff. *d. l.* Quod cum sit summe odiosum, inde civis hoc quoque a civitate velut stipulari intelligitur, ne invitatus præter meritum possit ejici. Sed contra civitas fortunas suas & incolumitatem uni alterive vulgari civi non superstruxit, adeoque nihil aut parum ipsi

ipsius interest, si is pro lubitu demigret. Ubi enim in aliquo eximio cive magnam collocarit fiduciam civitas, solet eundem peculiaribus pactis adstringere, ne pro lubitu discedere amplius possit. *Hæc ille. conf. insuper Carpz. ad L. Reg. Germ. c. 14. Sect. 2. n. 6. & 11. Struv. Exercit. 50. §. 55. Dixit laudatus Pufend. notanter, invitum præter meritum non posse ejici: Ideo ne in totum & sine ulla exceptione justa huic sententiæ subscripsisse videar, adhuc casum utilitatis publicæ hic exceptum volo, quæ suprema lex est l. 5. ff. d. Decret. ab ord. fac. cujus in exemplum non paulo ante modum purgandi civitatem per colonias hic repetere possem; item Maurorum ex Hispania factam ejectionem Dn. Becman. *Histor. Orb. Geogr. Civ. p. 2. c. 1. §. 4.* si prolixitas non resisteret. Hoc tantum dico; licitum hoc casu esse Statibus atque Principibus Imperii, subditis in religione à domino dissidentibus, qui anno 1624. religionis suæ exercitium non habuerunt, & quod accedit, si quiete vivere nolint, sed variisurbationibus & seductionibus aliorum ansam præbeant, injungere emigrationem, modo tamen spatium quinquennii ad hanc ipsis relinquatur, per *Instrum. Pac. O. & M. Art. 5. §. 37.* conf. Dn. El. August. Stryk. *in dissert. de domicilii mutat. cap. 3. n. 27.**

§. XXXIII. Qua occasione in genere, antequam hoc finiat caput, sed brevibus examinanda occurrit quæstio, *an illa per emigrationem propter religionem facta amissio civitatis, libera civium voluntati relicta sit, an vero à Superiori injungi possit, adeoque necessitatis sit?* Ubi certum est, ante pacificationem Osnab.-Monast hanc quæstionem pro & contra disputatam esse, uti inter ceteros refert Gylm. *Tom. 1. Symphor. p. 1. tit. 3. V. 1. n. 1. f. 165.* & quidem in judicio Camerali, cum anno 1587. die 6. Apr. à Magistratu Colonienfi edicto publicato in der Morgen Sprach / serio fuisset prohibitum, ne quisquam civium aliter quam secundum Romano-Cathol. doctrinā leges & ceremonias, solennitates & copulationes, Baptismū & sepulturam perageret; secus faciens emigrare teneretur, id quod Rosacorbis quoq; *in Pract. Forens. Cap. 31. & seqv. facit*, sed ductus pace Religiosa d. 40. 1555.

wo aber unsere x. ibi: mit Weib und Kindern an andere Orth
 ziehen / und sich nieder thun wolten x. demum liberae volun-
 tatis esse concludit. Ast adversariorum scriptores necessita-
 tem hujus mutationis defendunt. vid. Aut. *Autonomie* seu Burg-
 kardus, Cancellarius olim Colonienf. von Freystellungen
 mancherley Religionen und Glauben. p. 1. c. 8. & p. 3. c. 27. 29 32.
 Protestantium e contra libertatem illius adstruunt, quos al-
 legatos vide apud Illustr. Dn. de Jena *de Rat. Stat. diff.* 22. *Conf.* 1.
lit. D. qui omnes multum de limitata Principis potestate in con-
 scientiam subditorum agunt. Eminent autem inter reliquos
 Carpz. *P. 1. Dec.* 84. Myler. ab Ehrenb. *de Jure P. P. Imperii* c. 83. §. 6.
 Schütz. *Colleg. Jur. Publ.* p. 2. *disp.* 4. §. 16. Gylmann. *Symphor.*
suppl. Tom. 1. p. 1. tit. 3. *vol.* 2. *f.* 217. *sequ.* & Waremund. ab Ehren-
 berg. *in medit. am. pro fæderib.* lib. 2. c. 1. n. 68. *sequ.* Schönborn. *Pol-*
lit. lib. 4. c. 6. Quibus claris denique verbis assentitur ipse te-
 xtus *Instrum. Pacis* diversis in locis. Quo vero caute, sicut &
 res ipsa exposcit, hic procedere quæ, distinctio adhibenda est;
 aut enim cives diversa imbuti religione à domini territorialis
 vel reliquorum civium, illa ipsa quem profitentur religionem
 anno illo notabili atque critico 1624. gavisi sunt, aut non: ultimo
 casu iterum videndum, an quiete vivant, officium suum cum
 debito obsequio (uti verba *Instrum. Pac.* O. & M. sonant) &
 subjectione adimpleant, nullisque turbationibus ansam præ-
 beant; an vero in contrarium immorigeros atq; seditiosos con-
 tra Principem se exhibeant. Jam decisio ex ipsis *Instrum.* ver-
 bis petenda venit, ubi, illos quod attinet qui anno 1624. pu-
 blicum vel privatū religionis habuerunt exercitium, *Art. 5. §. 31.*
 dispositū, quod retinere debeant etiam in posterū, una cum an-
 nexis, confessionis suæ exercitium, neque per consequens ad
 emigrandum cogi possint. conf. Scharfchmid. *in addit. ad*
Schütz. Colleg. Publ. p. 2. *diff.* 4. §. 16. Altero casu, si quiete & de-
 bita erga superiorem reverentia vivant, *Art. 5. §. 34.* præcipitur.
 patienter ut tolerantur, (iterum utor verbis *Instrum. Pac.*) &
 conscientia libera domi devotioni suæ, sine inquisitione aut
 turbatione, privatim vacare, in vicinia vero ubi & quoties vo-
 lue-

luerint, publico religionis exercitio interesse &c. non prohibeantur. Ex quibus porro verbis luce meridiana clarius apparet, per tolerantiam nullo modo indigitari necessitatem abeundi. Dn. de Rhetz. *diss. Jur. publ. 2. de Jur. Stat. Imp. circ. sacra. c. 4. n. 11. sequ.* Denique ultimam divisionem quod attinet, refractarios scil. atque inquietos, ad emigrationem cogi posse, omni caret dubio, ita enim verba sonant Instr. Pac. Art. 5. §. 36. ibi: *si à Domino territorii emigrare jussus fuerit, & §. 37. ibi: sive voluntarie sive coacte emigrantes.* Quod utrumque ex ultimis §. 34. præced. verbis, si nempe contra faciant subditi, explicandum esse, unanimis interpretum est sententia. vid. latius Knipsch. *de Civit. Imperii. l. 2. c. 3. n. 165. sequ.*

§. XXXIV. Et sic, ne labor excrescat, colophonem capiti huic primo impono, justo ordine, atque notata methodo, postquam de variis civitatem amittendi modis egi, ad modum illum specialem renunciationem scil. liberam peracturus in subsequenteribus. Sit ergo

CAPUT. II.

De amissione Juris Civitatis in specie per resignationem voluntariam facta, deque hujus æquitate & justitia.

AN beneficium resignationis
liberioris civibus competat,
libertatique illorum relictum
sit?

Et relictum esse, ob concessam unicuique Juris sui renunciat. probatur. §. 2.

Romanis aliisque gentibus licitum idem fuit. §. 3.

Respondet hac resignatio libera Juri Naturæ. §. 4.

An Civis quis esse desinat, si Rex sine succedere moriatur, aut re-

gnus haberi ceperit pro derelicto? §. 5.

Per resignationem commoda quandoque sentiunt civitates. §. 6.

Hodie per consuetudines domicilium etiam originis mutare licet. §. 7.

Consentit consuetudo & LL. fundamentales Imperii. §. 8. & 9.

Et Autores quam plurimi. §. 10.

Resignatio fieri quandoque potest invito Superiore. §. 11.

Et propter religionem. §. 12.

*Etiā ab illo, qui ad operas alias
tenetur. §. 13.*

*Limitationes atq; exceptiones ad
Caput. 4. usque reservantur.
§. 14.*

*Sequuntur objectiones. Civis ori-
ginarius jure civ. resignare pro-
hibetur, curiales item & fæde-
rati. §. 15.*

*Mutua illa inter Dominum &
subditum naturalis obligatio
prohibet resignat. §. 16.*

*Emphyteuta pro lubitu an possit ab
Emphyteusi recedere. §. eod.*

Per resignationem salus civitatis

publica diminuitur. §. 17.

*Cientes invito ptectore Jus ex-
cutere protectionis pro lubitu
non possunt. §. 18.*

*Prohibet resignationem Constitu-
tio Caroli M. & Henrici. §. 19.*

*Item Constitutio Friderici. II. Au-
rea Bulla & Recessus Imperii. de
anno 1555. §. 20.*

*Transitus ad solutionem objectio-
num. §. 21.*

*Sequuntur responsiones, dubiorū-
que resolutiones. §. eod. §. 22.
23. seqq. usque ad §. 30. & ult.
capitis hujus secundi.*

§. I

Refert autem heic maxime scire, antequam ad personas resignantes, modumque seu formam deveniamus *cap. 3. & 4. an etiam hoc beneficium* (uti recte à nonnullis audit) *civibus competat & libertati illorum relictum sit?* Prolixam, enim brevis hæc quæstio, auguratur responsionem & ventilationem; quo tamen eo distinctius eam evolvere possim, primo omnium adferam argumenta & probationes, *liberam utique omnibus relictam esse civibus hanc resignationem* probantia, postmodum *dubia & objectiones* inferere liceat, quas suo ordine demum subjicientur *dubiorum resolutiones atque respon- siones.*

§. II. Jam primum quod attinet, *licentiam illam libere resi- gnandi defensurus*, illa statim arridet sententia magni Pufend. dum, qui civitati, inquit, se adjungit, cura sui ac rerum sua- rum haud quicquam sese abdicat, sed id potius agit, ut insi- gne firmamentum sibi circumponat. Quia tamen sæpe con- tingit, ut regimen publicum privati alicujus rationibus pa- rum expediat; aut alibi commodius iisdem possit prospici: &
ve-

vero postulari nequit, ut ad unius aut paucorum lubitum respublica reformetur: proximum erit, ut ipsis sit concessum per migrationem rebus suis consulere. Et migrandi licentiã denegare velle, idem foret, atque liberis hominibus imperare, ne supra parentum suorum conditionem unquam adspirare audeant. laud. Puffendorff. *d. l. lib. 8. c. 11. §. 2.* Accedit, quod cum quilibet rei jurisque sibi competentis liberissimus sit moderator atque arbiter *l. 21. C. Mand* cur ille jus civitatis in suum commodum & vitæ socialis utilitatem sibi à civitate concessum, iterum dimittere & abdicare impotens reputetur? Arumæus *disc. 6. ad A. B. cap. 16.* In quæstione enim, num cuipiam juri renunciari possit, videndum semper est, an jus de quo quæritur, inductum fuerit pro ipso resignante, an minus. Hoc modo posteriori illicitam esse, nemo negabit. Hinc etiam juri publico, quod principaliter in favorem renunciantis introductum non est, renunciari nequit. *arg. l. 1. §. 2. ff. de J. & J.* neq; juri privato, quod favorem renunciantis principaliter non respicit. Et sic non amittere videtur rem, cui propria non fuit. *L. 13. ff. de R. J.* Verum priori casu aliter sentiendum, ubi notum est, quemlibet Juri pro se introducto renunciare posse. *L. si quis C. d. Pact. Vivig lib. 2. de §. 360. l. 41. v. quia ff. d. Minor. XXV. ann.* imo licitum esse, juris sui persecutionem, aut spem futuræ perceptionis reddere deteriore. *l. 46. v. cum liceat ff. de Pact.* Jam autem quis non videt, jura illa atque privilegia civium in illorum stabilita fuisse emolumentum; sicut ergo beneficium invitatus nemo accipit, nec acceptum retinere necessum habet. *l. 69. ff. de Reg. Jur. & l. 16. C. de Jure deliber.* pari modo civis illud pro sua parte repudiare valebit, Arumæus *ad A. B. disc. 6. ad Cap. 16.* cum quod maximum est, renunciatio solum renunciantibus, non etiam posteris noceat, Klock. *Vol. 1. c. 6. n. 230.* & Patris resignatio filiis non auferat jus quæsitum. *Id. ib. cap. 7. n. 932. & 934. Mev. ad Jus Lubec. Lib. 2. p. 282.* denique renunciationis ea natura sit, ut nec ad alias personas, nec ad res alias, quam de quibus nominatim actum est, extendatur. Nic.

Boër. *quest. 23. n. 9. ad fin.* Anton. Faber in *Cod. lib. 4. Tit. 21. def. 15. n. 2.*

§. III. Sic civibus jam olim Romanis, tanquam libertatis signum hoc jus competiisse, Cicero laudat in *Oratione pro Balbo*, ne quis in civitate maneat invitus. Hæc enim, *inquit*, sunt fundamenta firmissima nostræ libertatis, sui quemque juris & retinendi & dimittendi esse dominum. Consentit *l. 5. §. 12. pr. ff. de Captiv. & postlim.* Et apud Hispanos liberum cuiq; adhuc hodie esse alio commigrare & alienæ civitati se adscribere, modo id testato apud Principem fiat, refert Bodinus *lib. 1. de Republ. c. 6.* Philippus Longus Rex Franciæ ao. 1318. legem tulisse fertur, ne libertas mutandi domicilium cuiquam eripiat, utq; Magistratus civitati priori resignantes, mutatis sedibus in suam recipiant civitatem, ea adhuc lege, ut eodem ipso anno in nova civitate, domum tribus drachmis vendi solitam, sibi emant, ac Patrono domicilii originis id notum faciant: postmodum vero, ut in ea civitate, in quam recepti, a Calendis Novembribus usque ad sextum Calend. Julii subsistere, & eadem tributa, antea pendere solita, conferre teneantur. *Id. loc. cit.* Et si unicum adhuc exemplum adjicere licet prioribus valde conforme, optio datur subditis Comitatus Ruscinonensis, a Gerhardo, ultimo eorum Comite, in testamento sub Imperio Ludovici Junioris, Galliæ Regis, condito, quod apud Puteanum amisso exemplari authenticum, adhuc exstat in extracto; ubi dico optio ipsis datur, sub Gallo, an Hispano esse mallent. Burgoldens. *ad Instrum. Pac. P. 1. disc. 6. p. 191.*

§. IV. Hæc autem libera civitatis mutatio optime respondet Juri Naturæ; Constat enim, natura unumquemvis nasci liberum, ac facultatem habere, de rebus suis disponendi pro lubitu, quod summe contrarium naturæ esset præceptis, facultatem commorandi ubi velit, libero homini adimere, cum illa ipsa natura nos certo loco non affixerit, quasi adscriptitios, sed totum orbem inhabitandi concesserit, ita ut patria sit ubicunq; animo bene est. Joh. Harnisch in *disc. de Subdit. vassal. client. Concl. 52.* adeo ut quilibet mundanum se potius cum Socrate, quam gle-

glebæ certæ adscriptum ferre debeat. Ad quod Val. Flaccus *l. 7.* respexisse videtur, dum ita canit: Omnibus hunc communem animantibus orbem, communes & crede Deos; patriam inde vocato, qua redit itq; dies: nec nos DIs nata malignis cluserit hoc uno semper sub frigore messis, fas mihi non habiles & fas tibi linquere Colchos. Certe enim civitati sese qui adjungit, id fecisse non præsumendus est, ac si cura sui & rerum suarum in totum sese abdicasset; sed id potius egisse, ut insigne firramentum sibi circumponat. Id quod primariam causam extitisse apud illos, qui civitates condere & ab injuria aliorum tutos se reddere primis illis mundi temporibus cogitarunt, unanimis Politicorum omnium fere est sententia, & in constituendo superiori salutem societatis civilis eo felicius promovere quæsierunt.

§. V. Hinc etiam nonnulli adhuc civem desinere dicunt, si Rex sine omni hærede ac successore moriatur, aut regnum haberi cœperit pro derelicto; Singulos enim tunc in libertatem abire naturalem. Verum falsam horum esse opinionem, inde demonstrat B. Pufend. *d. 7. N. & G. lib. 8. c. 11. pr.* quod cum planum sit, regnum ejusmodi casu non penitus dissolvi, sed in formam interregni recidere; pereat itaque tunc obligatio quidem civium erga Regem, cum nullus amplius existat, ita tamen ut primævo adhuc Civitatis pacto inter se cives conjuncti maneant.

§. VI. Sed aliquanto a scopo recessi, redeo itaque inviam, ubi ex hac migrandi licentia commodum quandoq; sentire civitates in comperto est, adscitis aliunde in locū discedentiū pauperum nonnunquam atq; seditioforum civium, aliis viris egregiis, quiq; sua in Civitate præsentia, pauci licet, magis accelerare possunt commodum, quam abiturientium quandoq; numerus bis duplicatus. Imo multos etiam civitates ideo parum curare, Politicorum turba docet, an sui cives migrent, sed potius remedia quærere, quomodo non paucos, licito tamen modo & volentes, ne ejecti videri possint, utpote in Colonias transferendo, dimittere queant, quod multitudine hominum nimis laborarent

rent, & publica civitatis salius eo melius conservetur; cum non ubique civitati proficuum sit, abundanti civium superbire catalogo, circa eum, qua licita modo ratione possint, minuedam, semper sint sollicitæ. conf. Pufend. *d.l.*

§. VII. Cæterum Joh. Bodin. *l. 1. de Republ. c. 6. n. 57. in fin.* notat, apud omnes populos id obtinere, ut amittere vel retinere civitatem civibus liceat, modo velint, & potissimum hoc ita se habere in populari statu, ubi singuli cives majestatis quodammodo participes sunt, post plures alios Gerlach. Buxtorff. *ad A.B. th 29. lit.* Notanter autem & apertissime Andr. Gail. *lib. 2. obs. 36. n. 5. & sequ.* scribit, quod licet domicilium naturale vel originis Jure communi immutabile sit, *per textus cit.* aliter tamen se habeat ubiq; consuetudo & præsertim in Germania recepta: ubi civis originarius renunciando civitati, & domicilium alio transferens, civis esse desinit, non solum quo ad munera, verum etiam quoad jurisdictionem; & eo ipso quod mutat domicilium, perdit privilegia Civitatis, cum secund. Matth. de Afflict. *decis. 384.* civis deserens civitatem, perdit privilegium civitatis & desinit civis esse.

§. VIII. Et hoc ita esse in nostro Imperio Rom. Germanico, ad notissimam Imperii praxin & quotidianam experientiam provocat, Henr. Bruning. *de Var. Univers. spec. th. 39.* in specie autem corroborat hoc ipsum *Recessus Imperii de anno 1555. cujus §. 24.* cujus dispositio, ut verbotenus hic inseratur, è re esse arbitror, & ita se habet: Wo aber Unserer / auch der Chur Fürsten / Fürsten und Stände Unterthanen / der ältern Religionen wegen / auß Unserer / auch der Chur Fürsten / Fürsten und Ständen des heiligen Reichs Landen / Fürstenthümern / Städten / oder Flecken / mit ihren Weib und Kindern an andere Orthe ziehen / und sich nieder thun wolten / denen soll solcher Abzug / auch Verkaufung ihrer Haab und Güter / gegen zimlichen billigen Abtrag der Leibeigenschaft / und Nachsteuer / wie es eines jeden Orths von Alters her üblich hergebracht und gehalten worden ist / unverbindert männigliches / zugelassen und bewilliget / auch an ihren Ehren und Pflicht

Pflichten allerdings unentgeltlich seyn.

§. IX. Concordat Instrument. Pac. O & M. *Art. V. §. 30. ib.* Cum &c. dudum in Pace Religionis talium statuum subditis, beneficium emigrandi concessum! &c. & §. 36. Quodsi vero subditus qui nec publicum nec privatum suæ religionis exercitium anno 1624. habuit, vel etiam qui post publicatam pacem religionem mutabit, sua sponte emigrare voluerit, aut a territorii domino jussus fuerit, liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere &c. & §. 37. *ibi*: neque siue voluntarie siue coacte emigrantibus, nativitatis, honestæ vitæ &c. testimonia denegentur, aut iidem reversalibus in usitatis vel decimationibus substantiæ secum exportatæ, plus æquo extensis prægraventur, multo minus spontaneam suscipientibus emigrationem, servitutis aut ullo alio prætextu impedimentum inferatur. & §. 39. *ibi*: Si vero sua sponte emigrarint, & bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commode non possint. &c.

§. X. Hæc sint præcipua ex legibus Imperii fundamentalibus loca probantia, quorum intuitu, tanquam norma quotidie fere in Imperio nostro ita in substrata materia pronunciari, non Gailius modo *loc. cit. n. 10.* sed & Hahnus *ad Wesenbec. tit. ff. ad municip. responso* ICtorum Helmstädiensium, *die 8. August. anno 1631.* præmissa ibi quæstione pro & contra ventilata, corroborat, quod hic, ut inferatur, non necessum judico. Consentiant omnes, quos evolvere in hac materia mihi contigit autores, adjectis licet limitationibus (quas in subsequenti Cap. 4. de forma atque modo resignandi acturus adferam) jureque communi & hodierno Imperii receptam hanc esse consuetudinem asserunt atque propugnant. Quorum saltem præcipuos adhuc ut hic adjiciam, non potui non omittere. Agmen itaque ducunt, Illustr. Dn. Pufendorff. *d. J. N. & G. lib. 8. c. 11.* Grotius *de Jur. Bel. & Pac. lib. 2. cap. 5. §. 24. & 57.* B. Brunnem. *ad l. 31. ff. ad Municip. n. 2.* Christ. Besold. *de Jure Civium. cap. 2. §. 11. p. 42.* Henr. Klock. *de Fectigal. Concl. 63. tit. 6.* Joh. Marci. *Responsor. Jurid. resp. 1.* Schœnborn. *lib. 3. Politic. c. 34. vers. Ceteri.* Bodinus *de republ. lib. 1. c. 6.* Mart. Mager. *de Advocat. Armat. cap. 16.*

cap. 16. n. 126. Dn. Ahasv. Fritsch. *in Tract. de Resignat. cap. 9.* Dn. El. Aug. Stryk. *diff. de Domicilii Mutatione. cap. 2.* Arumæus *disc. 6. ad A. B. cap. 16. n. 11.* Besold. *Thes. Pract. Speidel. & Wehner. voce Abschoß.* Crusius *de Jure detract. c. 1. n. 9.* Frid. Müller. *in Practica. rer. forens. Marchica. resolut 16. n. 3.* Conring. *dissert. de Cive. §. 24.* Gail. *lib. 2. Obs. 35. & 36. n. 7. seq. ibique Bernh. Græven. Confid. 2. n. 3.* Knipschild. *de Jure Civit. Imp. lib. 2. cap. 20.* Manzius *decis. Palatin. dec. 18.* Mevius *ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 69. & p. 5. dec. 240.* Zahn *Ichnogr. Jur. Munic. c. 14.* Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. Publ. lib. 2. tit. 14. §. 6. & 7.* Dn. Ringk. *Progymnasm. Prax: Jurid. Progym. 14.* Mylerus ab Ehrenbach. *de Principibus & Statibus Imperii. cap. 63. §. 4.* Pauermeister, *de Jurisdict. p. 2. c. 8. n. 38.* Matth. *de Afflict. decis. Neapol. 384. n. 13.* Mingius *de Superior. Territor. conclus. 83. & c.*

§. XI. Quos inter quidam adhuc reperiuntur, qui dicta ampliant & ulterius libertatem resignandi atque emigrandi extendunt, ut etiam discedere liceat, non solum consentiente, verum etiam invito & dissentiente domino vel civitate: ut videre licet apud Arumæum. *ad A. B. d. l. Mager. d. cap. 16. Advoc. arm. n. 127.* B. Ziegler. *ad Calvol. Prax. §. Civitas. n. 48.* Struv. *Syntagm. Jur. Civ. Exerc. 50. tb. 54.* Schepliz. *ad Consuetud. Brandenb. p. 4. tit. 14. §. 1. n. 8.* Myler ab Ehrenbach. *d. l. n. 4.* Liebenthal. *Colleg. Polit. Exercit. 15. Quest. 8.* Knipschild. *d. l. lib. 2. c. 20. n. 2. & c.* Cum jurisdictio Senatui in cives concessa non tantæ sit efficaciam, ut semel eos in numerum civium adscitos, postea invitos perpetuo detinere possit. Ziegler. *d. l.* sed eo etiam invito civi licitum sit domicilium suum alio transferre & emigrare, modo malitiose non fiat. *l. 15. §. pen. ff. ad Municip. l. 12. ff. d. captiv. & postlim.* Verum an simpliciter ubique hæc procedat tam uniformis omnium assertio, cum hic ulterius locum de ea differendi non videam, ad subsequens Cap. 4. remittere lubet; uti & sequentem aliam & communem quorundam opinionem, liberam adeo & justam esse civitatis renunciationem, ut nullo modo censendum sit, statutum simpliciter hac in re contrarium valere posse, quo quis prohibetur, ne domicilium mutet, quia naturali libertati nimium quantum adversetur. *l. 71. §. 2. ff. de cond. & demonst. arg. l. 28. §. 1.*

ff. qui & ex quib. caus. maj. Klock de Contrib. c. 1. n. 242. Rumelin. ad A. B. diff. 5. th. 5. Myler. de Princip. & Stat. Imp. c. 63. vers. nec cens. Schepliz. ad Consuet. March. p. 4. tit. 14. §. 2.

§. XII. Ulterius permissam esse etiam propter religionem civium renunciationem à religione domini dissidentium, in antecedentibus, tum ex *R. 7. de anno 1555. §. wo aber Unsere.* tum etiam ex *Instrum. Pac. Art. 5. §. 30. 36. & 38.* demonstratum fuit.

§. XIII. Denique adhuc idem beneficium competere illi asserit Manziy *Decis. Palat. 18. n. 19.* etiam si ad operas teneatur; quia operæ *die Schaar-Wercke/ oder Frohn-Dienste/* regulariter à rusticis nostris tantum occasione & contemplatione bonorum debentur: Possunt ergo rustici hoc modo prædium, cui talia adhærent servitia, dimittere, vendere, repudiare, atque ita ab illis sese liberare. Colerus. *de Process. Execut. p. 1. c. 9. n. 75.* Ultimo tandem & in genere libertatem & justitiam hujus resignationis tanquam beneficii probaturus, plurimorum ut refert Eric. Mauritius in *Posit. Iur. Feud. Controv. Decad. 13. pos. 9.* & vulgare Ictorum sententiam, qui omnia exemplo vasalli clarescere notant, cum ille, quamvis beneficium maxime à domino obtineat, id tamen ei si velit, etiam invito refutare possit, *c. un. in f. de Vasall. qui cont. Const. Lothar. 2. Feud. 38. & c. un. de Vasall. decrep. et at. 2. Feud. 14.* cum, ut superius jam dictum, invitus nemo beneficium accipiat vel retineat *l. 69. ff. de R. 7.*

§. XIV. Hæc sunt quæ ad corroborandam æquiores & notiores sententiam pro libertate resignationis adducta fuere; Cum vero nulla, juxta brocardicum illud, *regula* inveniat sine ulla exceptione, è re esset, ut & hic asserti subnectere limitationes debitas non differrem: Verum enim vero, quia hæc potius ad modum & formam pertinent, quando scil. & quomodo, & quibus conditionibus institui debeat à cive migrante hæc resignatio, ut liberum sortiatur discessum, hinc ne crambem bis coctam apponere mihi incio contingat, cum gratia tamen *Ben. Lectoris*, limitationes hic annectere jam super sedeo, in *Cap. sequ. 4to.* ubi de forma resign. oratio erit formanda, tanquam

loco opportuniore, ea allaturus. Nunc potius de eo sollicitus ero, quomodo *objectiones* hinc & inde deprehensas atque obstantes elidere possim.

§. XV. Primam autem omnium illam deprehendo objectionem desumptam ex jure civili, ubi domicilium naturale vel originis civis originarius vel municeps mutare aut domicilii translationem instituere cum effectu non potuit *l. 4. C. de municip. l. 10. & l. assumptio. 6. ff. ad munic. l. Jura. ff. de R. 7. Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 5. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 16. Brunnem. ad d. l. 4, C. ad Munic.* Imo quod & incola, ut ut maxime alias ipsi liberum sit incolatum mutare, si muneri alicui publico jam sit destinatus, non possit, nisi perfecto munere, incolatui renunciare *l. incola. 34. ff. ad Municip. 2.* Curiales vel Decuriones antiquitus fortunam suam mutare non poterant, sed in curiis perseverare suis necessum habebant. *l. 41. l. 50. C. de Decurion.* Et in fœderibus moris fuisse, Principibus obtestari, se fœderatorum subditos & vasallos minime esse admissuros. Cujus exemplum recenset Cicero in *Orat. pro C. Balbo*, qui ipse, prohibente id clausula fœderis Gaditani, ne scil. quis fœderatorum à populo Romano reciperetur civis, à Pompejo civitate Rom. tanquam confœderatus donari non poterat. Id quod & Gal. lib. 1. *cap. 6. de Republ.* refert, adhuc hodie idem jus inter Gallos & Helvetios, ob fœdus anno 1520. ictum obtinere. Imo consuetudine aliarum gentium omnibus Principibus atque civitatibus, pro jure Majestatis & Imperii, cives domi semper continere licuisse, aut licere, subjicit id. Bodin. *d. l. Surd. Conf. 210. n. 14. Vol. 1. Knipsch. d. l. lib. 2. c. 6. n. 193.* ita ut si ab alio detineantur vel alibi operentur, domum revocare possint. Id. *ib.*

§. XVI. 3. Occurrit mutua & correalis inter dominum & subditum obligatio naturalis; Sicut enim dominus subditos alienare nequit, vel dominus vasallum invitum, *per c. 1. §. si quis. 1. Feud. 22. c. 1. §. prater ea. de prohib. Feud. alien. per Erid. 2. Feud. 55. l. invitus & ubi Gloss. ff. de fideic. libertat. Menoch. Conf. 264. n. 27. & Conf. 377. n. 10. Matth. de Afflict. dec. 265. n. 31.* Imo jus ali-

alicui quæsitum ipsi invito per Imperatorem, nequidem ex plenitudine potestatis, auferri queat. Knipsch. *de Civit. Imp. lib. 1. c. 18. n. 11.* sic & e contra subditi alteri, quam vero domino, se submittere non debent; cum subditise habeant ad dominum, ut liberi ad patrem. Thomas Michæel *de Iurisdict. Concl. 138. lit. b. 4.* Emphytevta nō potest pro lubitu suo ab emphytevsi recedere Valascus *de Iure emphytev. qu. 38. n. 25.* conf. Jus Bavaric. *tit. 21. art. 16. fol. 296.* ergo neq; civis a civitate, vel inquilinus pagi a pago.

§. XVII. 5. Per hanc liberio rem civium resignationem Fiscus contra sui naturam tabescit, publica civitatis munia & expeditiones impediuntur. *Nov. 43. in proem.* & sicuti Imperii augusta celsitudo illustrium fundorum occupationibus depressa vilescit. Zach. Vietor. *de causis exempt. concl. 8.* sic etiam civium emigratione bonorumq; transmissione civitas decrescit; diminuuntur divitiæ & dignitates, in quibus decus & splendor civitatis consistit & Reipublicæ. Schurff. *Consil. 22. n. 1. vol. 2.* 6. Interest etiam Reip. per plures consuli. Plutarch. *de Republ.* Marfil. *de Magistrat. l. 2. c. 11. n. 7.* ubi enim major numerus, ibi zelus exterior præsumitur. *c. Ecclesia. X. de offic. deleg.* ac plura habere membra conducit, cum quo major numerus civium, eo major potentia, splendor & securitas civitatem replet. Knipsch. *d. l. p. 145.*

§. XVIII. 7. Clientes, si semel alicujus protectioni se subjecerunt, pertæsi protectionis, invito protectore jus excutere protectionis nequeunt, nisi pacto ab initio renuntiationem sibi reservaverint, cum semel alicui jus quæsitum sine voluntate atq; ejus consensu, ipsi iterum auferri non possit. *l. f. ff. d. pact.* Thom. Maulius *de homag. tit. 11. de Iure protect. n. 19.* Manzius *Decis. 18. n. 5.* Mindanus *lib. 2. de mandatis tit. 8. c. 14. n. 28.* 8. Patres familias, qui cum ab initio civitatis jecerunt fundamenta, pacto intelliguntur singuli singulos obstrinxisse, quod ipsi suas vires in commune velint conjungere. Pufend. *de I. N. & G. lib. 2. c. 11. §. 2. in f.*

§. XIX. 9. Antiquissima extat *Constitutio Caroli M. de pace*

constituenda & conserv. & de divis. regni facienda inter filios, quæ apud Goldastum *Tom. I. Constitut. Imperial. fol. 10.* legitur, & in §. 10. hæc verba continet: Similiter præcipimus, ut quemlibet liberum hominem, qui dominum suum contra ejus voluntatem dimiserit, & de uno regno in aliud profectus fuerit, neque ipse Rex suscipiat, neq; hominibus suis consentiat, ut talem hominem recipiant, vel juste retinere præsumant. Hoc non solum de liberis, sed etiam de servis fugitivis statuimus ordinandum, ut nulla discordiis relinquatur occasio. 10. Huic non absimilis est illa *Henrici constitutio*, quam exhibet Id. Goldast. *ib. fol. 79.* & inscribitur: *König Heinrichs / Keyser Friedrichs des andern Suhne / Constitutio von den Zwengen und Pfolbürgern.* ubi statim *cap. I.* hæc leguntur verba: Und ernstlichen wollen und gebieten wir 2c. daß keiner der Eigen sey / weder heimlich noch öffentlich zu dem heyl. Kirchen = Ambt oder Gokhuß gebracht / weder Er noch seine Güter werde / es geschehe dann mit seines anerbornen Herrn wissen und willen. *Cap. 4.* ita: Item die Bürger / die do Pfolbürger genand sind / sollent gänzlich abgelegt werden. & *Cap. 5.* Item, der Fürsten / der Edlen und der Kirchen engenleut sollent in Unsern Städten nicht ingenommen werden.

§. XX. 11. *Accedit Constit. Friderici II.* von den Phalbürgern. apud Goldast. *loc. cit. fol. 87.* quæ *Cap. 9.* ita sonat: Wir sehen und gebieten / daß man dy Phalbürger allenthalben lasse. Wir wollen in Unsern Städten keinen. 2. Wir verbieten auch daß Nyemand kein Montmann hab. Denique consentit *REC. IMPERII de Ao. 1512.* zu Trier und Cöln. §. Und nachdem sich mannigfältig im Reich begiebt / daß etliche leichtfertige Unterthanen / umb verschuldete sachen von Ihrer Herrschafft abtreten und räumig werden / dem Rechten zu entflühen oder sich sonst unziemlicher weiß wieder ihre Herrschafft oder Nachbahrn empören und Unwillens befeißigen ihre Herrschafft oder desselben Unterthanen bedrauen 2c. wollen: Haben wir / denselben zubegegnen / geordnet und gesetzt / daß hinführo niemand dieselbe wißentlich enthalten / hausen / herbergen oder dergleichen
Vor

Vorschub thun: Sondern sollen sie die Obrigkeit / darunter sich solche ausgetretene hielten / so bald sie dergleichen Untreu vernehmen / oder verstanden hätten / zu Pflichten annehmen &c. in antecessum vero idem statuit AUR. BULLA. Tit. 16. von Phalsbürgern. *per totum*, qui titulus verbotenus si hic inferi deberet, dimidiam facile impleret paginam, hinc illud facere hic omitto, & loco opportuniori omnia reservo.

§. XXI. Et sic dubia quædam proposuisse sufficiat, si alia adhuc restant, publicus atque solennis deteget conflictus; jam autem inscius eorum, ad præsentia, quantum fieri poterit responsiones suppeditaturus. *Ad primam me converto Objectionem*, ubi domicilium naturæ vel originis jure communi immutabile fuisse concedo; verum inde non sequitur, ergo ad aliam civitatem se conferre non potuit; ut taceam hanc immutabilitatem præcipue pertinere ad munera & honores, non vero quoad jurisdictionem vid. *Gailius lib. 2. Obs. 36. n. 5.* & *Carpz lib. 2. resp. 21. n. 10.* Ex qua causa, ut simul ad 2dum respondeam, Curiales per emigrationem, cum adhuc semper jus retinerent originis, & eo intuitu ad munera publica essent obstricti, curialitati sese eximere ideo non potuisse. Id ipsum vero hodie, si adhuc officium illud in Republica adesset, non procederet, cum jus originis per emigrationem, sicut in reliquis, ita etiam in specie quo ad munera publica sublatum atque mutatum reperitur, ita ut cessante causa, merito etiam cessare debeat effectus. Hahn. ad *Wesemb. tit. ff. ad Municip. in præjud. p. m. 1144. fin.* Cui assentitur *Gailius lib. 2. Obs. 36. n. 7.* qui ubiq; aliter se habere consuetudinem dicit, & præsertim in Germania receptam: Ubi civis etiam originarius renunciando civitati & domiciliū alio transferens, definit esse civis, eoq; ipso cum mutat domiciliū, perdit privilegia & jura civitatis. Accedit *Matth. de Afflict. qui dec. 384. per tot. limitando l. Origine 4. C. & l. assumptio. 6. ff. ad Municip.* domicilium originis mutari non posse, ut procedat, nisi id postea deferatur; nam civis, *pergit*, deserens civitatem, perdit privilegium civitatis, & definit civis esse. Antiquorum autem Curiales quod attinet, si hodie adhuc in usu essent, post dict. *Rec. Imp. d. 40, 1555.* liberam ipsis quoq; futuram esse emigrationem

puto, cum dubium non sit, quin lex posterior deroget priori, idque obtineat, etiamsi prior sit specialis, posterior vero generalis, si constet de mente posterioris & rationis identitate vel generalitate. Tusch. *lit. G. pract. concl. 36. n. 96. seqq.* prout ex Recessu Imperii ejusmodi generalis intentio satis patet. Hahn. ad Wesemb. *d. l.* Quod tandem exemplorum loco adjectum est de foederatis, notandum est, foederatos hac in parte legum civilium placita sequi non solitos esse; cumq; foederibus de non recipiendis confœderatis clausula inferatur, propter specialem conventionem omnes foederis partes servandas esse. *l. i. ff. de pact.* Manz. *qu. 18. n. 32.*

§. XXII. Ad 3^{ium} respondeo, hic loci correlatorum non eadem, sed plane diversa inter dominum & subditum adest ratio; nam qui hic præcipui momenti est, favor libertatis civium Romanorum, non ex parte dominorum, sed subditorum se tenet: Deinde alienando subditos invitos, dominus præjudicaret juri alieno, quod prout deductum fuit in ipsa objectione ex diversis Juris textibus, non licet, sed subditus resignando Jus civitatis, renunciat juri & favori suo, quod quilibet potest. Joh. Marci. *Respons. Jur. I. p. 2.* Sicut & superius ostensum fuit, vassallum quidem omni tempore pro lubitu, domino etiam invito feudum repudiare posse, sed e contra domino vassallum alienare invitum non licere. Quod 4^{to} dicitur, Emphytevtam non posse relinquere emphytevsin invito domino; falsum est, nec enim ita læditur dominus, ad quem pleno Jure redit prædium; & etiamsi hoc admittatur, quod tamen fieri nequit, non tamen video, qua ratione ab Emphytevtâ ad civem argumentari quis possit?

§. XXIII. Ad 5^{um} & 6^{um} responsionis loco velim, ut legantur verba Illustr. Pufend. superius allata, cum de justitia & libertate hujus resignationis verba fundere initium facerem; nec non illa, cum assererem, interesse quandoque civitatis, ejusq; emolumento cedere, paucos sed bonos numerare cives; imo civitates non raro remedia quærere, quomodo abundantem civium numerum, licito tamen modo expellere queant, ut

modo civitatis salus publica eo melius promoveri possit, cum vitium sit, inque vergat Reipubl. detrimentum multitudine hominum laborare civitatem.

§. XXIV. Septimum quod concernit, dixi antea cum Ziegler. §. *civitas, concl. 2. n. 48.* Jurisdictionem Senatus in cives concessam, non tanti esse ponderis, ut eos semel in numerum civium adscitos, postea invitos perpetuo detinere possit. Et si dicam quod res est, nihil interest, utrum quis adscitus in numerum civium sit, an nativitate Jus civitatis habeat; utroque enim modo liber patet discessus Besold. *Thes. Pract. voc. Abschoß.* Clientes autem, cum submissio illa in clientelam, ad ipsorum solum utilitatem initio facta fuerit, ea intentione, ut quandocunque ipsis liberet, rursus exire tutela liceret, non quidem ut amitterent, sed illibatam potius retinerent libertatem, & absque ulla mercede pacta protectori se submitterunt, quo contra aliorum injuriam tuto defenderentur; nihil obstat, quo minus tali modo sua solius causa eligens protectorem, prohibitu clientelæ iterum renunciare queat. *arg. l. 2. §. exactis de in regib. ff. d. O. 7. l. 3. & l. naturalem. in pr. ff. de acq. Rer. Dom. Mager. de Advocat. Armat. c. 16. n. 114.* Porro etiam quælibet pactio, ob unius utilitatem facta, eousque tantum valet, nec ultra durat, quam quousque illi placet. *l. penult. C. de Pact. l. si quis in conscrib. C. de Episc. & Cler. l. egregius. ff. de V. O.* Quam ex Pufendorffio allatam objectionem, sicut ipsius afferre verbis volui, ita etiam continuata serie eam destruere animus est; ubi falsam esse assertionem ex eo probat, quod etiam in aliis societatibus renunciare possit socius, si modo id fiat citra dolum malum, non intempestive & in fraudem cæterorum, præsertim si ad certum tempus societas non sit contracta. *d. lib. 8. cap. 11. §. 2. in fin.*

§. XXV. 9. Antiquam quod attinet Caroli M. constitutionem, nemo non videt factam eam fuisse, sicut & ipsa demonstrat inscriptio, ad pacem faciendam & constituendam inter filios, in regnorum inter hos divisione. Quia vero ea obtineri vix posset si uni atque alteri subditorum libera relinqueretur

tur dominum mutandi licentia, quippe quæ odia atque rixas nunquam non inter confines dominos excitare valet; hinc ut huic obviam iret malo, præcepit, ne ullus emigrare de regno in aliud regnum tentet. Accedit, quod hanc emigrandi prohibitionem magis inter filios quam alios statuere præsumitur, & de iis tantum loquitur, qui sicut verba textus sonant, dominum contra ejus voluntatem dimittunt, & de uno in aliud proficiuntur regnum. Jam autem lege publica, vel etiam statuto, omnino prohiberi posse liberam alias emigrandi & resignandi naturalem facultatem, in Cap. subsequenti IV. videbimus. Eadem fere ratio obtinet in sequenti objectione 10. ubi itidem quod constitutionis primum concernit caput, resignatio atque Status mutatio absque consensu domini interdicitur, quem alias tanquam necessarium requisitum & modum resignationis Cap. IV. adducam. In reliquis sermo est de Phalburgeris, hominibus istis fœdi fragis, qui, modo jugum excutere possint, de uno in alium locum se conferunt. Quibus non hic solum Imperator Henricus, sed etiam Fridericus II. in citata Constitutione quæ *immò* contrarium præbet argumentum, resignationem interdixit. Verum parum vel plane non observatas fuisse constitutiones modo allatas, ex Constitutione Sigismundi, *anno 1431. Norimbergæ promulgata*, videre licet, cujus verba huc pertinentia, ita habent. So ist Uns mit mannigfaltiger Klag fürbracht / wie daß noch heutiges Tages großer Unwill und Mißhandlung in Unfern Landen sind / von solcher Phalbürger wegen / zwischen vil Herrn Geistlichen und Weltlichen / und auch den Städten und andern die solche Phalbürger über die Richtung zu Eger / und auch über König Heinrichs vorgeandere / und anderer Könige Ordnung gesetzt / nicht auffhören einzunehmen. 2c.

§. XXVI. Ex quibus simul verba Aureæ Bullæ interpretationem recipiunt, dici quoque ibidem, testantibus verbis ipsis, de Phalburgeris, quippe quos, sicut in subsequentibus dicitur, tanquam subditos alterius & cives adhuc, quique nondum antiquo renunciarunt domino, in novam & plane aliam civitatem

tem assumere Magistratus nequeat. Buxtorff. *ad A. B. c. 16. th. 99. lit. f.* Mager. *de advoc. arm. c. 16. n. 127.* Et in Recessu denique Imperii *de anno 1512.* prohibitio dirigitur, tecto saltem nomine, in jam nominatos Phalburgeros, illosque subditorum pessimos, qui verbis ipsis ostendentibus, vmb verschuldete Sachē von ihrer Herschafft abtreten und räumig werden / dem Rechten zu entfliehen / oder sich sonst unzihmlicher Weiß wieder Ihre Herschafft oder Nachbahrn empöhrren / und Unwillens besfleissigen &c.

§. XXVII. Quia ergo sermo de iis tantum procedit, qui ut plurimum inscio domino, modo perquam illicito atque diu antea improbato renunciare dominis suis prioribus allaborant, non video, cur hi textus liberam illam resignationem, modo consveto, justo tempore, debita forma, & ex causis licitis atq; concessis si instituta sit, impedire possint; prout id ipsum patet ex ultimis §. 16. *A. B. verbis ib.* es sey den daß sie leiblich und auffrichtig in die Stadt ziehen / und mit der That und Wahrheit ohn Betrug in solchen ihren Sitz und Heerd haben &c. Inprimis resignationem institui si videas à personis, quibus permisum est juri suo, quod in civitate quocunque etiam modo nati sunt, renunciare. Ad quos, ut eosdem probe perspectos atque notos habeamus, & quinam libere resignare possint vel non, scire queamus, sine ulteriori hæsitazione & dilatione, me confero, & quidem ex professo in subsequentibus.

CAPUT. III.

De Personis Resignantibus.

Inquiritur in conditionē Phalburgerorum per definitionem, variamque illorum acceptio- nem. §. 1.

Differunt ab incolis atque forensibus. §. 2.

Incola quid sit, & in quibus con-

veniat cum cive vel non, exponitur. §. 3. & 4.

Cum incolis confundendi non sunt per tempus in civitate commorantes, inquilini, exules & peregrini. §. 5.

*Hi omnes non indigent resignatio-
ne. §. 6.*

*Derivatio & varia acceptio vo-
cabuli civis occurrit. §. 7.*

*Antiqua civium diversitas hodie
cessat. §. 8.*

*Civis vocabulo non omnis subdi-
tus venit. §. eod.*

*Qu. an suburbani etiam civium
appellatione veniant. §. 9.*

*Variant locorum consuetudines.
§. 10.*

*Difficilis est civis accurata defini-
tio. §. 11.*

*Rejicitur Bodini, assumitur Kni-
chens. §. 12.*

*Dividitur civis in originarium &
voluntarium seu adscititium.
§. 13. & 14.*

*Per certum tempus in civitate vi-
ventes, quando cives fieri de-
beant. §. 15.*

Quid sit civis honorarius. §. 16.

*Quid confederatus? exponitur.
§. 17.*

*Dividuntur cives in patricios &
plebejos. §. 18.*

Plenos & minus plenos. §. 19.

Quid sit civis privilegiarius. §. 20.

*Quid Rathinburgicus ein Rat-
hen-Bürger. §. 21.*

*Quid Friburgerus, ein Frey-
Bürger. §. 22. dicitur.*

*An scholaris ratione domicilii il-
lius civitatis in qua habitat ci-
vis sit censendus, negatur. §. 23.*

*Excusatur capitis hujus erga le-
ctorem prolixitas. §. ult. 24.*

§. I.

QVoniam in antecedentibus fere ubique in evolutione constitutionum, res nobis fuit cum famosis illis Phalburgeris, non inutile fore puto, si cum illis caput hoc 3tium incipiam. Dixi quidem, ut puto satis jamjam de statu atque conditione Phalburgerorum Imperii constitutio- nibus severe adeo condemnatorum; interim tamen, ne quid maneat residui, tribus si fieri commode potest lineis, aliquid adhuc adjiciam, illam scil Phalburgerorum definitionem, quā Mylerus ab Ehrenbach, exhibet in *addit. ad Rumelin. in A. B. p. 2. disc. 5. Concl. 1.* Sunt, inquit, qui in fraudem sui superioris, in aliam civitatem se adscribi procurant, ut ejusdem privilegiis & defensione fruantur, salvo manente prioris civitatis jure & im- munitate. *Vel clarius adhuc, mediam quasi, vel potius spu- riam*

riam speciem inter cives originarios & assumptos faciunt Phalburgeri, qui sunt alterius subditi, per fraudem in alia civitate jus civis obtinentes, in eum finem, ut in diversis territoriis pro utilitata sua juribus competentibus uti possint, & ejus protectione, ubi commodum sentiunt, contra alterum dominum frui valeant. Knichen. *in Opere Pol. l. 1. c. 6. ib. 13.* Carpz. *disp. Feud. 7. Semid. q. 4.* Quam Phalburgerorum descriptionem, ipsa exhibet A. B. *in c. 16. juxta* exemplar Germanicum his verbis: Dergleichen Bürger und Untthanen sich unterstehen/ daß Joch der ordentlichen gebührlichen Unterthänigkeit von ihnen zuwerffen/ dieselbe auß freventlicher Dürstigkeit verschmähen/ in andern Städten umschweiff suchen und darinnen zu Bürgern begehren aufgenommen zu werden/ auch oftmahls solches erlangen/ aber nichts desto weniger in Ihrer vorigen Herren/ die sie mit solcher Untreu verlassen/ Städte/ Märckt oder Dörffer/ darin sie sich häuslich nieder gelassen/ leiblich sitzen und bleiben/ und sich nur mit der andern Städte Freyheiten behelffen und beschirmen wollen/ welche man in Deutschland Phal- Bürger nennet &c. Dicti à falsch/ quasi falsche Bürger. Arumæus *ad A. B. c. 16.* Bœcler. *in Notit. Imp. l. 2. c. 5. in fin.* Speidelius *in Notab. voc. Phal- Bürger.* in specie conf. Limnæus *ad A. B. c. 16.* qui plura admodum & notatu digna de iis & illorum etymo annotavit. Dicuntur alias Mund- Leute/ sicut non solum ex constitutione Friderici. II. *cap. 9. ibi* daß niemand keinen Mont- Mann hab &c. elucescit; verum etiam apud Kyriandr. *in Annal. Trevirens. p. 15. f. 195* in privilegio Ecclesiæ Trevirensi à Carolo IV. concessio, alternarive Mund- Leute/ id est Schutz und Schirms- Genossen/ vocantur.

§. II. Existimat Knipschild. *d. Civit. Imp. lib. 2. cap. 29. n. 76.* tales hodie esse vel dici incolas atque forenses, qui ratione domicilii forum in aliqua sortiuntur civitate, & alibi Pacht- Bürger appellantur; ea ex ratione, quia certo quasi pacto inter illos & civitatis magistratum inito, huic illi certum tributum persolvere debeant, daß Schutz und Schirm-Geld. Hic con-

tra illis liberam in urbe habitationem defensionem atque protectionē concedere teneatur. Sed hos non confundendos esse, moneo, licet enim incolæ atque forenses hodierni quandoq; etiam civium nomine veniant, magis tamen improprie, quam in Phalburgeris adhibetur; hinc & communiter, quod Lipsiæ quoque fieri solet, incolæ tales & forenses, quia statuto in numerum civium ob diversam religionem, vel aliam ob causam recipi non possunt, soluta Magistratui annua pensione, jus manendi atque mercandi accipiunt; ut sunt Itali communiter alique. E contrario Phalburgeri subdole & fraudulenter oneribus civilibus sese subtrahunt, & commoda tantum civium habitationemque habere liberam allaborant. Qua de causa severe adeo in Imperio nostro in antea recensitis constitutionibus secta, si ita loqui licet, horum falsariorum interdicitur; accedit, quod inde inter Status Imperii præteritis seculis multa orirentur disidia, adeo ut Carolus. IV. antecessorum hac de re latas constitutiones per A. B. *tit. 16.* quasi renovare atq; firmare utile reputaverit, & talium receptiones sustulerit: sub certa tamen limitatione, si non subdole, sed vere jus civitatis alterius impetrent & acquirant, ibique larem suum habeant, ac onera debita subeant; sicut sub fin. Cap. præced. ipsis verbis A. B. adjectis demonstravi.

§. III. Hæc de Phalburgeris dixisse sufficiant, aliquid adhuc de incolis subnectere animus est. Nimirum quia incolæ in aliquam regionem sine intentione discedendi, domicilium suum atque fortunarum sedem transferunt *l. 7. C. de incol.* & secundum verba *l. 27. §. 1. ff. ad Municip.* saltem emunt, vendunt, contrahunt, foro, balneo & spectaculis utuntur, festosque dies celebrant; partiale tantum ipsis adscribitur jus civilitatis, & reliquis civibus tanquam veris atque plenis opponuntur. *d. l. 7. C. de incol.* In favorabilibus tamen, idem jus, quod competit civi vero, incolis etiam aliquo modo concessum reperitur in *l. un. C. ubi pet. tut. l. 11. C. de Appellat.* & quidem recte, cum hi statutis alias civitatis in qua degunt obligentur *l. 29. ff. ad municip.* Hinc & inter cives atque incolas nulla est differentia, si
no-

nomen incolæ generaliter sumitur, quoad scil. subjectionem, jura, privilegia ac munera reip. *l. 20. ff. ad Munic. l. 5. 6. 7. C. de incol. Gail. lib. 2 Obs. 35. Mevius ad Jus Lubec. 1. art. 6. n. 19. seqq. Zahn. Ichnogr. Jur. munic. c. 85.* Et sic in Germania quoque inter civem & incolam non servari differentiam regulariter, sed tum demum, quando civibus certa Jura specialiter reservata sunt, contendit Mev. *P. 2. dec. 160. n. 6.* & Gail. *l. c.* ubi hic sub incolæ vocabulo, uti dictum, civem assumptum comprehendit, eumque civi originario opponit, sicut ipsa demonstrat lectio. Cives insuper atque incolæ unam constituunt universitatem. *l. mortuo 22. ff. de Fidejuss.* proinde, utrique cum idem sit jus, diverso jure censendi non sunt, arg. *l. 23. ff. de Usurpai. & Usucap. Alexandr. cons. 142. Vol. 3.*

§. IV. Verū quando specialiter de incolis sermo est, intelliguntur ejusmodi saltem in habitatores, quos paulo ante descripsi; qui nimirum civitatem aliquam, domicilii ibi contrahendi animo in habitant, dicti quasi valde colentes & honorantes civitatem in quam se receperunt. *l. 239. d. V. S. l. 8. ubi DD. C. de incol.* inter quos & civitatem vltro citroque obligatio celebrata censetur, quo incola ad munera, civitas vero ad ejus defensionem & protectionem obligatur. *l. 1. l. 29. ff. ad Munic.* differunt ergo hoc casu incolæ à civibus, uti inhabitatio vel domicilium à Jure civitatis, vel ut subditi à civibus, Müllerus *Pract. rer. forens. resolut. 17. n. 4.* Hinc licet incolæ protectione quoque atque defensione sicut cives fruantur. Zahn. *Ichnogr. Jur. mun. c. 9. n. 17.* interim tamen regulariter ad honores municipales, jura pascuorum publicorum, commerciorum, similiaque peculiariter civibus qua talibus competentia, pari gradu non admittuntur. *l. un. C. de priv. carc. l. 2. C. de Cur. llrb. Rom. Gail. 2. obs. 36. n. 8. Zahn. d. l. n. 12. & Köppen dec. 11. n. 2.* Imo nonnullibi ædes sibi comparare & commercia publica exercere prohibentur. Resol. Grav. de anno 1653. & 1657. Grav. 17. equos etiam & pecora alere ipsis cum temperamento saltem conceditur in Saxonia El. *d. Rf. Gr. 92. 97.* Ex adverso jure imprimis civili præ civibus hoc gaudent privilegio, quod Jus incolatus atque domicilium suum libe-

berius mutare, duarumque esse civitatum municipales queant. *l. ult. ff. l. 3. 4. 6. l. 11. §. f. l. 17. ff. ad municip. l. 11. ff. de Senator. Arnifæus de republ. c. 5. Sect. 7. n. 9.*

§. V. Denique cum incolis confundendi non sunt, qui, licet in civitate commorentur, alterius tamen Magistratus sub sunt jurisdictioni; veluti qui in urbibus provincialibus immediate præfecturæ parent, aut in Academiis Academici, Studiosi, Professores & alia Universitatis membra, Officiales, Quæstores, Clerici & alii, qui ex necessitate domicilium etiam per plures annos sine animo tamen constituendi domicilium habuerunt. *Carpz. P. 3. C. 12. def. 16. n. 2. Cothm. Conf. acad. 21. n. 96. 97. Brunnem. in l. 3. in f. & in l. 4. pr. C. de incol. Idem fere juris obtinet in inquilinis, qui civitate animi tantum vel negotiorum causa, siue hæ sint liberalia, siue militaria, siue civilia quævis, habitationem sibi pararunt; ut sunt præter antea nominatos, milites, mercatores aliique, qui præter jus commorandi nihil amplius obtinent. Knipsch. de Jure Civitat. Imp. lib. 2. c. 29. n. 82. Huc referri adhuc possunt transeuntes peregrini, advenæ & hospites, die *Passagiers*; Exules etiam & illi, qui vel causa pestis vel belli hostiumque metu ad evitanda damna quandoq; simul cum familia tota & suppellectile in urbem aliquam confugiunt, ibique per tempus degunt. Qui omnes, accuratius eorum si ponderetur conditio, neque pro civibus, neque pro incolis proprie talibus habendi veniunt, quia prius domicilium amisisse & aliud in loco, quo nunc commorantur, constituisse non præsumuntur, nisi illo deserto, in nova urbe per aliquot annos animo figendi ibi domicilium, permanserint. *Mevius. in Jus Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 10. n. 5. & part. 2. decis. 160. n. 3. Hahn. ad Wesenbec. ff. ad Municip. n. 4. in fin.**

§. VI. Ergo hi omnes, quos in præcedentibus recensere volui, pleno jure civitatis carent, quod veris competere solet civibus, sed vice illius analogum aliquid juris illius possident; ideo si ab una ad alterum migrare velint civitatem, non indigent, ut antequam id fiat, juris sui renuntiationem apud Magistratum profiteantur. Sed verum hoc esse, exinde quoque

videre licet, quia ab his neque publicani vectigalis nomine, neque Quæstores, loco contributionis vel collectæ, pro rebus convasatis aliquid exigere possunt. *arg. l. 15. ff. de publican. Gail. lib. 2. Obs. 52. n. 13. seq. Klock. de Vectigal. 3. concl. 61. lit. a. & d. contr. c. 13. n. 1. seqq. Hahn ad Wesenb. d. l. nisi vel necessitas, vel futurum onus, aut communis causa contributionis aliud svadeat l. 2. C. de mun. patr. Gail. 2. Obs. 57. n. 15. Hahn. d. l. n. 4. in fin. Mev. in Jus Lubec. d. art. 2. n. 25. seqq.*

§. VII. Nunc ordo exigit, ut tandem ad ipsos cives deveniamus, qui proprie sic dicti & plene tales utramque hic faciunt paginam. Vocantur autem cives barbaro sermone etiam Burgenſes, & inde Germanice Bürger à Burgis seu locis muro vel alio munimento firmatis, das man sich darinnen sicher anbringen oder verbergen könne. *Limnæus de Jur. Publ. Tom. 3. lib. 7. c. 1. n. 20.* Hinc etiam in antiquis scriptis non cives, sed Burgenſes nominantur.

§. VIII. De civibus Romanis Philippus Melanchton scribit, gradus fuisse eorum, qui conjuncti Imperio Romano erant; primus ordo, inquit, erat civium, secundus municipum, tertius vectigalium, quartus sociorum; teste Dn. Knipsch. *de Civit. Imp. lib. 2. c. 29. n. 89.* Ast hodie mutata reipublicæ forma, isthæc per omnia parum habent utilitatis; monente enim Icto in *d. l. 1. municipem & civem unum eundemque* dicimus. Imo civis vocabulo vulgo omnis subditus venit Bodino *lib. 1. de republ. c. 6.* posterius tamen, & recte quidem refutat Conring. *dissert. de Cive §. 3.* licet enim cives sint subditi, non tamen sequitur, quod ex adverso subditi statim sint cives; ratio hæc est, quia nomen subditi designat actualem subjectionem reipublicæ debitam, civis autem nomen denotat membrum civitatis, antequam politia vel imperium accedat. *l. 1. ff. ad Municip. l. 7. C. de Incol. Knipsch. d. Civit. Imp. lib. 2. cap. 29. n. 6. & 80. Mev. in Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. n. 68. & tit. 2. art. 2. n. 14. & p. 2. tit. 2. art. 10. n. 7.* quod tunc maxime procedit, si sumpto generaliter vocabulo incolæ, civis simul intelligatur. Qua ratione, & eodem significatu, non solum incolæ cives sunt, sed & advenæ seu peregrini, ut & suburbiorum incolæ. *Alciat. in l. urb. d. V. S. & eadem de causa incola venit nomine municipis l. 22. §. 2. ff. ad Munic. licet spe-*

cialiori significato, uti relatum, invicem opponantur in l. 7. C. d. Incol.

§. IX. Hic simul quaestio occurrit, *an etiam homines suburbani privilegiis gaudeant civitatis; vel, an suburbani civium quoque appellatione veniant?* Hoc omnes fere uno ore affirmant, ex hac potissimum ratione, quia suburbani in favorabilibus appellatione civium veniunt. l. aedificia 139. ff. d. V. S. id quod Cæpolla, Alciatus aliique quam plurimi tum ibi, tum ad l. Alphenus. 87. ff. dict. tit. latius atque fusius explicant, teste Besold. Thes. Pract. verb. Bürger. Conferatur hic in specie Hart. Hartmanni. lib. 2. Observ. Miscell. cap. 1. obs. 24. per totam & Carpz. decis. illustr. 2. n. 1. qui sub urbis nomine in statutis vel transactionibus comprehendi quoque dicit suburbia, licet die Vorstädter / und Kleinstädter vocentur; quod exinde solummodo evenit, quoniam non in urbe muris cincta, sed ante vel circa eam sita sint l. 2. §. 1. ff. de V. S. Sic Romæ quid fieri dicebatur, non tantum quod intra muros, sed & quod extra & intra continentia geri solebat. l. 2. 87. 139. l. 154. & 199. ff. de V. S. & Dn. D. Ioh. Philippi in Usu Pract. Inst. lib. 1. tit. 3. §. 1. n. 6. demonstravit, Parochianos longe etiam ab urbe habitantes civitateneses esse. n. 8 dicit, quod suburbani ad Consulatum & senatorium ordinem evehantur. n. 9. quod in suburbiis factum in urbe factum esse dicatur. n. 14. nec incolas suburbiorum ideo rusticos esse. Sic Menochius. d. praesumpt. 126. n. 7. jurisdictionem civitati concessam, extendi etiam ad suburbia dicit, & interdicta civitate suburbia quoque interdicta censeret & aedificia continentia. per text in cap. si civitas & c. de sentent. excommun. in 6to.

§. X. Verum suburbia proprie urbis appellatione non venire, sed generaliori, asserit Dn. Philip. all. loc. n. 4. & 5. Imo statuta & consuetudines locorum hic attendi debere moneo; Sic suburbanos cives esse pari gradu quam illos, qui habitant in civitate, vel intra urbis pomeria, nemo Lipsiensium negabit; Sed idem Jus in patria non obtinet: Quis enim altercationes atque dissidia opificum in urbe degentium, & numero collegiorum rite adscriptorum, cum iis, quos secure & libere, sineque oneribus gravioribus vivere, atque artes quas di-

didicerunt, exercere, Magistratus ut plurimum ecclesiasticus permittit; nisi campum & insulam civium, vulgo das Bürger-Werder eximere vellem, ita nuncupatum, quia cives quandoque ibidem habitare contigerit; an vero hodie-
num adhuc idem ibi obtineat jus, absens per aliquot annos firmiter lectorem informare nequeo. Dresdæ quoque die Vorstädter und Pfalz-Bürger / so außer der Stadt wohnen / quamvis ejusdem juris cum civibus sint participes urbanis, præcipuis tamen civium horum commodis excluduntur. S. Policen. T. Hoffart in Kleydung / rub. Vorstädter &c. conf. Resol. Gravam. de anno 1653. § 57. Tit. von Justitz-Sachen n. 97. conf. ex professo de hac materia agens Dn. Cancellar. Ahas-
ver. Fritsch. Tr. de Suburbiorum jure. cap. 4. § 6.

§. XI. Sed revertamur nunc iterum unde digressi sumus, ad definitionem scil. specialissimam civis, quam difficilem esse, Besoldi. Polit. lib. 1. c. 11. n. 1. ideo reputat, cum civē faciat cujusque civitatis & reipublicæ jus atque consuetudo; hinc pergit, omnino mirandum non est, cur varie multi de civium ratione senserint, ad suæ scil. reipublicæ mores & consuetudinem sese accommodantes. Idem testimoniū perhibet Fellinginger in dissert. de Cive & Civit. ubi tb. 14. & seqq. civem varie à Politicis definiri asserit, tandem Aristotelis examinat atque defendit, suamque addit definitionem. Conf. Knipsch. de Jur. Civit. Imp. l. 2. c. 29. n. 5. seqq. & Glase. in Compend. Polit. lib. 1. c. 9. §. 2. in not.

§. XII. Ne tamen omissa & neglecta definitione ulterius progrediar, arridebat primum Besoldi illa *dic. loc.* quam omni formæ rerum publ. quadrare dicit: qua civem, summæ alterius potestati obligatum, juris civitatis seu communione rerum civilium participem determinat. Verum cum eandem examinatam atque rejectam à Conringio in *diss. de Cive.* invenissem, illa potius placebat definitio, quam Knichen in *Opere suo Polit. lib. 1. cap. 6. tb. 11.* communicat, ibique civem tanquam partem civitatis, putat definiri posse, civitatis incolam, vel membrum communium honorum, jurium & pri-

Vilegiorum capax, ac ad onera sustinenda, nec non operam fidemque in omnibus licitis præstandam juramento adstrictum. conf. Bœcler. in *Inst. Polit. lib. 1. c. 6.* ad quem L. B. remitto.

§. XIII. Nunc ipsa civium sequitur divisio, in *originarios & voluntarios seu adscititios*. Illi nativitate ipsa à patre jus consequuntur civitatis. *l. 6. §. 1. ff. ad municip. l. 17. §. 13. ff. ad municip. Carpz. lib. 1. Dec. 1. n. 18.* licet per accidens alio in loco nascantur liberi. *d. l. 3. Id. dict. Dec. ubi præjud. n. 28.* Quam quæstionem, *utrum scil. natus in transitu per aliquam civitatem, dicatur civis naturalis illius civitatis*, examinat Cævallos *quæst. 158.* Transfit ergo hoc jus originis à parentibus ad liberos. Philipp. Decius. *Cons. 661. n. 8.* & quasi hereditarium esse videtur, non quidem absolute, sed aliquo duntaxat modo; nisi inveterata quadam consuetudine aut statuto aliud sit introductum, uti Wormatiæ, aliisque in locis pluribus, perhibente Gylmann. *Tom. V. Symphor. relat. 10. fol. 47. & 50. n. 6.* ubi hoc jus personale esse & cum persona extingui asserit. conf. Lindenspühr / in *Comment. ad Ord. Prov. Württemberg. fol. 4.* Idē quod a patre accipit privilegium puer, non itidem a matre nanciscitur, nam matris originem partus non sequitur *l. 36. C. de decurion. nisi i. vel sit spurius. l. 9. ff. ad municip. seu legitimum patrem non habeat. l. 1. §. 2. l. 9. ff. ad municip. l. 19. l. 24. ff. d. Stat. homin. Brunnem. ad l. 5. ff. ad Municip. & ita maneat; Nam legitimatus per subsequens matrimonium, Arumæus de *Jure Publ. Vol. 2. disp. 9. n. 50.* aut per rescriptum Principis. Joh. de Platea ad *l. filios C. d. municip. patris accipit originem. Vel 2. id privilegiū civitati sit concessum, ut liberi ex legitimis nuptiis nati, matrem, non patrem sequantur l. 1. §. 2. ff. ad municip. l. 22. l. 61. C. d. decurion. Vel 3. si filius in captivitate natus cum matre postliminio reversus fuerit. l. 1. C. de postlim. revers. Jure enim civili, licet ex legitimo natus quis esset matrimonio, spurius tamen habebatur. l. 25. ff. d. t. l. 1. §. 3. ff. ad SCtum Tertull. De patre adhuc quæstio occurrit, *an natus ante cooptionem patris in civium numerum, pro cive originario haberi debeat, arg. l. 11. C. de dignit. Ventilant***

lant hanc quæstionem. *Besold. Polit. lib. 1. c. 16. n. 8. Wurmser. in Fasc. Jur. publ. Exerc. 2. tb. 15. Carpz. P. 2. C. 10. def. 32. & Lyserus de Jure Civilitat. §. 10. qui ultimus all. loco pro affirmativa, & hæc ita se habere concludit per l. 2. §. 2. ff. d. decur. §. 14. ff. de pœnis. nisi speciali alicujus civitatis statuto aliud sit introductum, ut Hamburgi, ubi distingvitur, an liberi jam jam compleverint annum duodecimum, cum pater in civium reciperetur confortium, nec ne: Priori casu pro extraneis habentur, posteriori vero fruuntur origine parentum. *Hamburgisch Stadt-Recht. part. 1. tit. 2. art. 3.**

§. XIV. Jam quinam *voluntarii seu assumpti* sint, videamus; communiter autem definiuntur, qui se in civitatem recipi curarunt, & facti sunt per allectionem, quæ alias dicitur in numerum civium receptio *a. l. 7. C. d. Incol.* Hujusmodi autem licet assumpti exteri dicuntur recepti, voluntarii, cooptati & novi; in omnibus tamen similes esse originariis, iisdemque privilegiis uti, & oneribus civitatis subjici ut ipsos originarios, *Gail. l. 2. Obs. 35. n. 1. Mager. d. advoc. arm. c. 10. n. 14. Mevius in Jure Lubec. tit. 1. tit. 2. n. 41. & praxis optime testantur.* Quomodo vero in numerum civium recipiantur, accedente scil. plerumq; inquisitione in personæ qualitatem, certæ pecuniæ *des Bürger Geldes* præstatione, jurejurando civium *des Bürger Eydes* & relatione in matriculam civium; de his omnibus *L. B. evolvat* fuse satis, antea multis in locis nominatos autores, qui de civibus eorumque jure & civitatis scripserunt: quibus adhuc jungi poterit *Mevius ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 40.*

§. XV. Idem modus recipiendi obtinet in iis, qui juxta nonnullorum Germaniæ civitatum statuta ac consuetudines ultra certum tempus tanquam advenæ non tolerantur, nisi jura civium redimant e. g. intra annum, teste *Gail. lib. 2. obs. 35. n. 8. Wesenb. Conf. 1. n. 15. Zahn. d. Tr. c. 14. n. 21.* vel secundum Jus Lubecense intra spatium 3. mensium. *Mevius p. 4. dec. 85.* adeo ut sub pœna, captis pignoribus, aut inhibitione negotiationis *der Bürgerlichen Nahrung* compelli ad id possint, uti comprobatur responsum *Facult. Jurid. Lipsiens. mens. Novembr. 1667. ad*

consultationem Senatus Dubani, & Scabinorum Lipsiens. ad
consult. Wurzens. Mens. Augusti 1640

§. XVI. *Assumpti* autem iterum dividuntur in veros, & ho-
noris tantum causa receptos. De illis in præcedentibus dixi;
de his, Honorariis nempe, in sequentibus quoque di-
cturus sum: ubi statim ab initio cives honorarios tam longe
à natura veri civis abesse deprehendo, quam is quondam fuit,
qui odore carniū pascebatur, a carnibus ipsis. Conring.
diff. de Cive §. 5. med. Morem autem hunc, recipiendi aliquem
in civem honoris causa, esse dicunt, quando extraneus Prin-
ceps, vel alia persona, ex sola benivoli affectus testificatione, a-
deoq; solius honoris causa à Magistratu inclutarum rerumpu-
blicarum, citra ullum illius factum & nexum in civem coopta-
tur. Knichen. *Opere Polit. lib. 1. cap. 6. th. 13. lit. D. inf.* vel civis
honorarius Bodino *lib. 1. c. 6. de republ.* is dicitur, qui jus suf-
fragiorum & civitatis pro suis erga rempublicam meritis ade-
ptus est. Verum utroque casu, sive ex merito, sive ex mera ci-
vitatē gratia quis civis evadat honorarius, revera tamen civis
dici non potest, quia sub Imperium alienæ potestatis sese subjici
passus non est. Bodinus. *d. l.* quippe alterius imperio nemo ad-
stringitur, nisi qui originis suæ ac civitatis domicilium deserit,
ut in alterius veniat potestatem. Interim tamen quia hæc civi-
tatis donatio, & in civium numerum honorifica receptio, & an-
tiquissima & notissima semper fuit, exempla quædam ejusmo-
di civium ut hic adducam intermittere non vellem, nisi videam
Bodinum *de republ. lib. 1. c. 6.* Jacob. Martin. *in Polit. l. 1. c. 8.* &
Arniseum *in relect. Polit. l. 1. c. 5. sect. 9. n. 56.* imprimis autem
Speidelium *in Notab. voce Bürger.* & Dn. Knipsch. *d. Civit. Imp.*
lib. 2. c. 29. n. 84. ante me illud fecisse, ad quos brevitatis studio
L. B. remitto.

§. XVII. His quidam adjungunt illos, quibus jus civitatis
ex pacto vel fœdere datum est; quale mutuum fœdus obtinet
inter Genuenses & Bernates, ita, ut qui ex fœderatis fociis de-
ferta sua civitate, sociorum civitatem adire velit, ipso momen-
to civis & subditus fiat sociæ civitatis, sine cooptione & rescri-
pto singulari. Bodinus *l. c. n. 69.* Tale quoque fœdus ictum fuit
in-

inter Thorunenses, Dantiscanos & Elbingenses, teste Kecker-
man. in *Syftem. Polit. lib. 1. c. 15.* & Bodinus *loco adhuc cit.* memo-
rat inter Bernates & Friburgenses tale intercessisse pactum. conf.
Simler. *de repub. Helvet.*

§. XVIII. Porro dividuntur cives in *Patricios & Plebejos* seu *vul-
gares*, quā divisionē apud Romanos, præter illam, qua *Populus
Romanus*, in *Populum* in genere, & *plebem* in specie ita dictam
dividebatur, in usu quoque olim fuisse, patet ex *Ha-
lic. lib. 2. c. 8. & l. 6. c. 34. c. 42.* aliisq; in locis. Hodie quoque illud
in civitatibus imprimis Imperialibus ac antiquis Saxonis ob-
tinere, in viridi adhuc est observantia; de quibus legi meretur
Knipsch. *de Jur. Civit. l. 2. c. 29. n. 54. seqq.* Qui quoad gradum di-
gnitatis & præminentiam juxta *Ref. Polit. ao. 1530. tit. 11.* in re
vestiaria discernuntur. e. g. *gemeine Bürger / Rauffleuthe und
Geschlechter* / ex quibus digniores proximum habere solent ad
honores aditum. *Mev. in Jus Lubec. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 73.*

§. XIX. Deniq; & potissimum in genere, sicut ipsum jus civi-
litatis in pleni & min9 plenum seu parziale dividitur, das große
und kleine Bürgerrecht / teste Arumæo. *de Jur. publ. Vol. 2. Disc. 9.
n. 79.* Knipsch. *l. c. n. 34. & 35.* & Besold. *in Synops. Polit. lib. 1. part.
2. c. 15. n. 8. & 9.* ita & *Cives* dividi solent in *plenos & minus plenos*,
die das große oder das kleine Bürgerrecht haben. Divisio-
nem hanc civium antiquissimam esse, videre licet ex *S. Bibliis
Exodi. c. 12. v. 48.* ubi profelytas apud Hebræos tales extitisse ci-
ves partiarios liquet; qui enim ex semine Jacobi legitime na-
ti erant atque circumcisi, omnibus civitatis juribus gaudebant,
adeoque etiam jus ingrediendi templum sacrificiorum causa, &
jus publicorum honorum in republica Judaica gerendorum ha-
bebant; uti colligitur ex *Deuteron. c. 23.* & *Josua c. 5.* Athenien-
sibus ii cives veniebant pleni, qui publicorum Judiciorum,
Consiliorum & Magistratuum in civitate gerendorum, cum re-
liquis potestatem parem & æqualem habebant. Knipsch. *l. c. n.
34.* Pari modo Romani tales considerabant homines liberos, qui
in civit. Romana domicilium, censum, tribum atque publi-
corum honorum adipiscendorum & gerendorum potestatem
ha-

habebant: Reinh. König. in *Theatr. Polit.* p. 1. c. 1. n. 169. *seqq.* E contra, sicut & reliquis populis, *civis minus plenus seu partialis* erat, qui vel in civitate habitans das kleine Bürger-Recht/vel alibi domicilium habens cum civitate confœderatus erat, sed non omnibus privilegiis & juribus reipublicæ uti poterat. Quam ipsam distinctionem hodie adhuc in multis observari civitatibus, diversis licet moribus, omnium instar exempli loco hic adduxisse sufficiat urbem patriam dilectissimam, in qua teste observantia & consuetudine, legum optima interprete, l. 37. ff. de *Legib.* Cives honoratiores und die das große Bürger-Recht erlangt haben/ absolute Bürger appellantur; reliqui vero cives, utputa opifices & depressioris fortunæ homines, quique tantum das kleine Bürger-Recht überkommen/nomine der Mit-Bürger audiunt.

§. XX. De cætero, quia civis muneribus atque honoribus cognoscitur, uti dictum: proprie ideo dici civis nequit, qui non participat de muneribus illis, oneribus atque honoribus, quia non tractatur ut civis in eo quod est primum & maximum civilitatis, uti loquitur Baldus in l. si non speciali C. d. *Test.* Hinc etiam præter incolas, forenses, cives honorarios, & illos qui ex fœdere jus civitatis nacti sunt, & quos juxta ordinem retuli, simul quoque in numerum partiariorum civium referri à Politicis solent cives Privilegiarii, Mev. P. 5. Dec. 268. n. 7. quibus libera habitatio & exercitatio artis suæ, ante hac in urbe forte non dum frequentatæ, est concessa; et qui quoad beneficia simili cum civibus jure gaudent. Losæus. d. *jure univers.* q. 2. c. 3. Nic. Boërius. *decis. Burdegal.* 13. n. 12. & statutis, quæ civium faciunt mentionem, inque commodum atque utilitatem eorum sunt concessæ, comprehenduntur. Mevius. d. *decis.* 268. n. 5. neque postea ad assumendum jus civium cogi ullo modo queunt. Id. p. 4. dec. 85. n. 3. Quoad onera vero & incommoda, civium statum atque conditionem non subeunt. Hyppol. de Marfil. *singular Opin.* 519. n. 2. Mevius d. *decis.* 268. n. 4. & P. 3. dec. 156. Decius *Cons.* 283. n. 9. & 457. n. 15.

§. XXI. Sed quem in locum cives Rathinburgios collocabo
die

die Raken-Bürger / quasi rathsamme Bürger / vocatos, Speidel *in not. voc.* weil sie, inquit, des Rath- und Gerichts / auch einige aus der Bürgerschaft waren. Et quorum conditionem antiquis temporibus, ex traditis Lehmanni in der Spener Chronick. *lib. 2. c. 22.* colligi posse putat, *ubi f. 103.* hæc leguntur verba: Neben den Graffen (regnantibus scil. Francorum regibus) und seinen Stadthaltern haben Regiment und Gericht in Städten beseßen 7 Persohnen / bißweilen nach Beschaffenheit der Orth und Landschaft mehr / doch aus der Bürgerschaft / die hat man Schöpffen/Scabinos, Richter oder Raken Bürger genant welche sambt dem Grawen und seinen Stadt-haltern merum & mixtum Imperium gehabt &c. conf. Knipsch. *d. Civit. Imp. l. 2. c. 29. n. 73.*

§. XXII. Quid dicam de *Friburgeris* denen Frey-Bürgern / oder Freygebornen / quos definire atque describere, cit. Lehmann *lib. 2. c. 19.* cum optime voluerit, ipsa hic iterum inferere verba placeret, nisi spatium nimis implerent; legat illa qui vult vel apud ipsum Lehmann. *loc. cit.* vel etiam apud Speidel. *in verb. Frey-Bürger.* Qui brevibus duplicis eos fuisse generis olim dicit; alios ab origine & nativitate liberos, nulli unquam servituti subjectos, nobilibus similes: Alios ex servitiis domini libere dimissos in civitatibus Imperii numero civium postmodum adscriptos fuisse.

§. XXIII. Restat ut de *Scholaribus* aliquid adhuc differam, de quibus sicut & Professoribus quæstio est, *an ratione domicilii & habitationis cives ejusdem civitatis in qua degunt sint vocandi, iisque annumerandi?* Male, inquit Math. Coler. *in Proc. Execut. p. 1. c. 3. n. 220.* quidam scribunt, Professores & alios Academicos esse incolas, cum hoc fieri magna tantummodo verbi illius abusione, in aperto sit. Incolæ enim ordinarium loci agnoscunt Magistratum; sed Academici non æque, cum proprio & ordinario gaudeant Judice. per Auth. *Habita C. Ne fil. pro. Patr. & Interp. L. pupillus §. Incol. ff. d. V. S.* ubi Alciat, Cujac. & Fornerius eandem sicut & Cothm. *Resp. Acad. l. n. 106.* fovent sententiam. Multo minus proprie eos esse cives quis asserere poterit, utpote nul-

la ratione Magistratui oppidano subiectos; sed quasi metatos, h. e. ad loca in quibus Academia fundata sunt missos, ut ibi corpus peculiare faciant, secundum leges & consuetudines proprias vivant & discant, respondet Cothmann. *d. l. n. 104. & seqq.*

§. XXIV. Et hæc sunt, quæ de civibus veris & falsis, tanquam personis resignare volentibus differere volui. Ignoscat vero Lect. Ben. capitis hujus materiarumque prolixitati, nam si libere fateri fas est, feci hæc ea saltem intentione, ut ex latiori personarum juriumque deductione atque descriptione, quilibet facili negotio judicare valeat, cuinam horum competat jus illud juri civitatis renunciandi, & cui non, vel tanquam minus necessarium, vel quia nunquam tale habuit.

CAPUT. IV.

De Forma Resignandi Jus Civitatis.

Connexio hujus cum secundo capite notatur. §. 1.

Dividitur renunciatio in generalem & specialem §. 2.

Melius in expressam & tacitam.

§. 3.

Quomodo fiat expressa differitur.

§. 4.

Hæc plurimis fere in locis recepta est. §. 5. annectitur formula hujus resignationis coram Senatu proposita ib.

Transitio ad tacitam resignationem occurrit. §. 6.

Quid autem sit, tacitaque quomodo sese exferat ostenditur.

§. 7.

Quid sit factum contrarium, §. 8.

Quando non presumatur, factam esse tacitam resignationem. §. 9.

Renuntiatio maxime verosimilis non presumitur sed ab animo facientis dependet. §. 10.

Quinam statuti vel consuetudine tacite resignasse & quomodo presumantur. §. 11.

Ubi hic mos tacite resignandi vigeat, dicitur. §. 12.

Et quibus modis id permissum sit. §. 13.

Dantur enim civitates, ubi prohibita in totum est resignatio. §. 14.

Censiti & glebæ adscripti, an re-

signare queant? §. 15.

An Wilfangi, homines novi & proprii? §. 16.

*Non in universum ubique liberri-
ma credenda est juris Civit. re-
signatio. §. 17.*

*Neque firma est sententia illorum,
qui statutam valere negant, quo
resignatio alias libera prohibe-
tur. §. 18. & 19.*

*An civem originarium civitas re-
tinere queat, queritur. §. 20.*

*Malitiose non fieri debet hæc resi-
gnatio. §. 21*

*Nec sine Magistratus consensu re-
gulariter. ib. & §. 22.*

Multo minus gregatim. §. 23.

*Aut intempestive sineque gabelle
solutione. §. ult.*

§. I.

ORdo nunc exigit, ut consideratis personis, quibus resignare liberum est, nunc in specie ponderemus, quomodo, & qua ratione illa fieri queat & debeat.

§. II. Forma autem consistit in declaratione voluntatis juri civico repudium mittendi; cum enim juris nostri conditores animi mutationem non præsumant, nisi illa probetur *l. 22. ff. de probat.* ita quoque de cive, ut ut ex civitate decesserit, non mox præsumendum, quod juri pristino renunciaverit, nisi perspicua animi declaratio accesserit. Animus autem ille vel generatim declaratur, si quis omnibus juribus pristinis sine ulla speciali expressione renunciat: vel speciatim, si renunciat juri civico: hanc subsistere, ex libera illa facultate jure suo utendi, vel non, quæ civibus asserta superius, nemo negabit; Illam vero sufficere non credo, cum res magni præjudicii sit, omni juri civico repudium dare; jam vero de rebus magni momenti verba generalia non sufficere, sed specialia exigere, in similibus materiis Dd. testantur. *Math. Cun. lib. I. de pact. cap. 24. n. 86. Mascard. de probat. Vol. 3. concl. 1264. n. 2. & 12. & Galerat. de renunciat. lib. 4. cap. 2. n. 9.*

§. III. Porro sicuti renunciatio alia expressa est, alia tacita, quarum illa ex verbis, hæc ex facto æstimari solet, vid. *Dalner. de renunci. jur. cap. 6. Galeratus de renunci. lib. 5. c. 1. n. 29. Enenckel. de Privil. lib. 3. cap. 15: n. 1.* Ita quoque resignatio juris civici utroque modo fieri potest.

§. IV. Certum tamen omnino est, expressam resignationem juris etiam civici, variis in locis atque civitatibus præ tacita & præsumpta observari & præcipi. Sic enim juxta der Straßburger Schwär-Brieff/ forma & modus ejusmodi resignationis circa finem his verbis describitur: wäre auch daß einer Unserer Bürger sein Bürgerrecht absagen wolte / der sol gehen für Meister und Rath / die da zu Zeiten sind / und soll Ihnen das verkünden / und sein Bürgerrecht von ihnen abfordern und abgeben / mündlich / als von Alters herkommen ist / und nicht mit Brieffen / und sol ihn auch Meister und Rath seines Bürgern-Ends erlassen. conf. Schmidt. *diff. d. Censu emigr. in pro-em. p. 6.* Idem Eslingæ quoq; observari testis est Knipschild. *de Jur. Civ. Imperii lib. 2. c. 29. n. 161. sub fin. ibi*, data manu, daß er mit Handgegebener Treu vor geseßenem Rath das Bürgerrecht auffgebe und verspreche / daran ins künfftige einige fernere Ansprüche nicht zu haben &c. &c. Consentit die Instruction einer Fürstl. Regierung / quam exhibet Ringk. *in suis Progymnasim. Juris pract. Progym. 14. p. 215. seqqv.* ubi inter reliqua hæc verba leguntur: welchem zu folge / von dato ergehenden publication an bey Land und Städten aldort / wenn die Landsaßen Ihre Erbhuldigung / womit sie Uns zur Unterthänigkeit verpflichtet seyn / und die Bürger ihr erworbenes Bürgerrecht / wie beyde / jene vor Unserer Regierung / diese vor denen Stadt-Magistraten hinfünfftig zuthun schuldig / gebührend auffkündigen. &c. &c.

§. V. Et sic multis adhuc, imo fere omnibus in civitatibus hanc expressam esse receptam juris civic. renunciationem, testimoniis corroborare frustraneum foret. Indigitavit id ipsum Sauer im *Formular-Buch lib. 3. cap. 31.* item der Spathé / im *Deutschen Advocat. lib. 3. c. 2. p. m. 876.* quorum prior formulam resignationis die Auffgab und Abschied des Bürgerrechts / ultimus die Bitte umb Erlasung des Bürgerrechts und freyen Abzugs in suis exhibent formalibus; ex quibus unam vel alteram hic inferere animus esset, nisi amor Patriæ aliud suaderet,

apponer potius illā dictitans, Illustri Vratislaviensium Senatui ante annos non adeo multos a civi emigrante atque jus suum civicum resignante, oblatam, mihi vero a Patrono benignissime communicatam, his conscriptam verbis: P. P. Einem Hoch-Edlen un̄ Gestrengen Rath/ meinen Hochgebietenden Herren/ habe hiemit gehorsambst vor zustellen / was maßen ich mein Domicilium von hier nach Lissa in Pohlen/unter Ihro Hoch-Gräffl. Excellenz den Hn. General Leschinsky vor geraumer Zeit transferiret, und daselbsten mich nebst meiner Ehefrauen wohnhafft niedergelassen / auch das Bürger-Recht aldar gewonnen. Wenn denn nun aber mir / besonders da ich ohne dem wegen meiner Eheliebsten/in einē schweren Prozesse stecke/ gar sehr schwer fallen würde/in beyden Orthen die Onera Civilia zu ertragen/ ich auch aus Uhrsache dessen von geraumer Zeit hero zu Breslau in der Handlung sehr wenig gethan. Also habe mich entschlossen daß Bresl. Bürger-Recht hiemit auff zu geben / wie ich denn anben einem Hoch-Edl und Gestrengen Rath zugleich vor den mir die Zeit über meines gehabten Bürger-Rechts Hochgeneigt geleisteten Obrikeitlichen Schutz gehorsambst Danc̄ abstatte/und solche meine Auffkündigung des Bürger-Rechts nicht ungeneigt auff zunehmen / sondern solches Hochgönstig notiren zulassen/ gehorsambst gebethen haben und anben verharren wil

Eines HochEdlen und Gestrengen Raths

Gehorsammer

An

J. H. K.

Einen Hochwohl-Edlen / Gestrengen und Hochbenambten Rath/ der Kays̄r- und Königl. Stadt Breslau:c.
Meine Hochgebitende Herren.

Illa adhuc addi debuiſſet formula ad verba: notiren zulassen: auch mir einen freyen Abzug aus hiesiger löbl. Stad zu vergön- nen/nach mit einigem Abzug-Gelde oder andern Leistungen be-

schmeren zulassen. c. nisi ob pactum conventum inter Regnum Poloniae & Rempubl. Vratislaviensem antiquis jam ictum temporibus, subditis atque civibus, ex una in aliam civitatē migrantibus, liber ab utraque parte discessus pateret, prout in sequenti cap. 5. hujus rei mentio erit injicienda.

§. VI. Cum vero voluntas pluribus declaretur modis, aut enim verbis expressis fit, aut ex facto aliquo colligitur, sive tacite & præsumptive Galerat. *d. Renunc. lib. 4. c. 1. n. 6.* & quilibet, ut recte renunciare dicatur, non duntaxat promittere debet, se velle renunciare, sed ipso facto huic vel illi juri suo renunciare, vel talem actum facere, quo aut aperte, aut consequenter constet, quod illo jure velit carere: cum juri etiam per contrarium actum posse renunciari notum sit; & jus suum resignare præsumatur, qui eidem contrarium facit. Dalner. *de var. jur. renunc. Cap. 17. n. 10.* Imo renunciatio facto potius quam verbis fit. Oldendorp. *Loc. Jur. Commun. lit. R. verb. renunciare* Prukmann. *Consil. 8. n. 249.* & ubi facto opus est, verba non sufficiunt. *arg. l. 13. §. offerri ff. de. Act. Empt. l. peculium ff. de pecul. l. 1. §. tullisse. in f. ff. a. SCtum Silanian.* Deniq; cum etiam hæc nostra juris civici resignatio in voluntate a parte resignantis unice consistat, ubi pro forma exigitur, ut ea voluntas, ut modo dictum, declarata sit expresse per aliqua verba, vel tacite per factum, aliquod; Bald. *in l. potuit. C. de jur. delib.* Itaque declaratio dat esse renunciationi, utpote quæ est forma illius, & forma dat esse rei *l. Julianus. 9. §. 3. ff. ad exhibend.* Hinc præmissa expressa & plerumque verbali juris civit. resignatione, ordo jam exigit, ut alteram consideremus hujus renunciat. speciem, *tacitam* scil. & ut plurimum ex nudo facto renunciantis præsumptam.

§. VII. *Tacitam* autem fieri renunc Enenkel. *d. Privil. lib. 3. cap. 14. n. 3.* tunc dicit, quando actus aliquis geritur, qui illam necessario infert & significat. conf. Dalner. *l. c. cap. 17. n. ult.* eamque vim habere eandem, quam habet expressa, exinde colligitur, quia taciti atque expressi par virtus est. *l. cum quid. ff. si cert. petat. Gail. lib. 1. obs. 116. n. 5. & lib. 2. obs. 30. n. 2. conf. Ander. Tiraquel. in l. si unquam & c. pr. n. 112. f. C. de revoc. donat. & Nicol. Everh. Cons. 12. n. 36. exemplum adfert in*
im-

immediate contrariis, quorum uno electo, alteri renunciatum censetur. jung. Cravet. *Consil. 108. n. 6.* Factis itaque etiam nudis, contrariis tamen renunc. fieri posse, non solum *l. 7. ff. de leg. Commiss. l. penult. §. si post. caus. ff. de vacat. & excus. muner.* verum etiam Paris. *de resign. in nef. lib. 8. qu. 2. n.* testatur, qui potentior adhuc declarat quæ ex facto deprehenditur illa, quæ ex verbis colligitur. Sed dicis, conjecturæ & signa fallere possunt, ac is, qui remittere censetur, habere potest animum diversum ab eo quod conjicitur? Resp. non valet consequentia, quoniam idem & de eo dici poterit, qui aperte & expressis verbis remisit: nam verba quoque ipsa sunt signum & indicium, non etiam indubitata certitudo nostræ voluntatis, & ideo ipsa quoque fallere possunt Vasquius *illustr. Contr. cap. 52. n. 5.* quanquam ea sunt minus obscura indicia. Galeratus. *l. cit. n. 30. in fin.*

§. VIII. Jam quid per factum indigitem contrarium, dispiendum venit: illud autem hic intellectum volo, quando civis derelicta civitate, & divenditis suis, quas in civitate habuit, bonis immobilibus, atque notitia Magistratus & præmissa gratiarum actione pro defensione atque protectione, (qualia requisita in expressa observari solent), in aliam ipso facto se confert civitatem animo nunquam revertendi: Ubi, ut rem declarem exemplis, ille statim Hispanorum mos incurrit in oculos, quorū Proceres hanc olim fovebant consuetudinem, ut qui non una vel altera civitate, sed toto regno & juribus civiū & subditorum regni Hispanici renunciare volebat, atque aliorum se deferre, publicis tabulis patriæ renunciaret; credentes, nefas sibi non esse, arma postea Regi patriæque suæ inferre, nec eo nomine Majestatis postulari se reos posse. Mariana. *de reg. Hispan. l. 13. c. 11.* verum modum hunc renunciandi tanquam inæquissimū, sic spurium appellat, Pufend. *de Jur. Nat. & Gent. lib. 7. c. 11. §. 3.* Et sic etiam est, nam resignationem hanc, licet libera sit, justo tamen atque legitimo modo fieri debere, in sequentibus locus dicendi erit. Imo quia allatum modo exemplum ad expressam potius, quam tacitam spectare videtur resignationem, ulteriora ver-

verba de eo facere hic supersedeo. Potius illud afferam, quod annotavit Zanger. in *Tract. de Exception. P. 2. c. 1. n. 76.* Statutum scil. in Patria sua Brunopoli extare, vi cuius cavetur, civium liberos amittere jus civit. si alibi domicilium constituerint & ibidem per annum & diem habitaverint. *sub tit. 102. von der Bürgerschaft und dem Schoße. §. es darff keines Bürgers &c.* Idem quoque Eslingæ statuto cautum reperiri, testis est Knipsch. *de Jur. Civ. Imper. lib. 2. c. 29. n. ult.* & adhuc plurimis in locis; qui tamen præcedentia ad nondum nuptos, famulos & famulas extendendum non esse, & qui dominis suis nondum homagio sunt devincti, aut qui melioris victus & sustentationis causa se alio contulerunt, notat *d. l. lib. 2. c. 5. n. 193. fin.* cui Carpz. *P. 3. c. 38. def. 18.* assentitur, suamque sententiam præjudicio ad requisitionem Quæstoris Delitiani Mens. Jan. 1626. emissio, corroborat.

§. IX. Porro (ut maneamus simul in limitationibus) tacita ejusmodi atque præsumpta resignatio locum in iis quoque non obtinet, qui bellorum injuria, vel alio violento casu alio migrare coguntur, & per tempus ibi sedem figere necesse habent; licet enim in domicilio mutati validum hoc sit indicium, quando quis immobilia in civitate divendit, vel necessitate urgente discedit. Brunneman. *Consil. 31. n. 85. vol. 1. conf. Gail. lib. 2. obs. 35. n. 9. & obs. 36. n. 4.* & plenaria rerum administratione alicubi constituta, domicilium tacita voluntatis declaratione constitui dicitur *l. 17. §. 1. ff. ad Municip.* imo potioribus rebus translatis, nec non quotidiana commoratione *l. 2. C. ubi Senat.* Semper tamen simul attendendum venit, an non de alia mente constet. Brunnem. *C. 3. d. 60.* Hinc etiam tali casu reduces facti, omnia jura atque privilegia sua recuperant. Bald. *Conf. 158. n. 5. v. 3tio queritur. lib. 3.* Pufendorff. *de J. N. & G. lib. 8. cap. 11. §. 8.* Idem judicium ferendum de studiis liberalibus incumben-
bus, seu Professoribus atque studiosis *l. 2. C. de Incol.* aut ratione officii alicubi commorantibus, ut sunt hospites, consiliarii, milites, Syndici, advocati, ecclesiæ ministri &c. Knipsch. *l. 2. c. 29. n. 104. seqq.* Brunnem. *d. l.* Sed quid sentiendum est de iis, qui per incolatum ruri vel oppido, diutius a civitate abfue-
runt

rant, censentur ne hi jus suum civit. tacite resignasse, illudque perdidisse per incolatum? Negatur a Socino. *Conf. 35. Vol. 3. Pap. dec. 41.* & Geislero in *diff. de civit. Municip. Sect. II. §. 30.* modo talis oppidi vel ruris incola ex consuetudine municipiorum, in recognitionem magistratus & conservationem civilitatis, annuam quandam pensionem, (quibusdam den Grabe: Gùlden/ nobis den Bürger: Schoß) solvat, quia pensio hæc docet, civem alibi degentem retinere animum quandoque redeundi; quod propositum revertendi de jure facit, ut per migrationem non immutetur domicilium, nec novum constituatur, etiamsi quis ibi per 1000. annos substiterit. Menoch. *arbitr. Cas. 86. n. 7. Zahn. Ichnogr. cap. 14. n. 30. seqq.* Confirmant dicta nonnullorum statuta locorum, quorum unum instar omnium, & quidem Wurzenæ constitutum ex Dn. Lyseri *diff. de Jure Civilitatis. §. 19.* huc inferere liceat, his uti legitur verbis: So sich ein Bürger von hinnen an andere Ende begeben / und daselbst sitzen / und gleich wohl daß Bürger-Recht allhier mit halten wolte / derselbe sol dem Rathe zum Abzuge viertelhalben Groschen / und hernach als le wege auff Michael 6. gr. so lange Er daß Bürger-Recht zu halten gesinnet / zu erlegen und zu schicken schuldig seyn / würde er es aber 2. Jahr nach einander unterlassen / sol er des Bürger-Rechts verlustig seyn. Et ut aliquid adhuc addam, antiquissimis jam jam temporibus non insolitum hoc fuisse, comprobatur suo effato Aristoteles. *L. 3. Polit. cap. 1.* qui multos dicit extra mœnia habitare, qui tamen cives esse non desinunt. Sicut etiam apud Plin. *L. 3. c. 18.* de Quintio legitur, quod ab aratro ad Dictaturam vocatus fuerit, *conf. Cicero in Lelio.* Et alios quoque Romanorum familias suas traduxisse in villas, ubique fere in historia legitur Romana; qua de causa, ortū fortassis traxisse Halicarnassei illam opinor divisionem universorum civium Romanorum, in urbanos & rusticos. *conf. Sigonius 2. de Jure Civit. Rom. cap. 6.*

§. X. Cum itaq; domicilii mutatio tota ex animo migrantis dependeat, standum est assertioni ejus, qui se alio ad habitandū non contulisse declarat. Menoch *d. l. Mascard. de probat. Concl.*

534. n. 18. Ad hæc ingenere renunciatio etiam maxime non verosimilis, in dubio non præsumitur, ideoque alleganti ejus incumbit probatio. Phil. Dec. *Consf.* 401. n. 3. Fachin. *Controv. Jur.* p. 3. lib. 7, c. 56. *ibi: 4tum argum. est.* & eatenus alicui juri renunciatum censetur, quatenus expressum est, & ultra expressum & nominatum non extenditur. Decian. *vol. 3. responsf.* 113. n. 21. Treutl. *select. disp.* vol. 1. *disp.* 25. *th.* 5. *lit. b. ibi.* Renunciationes stricti juris sunt, adeoque in iis non venit, nisi quod nominatim expressum est. Uti civis, Clericus factus, per Clericatum non perdit civitatem seu jura civitatis, licet civis evadat privilegiatus. Chr. Rehebold. *de Jure Civit.* p. 2. c. penult. in fin.

§. XI. Sed tempus est, ut ad priora iterum revertamur, unde per necessarias exceptiones duci nos necessario passi sumus, ulterius scil. visuri, quomodo procedat & quibus tacita illa competat vel permissa sit juris civilitatis renunciatio; Ubi recensitis antea moribus diversarum civitatum, quibusdam aliis in locis statuto & consuetudine receptum addo, quod vidua vel civis cujusdam filia, absque Magistratus consensu prius impetrato, si peregrino nubat, eo ipso jus perdat civilitatis; prout inter reliquos Eslingæ observari autor existit Knipsch. *d. Jure Civ. loc. cit. n. 11.* conf. quoque Wehner. *in observ. Pract. verb. Gewohnheit.* qui adhuc civem vel hujus filium, extraneam si in uxorem ducat, quæ statutis satisfacere nequeat, civitatem itidem amittere ajunt, licet dissentiat Besold. *Polit. lib. 1. cap. 11.* Accedit communis illa Germaniæ consuetudo, per quam in civitatibus jus incolatus passim post annum acquiritur, & Magistratus advenam diutius ibi commorari non patitur, si elapso anno jura civium redimere nolit. Quemlibet autem posse propria voluntate incolatui & domicilio renunciare, quod eo ipso fit, quando se & bona sua in alium locum transfert, superius dixi ex Gail. *l. 2. Obsf.* 35. n. 8. modo tamen, quod in antecessum ibi n. 7. notat, quis re & facto animum manendi declaret, vel domicilium animo perpetuo ibi habitandi in civitate aliqua per annum vel decennium sibi constituat *d. n. 7.* alias enim, si animus manendi deficeret, ad superius allatam exceptionem iterum recurrere deberemus. Sic in Gallia Ludov. XII. omnes qui rescripta civilia impetraverant,

ac relicta Gallia domum remigrare voluerant, tanquam tacite jus suum resignantes, peregrinos iterum esse constituit: cum teste Bodino. *l. 1. de republ. c. 6.* per edictum Regium de ao. 1503. 1551. 1555. ad jura civium consequenda Principis rescriptum impetrare necessum habeant illi, qui ut cives recipi desiderant.

§. XII. Præmissis iis, necessario jam notandum venit, procedere potissimum tacitam hanc atque ex civium emigratione præsumptam resignationem, si ex civitate, in qua promiscue jus emigrandi usurpatur, aliquis nullo peculiari vinculo adstrictus, in aliam civitatem fortunarum sedem transferat; quo casu in eam nihil amplius juris habet antiqua civitas. Pufend. *d. Jur. Nat. & Gent. lib. 8. c. 11. §. 3.* Qui mos inter Valesios & quinque Helvetiorum pagos minores in viridi adhuc est observantia, quorum subditi opus non habent expressa resignatione; inierunt enim illi anno. 1527. Bernates & Friburgenses ao. 1505. Genevenses & Bernates ao. 1565. fœdus inter se, quod alias *Combourgeoisie* seu *communicatio civitatis* appellatur; vi cujus mutua inter ipsos stabilitur civilitatis communicatio & fides amicitiae; ut qui ex focis sua quocunque modo deserta civitate, fociorum civitatem adire malit, momento civis ac subditus fit alterius civitatis, sine cooptatione ulla, rogatione aut singulari aliquo rescripto. Bodinus *loc. cit.* ut alia jamjam sicco præteream pede exempla atque civitatum consuetudines.

§. XIII. Alias enim & quidem communiter spontanea hæc migratio quousque civibus sit permissa, ex modis, quibus aliquis in civitatem sit receptus, colligi putat Dn. Pufend. *cit. loc. §. 2.* Quidam enim, *inquit*, justo bello victi, aut extrema adacti necessitate in civitatis alicujus ditionem concedunt: qui quanta hic libertate gaudeant, ex legibus civitatis est cognoscendum. At si quis liber homo, nullius antea subjectus Imperio, vel eo, quo antea tenebatur, jam iterum solutus, sponte sese civitati alicui adjunxerit; itidem ex statutis ejus civitatis erit judicandum, quidnam circa migrationem libertatis ipsi sit relictum: Dantur enim civitates, ex quibus citra expressam earundem consensum migrare non licet. Alicubi certo onere ea licentia est redimenda. Sicut de Achivis scribit Ovidius,

Metamorph. lib. 15. Prohibent discedere leges, pœnaque mors posita est, patriam mutare volenti. Ubi autem circa eam rem nullæ extiterint leges, quid liceat, ex consuetudine aut ex natura subjectionis civilis colligendum. Sineque hæc adest, magis est, ut licentiam illam pro arbitrio migrandi liber sibi homo reservasse intelligatur. *Hæc illa sunt verba, tot ponderum, quot continent syllabas.*

§. XIV. Certum quippe est, dari populos & Respublicas in quibus liber ille discessus atque civitatis resignatio severis admodum coercetur legibus. Illustr. Dn. Cancellarius de Jena. *de Rat. Status diff. 22. concl. 6. p. 352.* & de Neapolitanis tradit Petro de Afflict. *decis. 265.* quod etiamnum regno exire non sinit, nisi impetrata venia, ii ut plurimum, qui ex præcipua regni nobilitate oriundi, splendorem familiæ insigni auxerunt expectatione. Sic pleriq; aliquando Florentinorum civium, precibus a Principe efflagitarunt, ut inter peregrinos censerentur, non tamen impetrare illud potuerunt. Bodin. *loc cit.* Mediolanenses arctius fere patriæ adstringi, patet ex statutis Ducatus Mediolanensis. In quibus decretum reperitur Senatus Mediolanensis, hac clausula, ne cui jus civitatis alterius capere aut societatem cum ullis aliis Principibus aut civitatibus coire liceret, nec domicilium in ejusdem Imperii finibus commutare, nisi prius impetrata venia & honorario Principi soluto. Sine venia, si ita loqui licet, speciali Principis, ne Insula quidem exire liberum relinquitur Patriciis Anglorum, Scotorum atque Danorum. Simili modo & Hispanis sine Regis venia regno exire, vel in Indiam trajicere interdictum est, conf. Bodin. *d. loc.* Imprimis autem si Tyrannorum injicere mentionem fas est, quis historiarum peritus nescit, cives exire regno, atque resignare fuisse prohibitos? Imo etiam peregrinos quandoq; idem tetigisse infortunium, & a Principibus interdictam ipsis fuisse remigrationem, partim suis comprobat exemplis Moscovia, Tartaria & Æthiopia; partim etiã illæ regiones, quæ ob soli sterilitatem cœliq; intemperiem infestantur. Sigismund. *in Histor. Moschor.* Francisc. Alvarezius *in hist. Æthiopica.* Grot. *de Jur. B. & P. lib. 2. c. 5. n. 24.* præ-

primis si peregrinus excelsi apparuerit ingenii, & scientiis imbutus sit. Chinenfes hic lubens prætereo, qui ipfimet turpe fibi ducunt, patriam relinquere, & ad imperitiores fecedere. *Neuhoff. in der Sinesifchen Reif-Befchreibung.*

§. XV. Sed quid dicam de *cenfitis* & *gleba adfcriptis*, quos manus mortuas appellant. *Bodin. loc. cit.* & qui vigore hominialis præftationis feu promiffi, ohne ihrer Herren wiffen un Bes lieben weder Leib noch Gut ver ändern dörf fen / fed perpetuo ipfi cum liberis fuis fundo domini fui adhærere coguntur, cujus etiam pars reputari folent? *Sichard. in l. 6. n. 4. C. de fecund. Nupt. Laymann. de Pac. Relig. lib. 3. c. 33. Dn. Præfes. in Ilf. Mod. ff. tit. de Stat. homin. §. 9. Knapfch. de Civit. Imp. l. 2. cap. 29. n. 162.* Et hi non ipfi tantum, verum etiam liberi eorum domicilium mutare prohibentur. *Mev. part. 4. decis. 22. Fritsch. Exerc. Jur. publ. Vol. 2. diff. 4. §. 65. ejusdemq; fortis cum parentib9 reputantur. l. 23. C. de Agricol. Respondeo, ne in totum naturalis ipsis auferatur libertas, certis quandoq; in cafibus liberior ipsis concedi difceffus folet; fi fcil. dominus declaratus fit in bannum Imperii; item fi ob loci fertilitatem neceffaria vitæ subsidia atq; alimenta ibi habere nequeunt, quamvis, quo ad hunc cafum, rem admodum dubiam effe, putat Dn. El. Aug. Stryk. *de domicil. mut. cap. 4. §. 29.* Licita porro ipsis relinquitur mutatio, fi propter favitiam domini diutius fub ejus dominio tuto habitare nequeunt. conf. *Gail. de Arrestis Imp. c. 8. n. 16.* Denique fi propter religionem durius habiti difcedant ex territorio vid. Dn. Stryk. *cit. loc. n. ult.* cum prætextu agricolationis, aut alterius fervitutis in Imperio nostro detinere eos nemo debeat, per *Instr. Pac. art. V. §. 37.* Plura de horum ftatu atque conditione qui defiderat, vid. *Illuſtr. Dn de Rhetz Inſt. Jur. publ. lib. 2. tit. 2. §. 7.* & fuſius *Stammeler. de Servit. perſon. l. 3. c. 20. n. 8.* & ex profeſſo *Mevius in Tract. von dem Zuſtand und Abforderung der Bau ren.* Sic in ſtatutis Regni Polonici *lib. 1. cap. 17.* Conſtitutio reperitur *Sigismundi Viſlic, Regis Polon.* qui triplici ex cauſa Villanis libertatem mutandi dominos permittit: Si nempe dominus opprimat filiam vel uxorem Villani: Si dominus ma-*

neat in excommunicatione per annum: denique si bona Villani diripiantur ob delictum domini.

§. XVI. Proprios jam homines in Imperio nostro excipiunt *Wildfangii*, homines novi & proprii; *leibeigene Leute* / alicubi vocantur *Reichs-Leuthe* / *Königs-Leuthe* / uti de præfectura Oppenheim annotavit Dn. de Rhetz *loc. cit.* §. 12. ita dicti a Germanico vocabulo *Wild* / quod rem nullius certæ curæ vel domicilii denotat, non autem a feris. Peregrinus enim si ad loca ubi hoc jus receptum est, utputa in Palatinatu & adjacentibus quibusdam terris, confugiat, ibique per annum & diem permaneat, nec dominus prior eum ut subditum vindicet, præfecto dem *Fahe-Bogt* solvere tenetur den *Fahe-Gulden*; oder den *Fahe-Pfennig* / & annuatim postea certos adhuc grossos, ova & gallinam præstare debet, dominoque quando moritur vestem, equum & jumentum; relinquit. conf. Dn. de Rhetz. *d. l. Speidel. notab. voc. leibeigen.* Besoldus atque Wehnerus *voc. Wildfang.* Curiosus autem lector, si integrum jus Wildfangiatus perspectum atque notum habere cupit, Privilegia Electori Palat. hac in re ab Imperatoribus concessa, bellum inter hunc & Electorem Bavarix exortum, laudoque demum per Regem Gallix compositum, & acta Wildfangiatus in usum publicum memoriæ prodita; adeat Sprenger. *in Jurispr. publ. p. m. 389.* & Oldenburgerum *in Notit. Imperii P. 1. disc. 26. memb. 2. n. 8. & seqq.* Quibus certa ratione vel ad similitudinem glebæ adscriptorum an quoque licita sit quandoque emigratio, deficiente autorum testimonio, tuto affirmare vel negare nequeo.

§. XVII. Hoc interim in allegatis exemplis ostendere volui, generalem non adeo atque liberrimam ubique locorum statuendam esse juris civilitatis resignationem, sed diversis in locis, vel plane improbatam, vel ad minimum coarctatam atque limitatam. Nihilominus tamen reperiuntur inter Doctores nonnulli, qui *nec statutum valere dicunt voluntque, quo quis prohibetur, ut domicilium mutet & civitati renunciet*; inter quos præcæteris veniunt Klock, *de Vectigal. Concl. 63.* Scheplitz. *ad Consuet Marchic. part. 4. tit. 14. §. 2.* Frid. Pruckmann. *tr. d. Regal. §.*

*soluta potestas membr. 2. cap. 4. effectu. 6. n. 131. Henr. Bruning. diff. de jure univers. Concl. 39. Marcabrun. Consil. 70. n. 51. lib. 1. Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 7. conf. Magerus de Advoc. Arm. cap. 16. n. 126. qui uno fere ore suam opinionem exinde corroborare nituntur, quia hoc naturali libertati nimium adversaretur, si statutum aliquod simpliciter hac in re contrarium disponere posset, per l. 71. §. 2. ff. de condit. & demonst. arg. l. 28. §. 1. ff. ex quibus caus. maj. add. Rumelin. ad A. B. diff. 5. th. 5. Myler ab Ehrenbach. de jure Stat. c. 63. d. nec cens. Statutum etiam juri comm. hac in re nihil derogare posse, imo usu contrarium observari dicunt, civesq; lares suos non modo libere aliorum transferre, modo id malitiose non fiat. Marcabr. d. Consil. 70. n. 50. lib. 1. sed etiam invito domino Jus Civit. resignare & aliorum quo lubuerit, migrare posse arg. l. 5. §. f. ibi. si malit & c. ff. d. Captiv. & postlim. l. in bello. 12. pr. ff. eod. & Rec. Imp. d. 40. 1555. §. wo aber unsere 2c. l. 31. ff. ad municip. quia etiam receptio in civem dicitur beneficiū, quod invitus nec acquirit, nec retinet. l. 69. ff. de R. I. l. 19. §. 2. ff. d. donat. conf. Mager. loc. cit. n. 127. fin. conf. Cicero, qui in Orat. pro Balbo, liberam hanc laudibus extollit emigrandi facultatem, dum jura præclara atque divinitus jam inde a principio Romani nominis dicit a majoribus nostris comparata, ne quis invitus civitate mutetur, neve in civitate maneat invitus. Hæc enim, *concludit*, sunt fundamenta firmissima nostræ libertatis, quemque juris & retinendi & dimittendi esse dominum. Quod Ciceronis effatum publicis quoque correspondisse legibus, juriq; communi & gentium, comprobant allati antea textus. Jam vero, dicunt, in Principis potestate minime consistit, contra jus gentium subditis libertatē naturalem adimere, ac pro lubitu circumscribere. Myler. l. c. n. 5.*

§. XVIII. Verum quicquid sit, auctoritate ac multitudine consentientium auctorum, sententiam suam defendere sicut voluit Magerus. *cit. loc.* Contrariam per alios & nobis tueri quoque liceat: posse scilicet liberam illam resignandi facultatē statuto restringi, & prohiberi; ut sunt arg. l. 4. C. de Commerc. l. fin. ff. de Decret. ab Ord. fac. Abbas. Vol. 2. Consil. 17. Roman. Consil. 59. n. 1. Ca-

76 CAP. IV. DE FORMA RESIGNANDI
Cabalin. *vol. 2. cons. 209. per tot.* Bodinus. *de republ. l. 1. cap. 6. n. 58.*
Bernh. Grevæ. *lib. 1. Obs. 36. Cons. 2. n. 6.* Petrus Anton. de Petra,
de potest. Princip. c. 13. n. 13. qui Socinum juniorem ita *Cons. 76.*
n. 15. seqq. lib. 4. signanter respondisse dicit. Deinde quilibet qua-
si hypothecarius suæ civitatis nascitur, post Joh. Crot. *ad rubr.*
ff. Solut. matrim. n. 33. Bertaz. *Consil. 56. n. 14. seqq.* Ita etiam apud
Romanos non licuit ex una civitate in aliam Principis injussu
commeare, pro ut notum est, ideoque bona Mætecorum colo-
norum, qui sine rescripto sedem mutabant, fisco vindicata o-
lim fuisse, patet *ex l. 4. C. de Jure Fisci.* Ex quo fonte promanasse
constitutionem illam de Phalburgeris verosimile est. Imo ho-
die adhuc dominus atque magistratus vi superioritatis territo-
rialis subditos suos cogere potest, ut in suis domiciliis & civita-
te commorentur, nec alibi divagentur, aut in dominorum vel
civitatis præjudicium se absentent. Surd. *cons. 210. n. 14. vol. 1. cit.*
Knipsch. *lib. 2. cap. 6. n. 193.* adeo, ut si ab alio detineantur, vel ali-
bi operentur, inde domum advocari queant. Id. *ib. conf.* Mev.
vom Zustand und Abforderung der Bauren. & D. Georg.
Beyer. Lips. *diff. de Jure advocandi Cives & incolas ex territorio*
alieno. Licet porro ejusmodi statuta libertatem aliquo modo
constringere videantur, quod tamen hodie variis modis fieri
docet Dn. Fritsch. *Exercit. Jur. publ. Vol. 1. disp. 16. de libert. natur.*
restricta. per tot. quia tamen talia Statuta, boni publici conserva-
tionem ut plurimum respiciunt, ac inevitabilis mali propulsandi
necessitas illa fieri suadeat, mihi persuadere nullo modo possum
invaliditatem & injustitiam ejusmodi Statutorum. Mev. *in Jus*
Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 70. Manz. *decis. Palat. 18. n. 24.* Qui simul,
nec negamus, *inquit.* talibus pactis iniri posse societatem civi-
lem, ut civib9 a civitate abscedere non liceat, & mores vim pacti
accipere. Jam, si per pacta contraria introduci potest consuetu-
do, cur non etiam per statuta, quæ accuratius considerata per
se nihil aliud sunt, quam pacta inter populum & Senatum ob
salutem Reipubl. conventa. *conf. Fritsch. de Resignat. c. 9. n. 8.*
Sic etiam civis imprimis assumptus, civitatem novam cum in-
grediatur, animo ibi permanendi, eo ipso omnia jura, mores
at-

atque consuetudines, onera, aliaque civitatis approbasse præsumitur, & secundum illorum placita in posterum vitam instituere se velle censetur, & debet. *l. 29. ff. ad Municip. l. un. C. ubi per. Tut.* qua de causa, licet tale adesset statutum, in posterum ipsi aliud, quam quod semel placuit, placere neque potest, neque debet. Dn. Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 2. tit. 14. §. 7.* cum quod ab initio est voluntatis, ex postfacto fit necessitatis.

§. XIX. In genere ergo liberam esse discedendi & resignandi facultatem, hac intelligendum est limitatione: nisi reipublicæ aut civitatis aliquid interfit, prohibere illā; quo casu observandam esse regulam naturalis æquitatis dicit Grotius, quam Romani in privatis societatibus dirimendis sunt secuti, ut id non liceat si societatis interfit, (ubi iterum ad missas aliquantulum accedimus simul limitationes atque exceptiones, circa libertatem resignat. Juris civici notari necessarias) quia magis quod universæ societati, quam quod uni ex sociis expedit, attendi debet. *l. 65. §. 5. ff. pro socio.* Intererit autem, dicit Grotius *loc. cit. §. 24. n. 2.* societatis civilis, non abire civem, si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis partem suam exsolvere: fiducia item multitudinis si bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit civis ille, alium æque idoneum substituere, qui rempublicam defendat. Et sane iniquitatis esset infinitæ, si civis in tanta rerum angustia civitate constituta, perceptis commodis, eam deserere vellet, atque bonum quod largissime percepit beneficiumque, sua jam ingratitudine compensare non erubesceret. conf. Dn. Fritsch. *Exerc. Jur. Publ. vol. 2. diff. 4. §. 56. seq. Mev. ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 2. n. 71.*

§. XX. Si tamen civis, in primis originarius, exuto omni æquitatis rubore, iis minime ponderatis, si dico in aliam commigrare vellet civitatem, possitne civitas invitum eum retinere, quæstio hic incidit? Quod fieri sine ulla dubitatione posse, amor patriæ svadet, qui maximam alias ortus nostri sibi partem vendicat. Notum postmodum est, fidem neminem novæ civitati dare posse, retenta adhuc priori, & a contractu summe perfe-

Et o & consummato invita altera parte resilire, in jure prohibitum esse scimus; intercedere autem inter civem & civitatem licet non formalem, materiale tamen contractum, in superioribus demonstratum dedi. Dicta tamen ad illum casum referre nolo, si talis discessus exiguum vel plane nullum civitati adferat damnum: licet enim eo nihil obstante objici posset, quemlibet bonum civem scire debere, non sibi tantum, sed patriæ etiam natum se esse: adest parata iterum responsio; hoc non impedire, quin quilibet sine patriæ incommodo atque detrimento suam feliciorē reddere queat conditionem; cum in eo potius subsistit patriæ amor, ut si tua & publica salus in pari versetur discrimine, tu vi hujus, hanc tuæ anteponas. Id quod si negligitur, & ex abitu in necessarium discrimen salo publica adducitur, tempore illo importuno emigrando, retineri tunc posse civem & amor patriæ, & naturalis suadet ratio, conf. Conring. *diff. de cive*. §. 24.

§. XXI. Ejusmodi autem discessus undique injustus, generali vocabulo appellari solet, malitiosus; hinc & permissa dicitur resignatio, modo hæc non fiat malitiose *l. 15. §. pen. ff. ad municip.* Ad quod præter recensita ad huc referunt casum, si ideo quis & ex abrupto quasi migrare velit, si forte sciat, libellum esse contra se oblatum. Rosacorb. *Pract. forens. cap. 20. n. 20. add. l. in bello 12. ff. d. captiv. & postlim.* conf. *die Cammer- & Gerichts- Ordnung. P. 2. tit. 14. per tot.* Manz. *dec. 18. n. 21.* Hinc plerisque in locis ne tale quid fiat, antequam discedat, prius persolvere tenentur tributa, collectas, & alia debita publica. Knipsch. *l. 2. c. 29. n. 161. fin.* & secundū æquitatē ut procedat emigratio, suā hanc voluntatem Magistratui detegere debet abiturienſ, quicquid etiam contra sentiant Mylerus *de Princip. Imp. cap. 63. §. 4.* Mev. *ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. n. 69.* Manz. *d. quest. 18. n. 18. ibique* Arum. Mager. & Buxtorff. alique consentientes allegati. conf. Lauterb. *de domicil. c. 9. n. 214.* qui omnes manifestam hic adesse dicunt disparitatis rationem, licet ad constitutionem domicilii Magistratus requiratur consensus, adeo ut & in discessu & mutatione omnino videatur necessarius; cum tamen ibi præcavendum, ne

Ma-

Magistratui invito novus obtrudatur civis, quē nō recipi civitatis & Magistratus interesse poterat variis de causis: in mutatione vero hoc interesse cesset, cum civem non acquirat Magistratus, sed amittat. Dn. El. August. Stryk. *de domicil. mutat. cap. 2. n. 40.*

§. XXII. Ast migraturo, ut nempe indicet de suo diceffu, ex debito & decoro ista sunt observanda, cum civitatis plerumq; intersit, nosse civium numerum; nisi forte certis ex argumentis colligat, civitatis nihil interesse, gnara ipsa, an inscia quis discedat. Illis autem, *utor verbis Dn. Pufendorffii*, utique expresse civitatis consensu opus est, qui ad peculiare munus, præsertim ad certum tempus sese obstrinxere. *lib. 8. c. 11. §. 3. d. 7. N. & G.* Et sic etiam est, resignans enim beneficio inconsulto Superiore qui tribuit, dimittere illud non debet, sed resignare, hoc est, reddere ei, a quo susceptum fuit, atque illius consensum exigere. Nam cujus auctoritas requiritur in consequendo, ejusdem quoque consensus exigitur, si quis velit officium seu beneficium jam susceptum iterum dimittere. Bald. *cap. 1. de renunc.* Quia denique hoc jus civilitatis, sicut & plurima beneficia, utriusque tam dantis quam accipientis dantur gratia, ideo dimitti non debent, nisi accedat utriusque consensus atque voluntas. Bald. *in cap. 1. de nov. form. fidelit.* Certe si discessum Magistratui aperire recuset & abeat, fuga deferens civitatem & elapsus reputatur, ideoq; quicquid reliquit in civitate, ut ut alteri meditatione fugæ venditum, civitati cedit, dummodo emptor fugæ conscius fuerit. *l. pen. C. de rescind. vend. Mev. ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 23.*

§. XXIII. Neque gregatim instituenda est hæc resignatio & emigratio. Illustr. Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 2. tit. 14. §. 6. fin.* Grotius *l. c. n. 24.* licet dubio non carere Grotii sententiam cum Pufend. asserat Dn. Stryk. *de mutat. domicil. c. 2. n. 17.* Si enim singulis, *dicunt*, pro arbitrio migrare licet, cur non idem liceat pluribus, quibus sedem fortunarum eodem tempore transferre commodum est? Nec ad rem facit, quod hoc modo civitas debilitetur: nam qui jus non habet me invitum retinendi, illi

non fit injuria, si futurum aliquod incommodum, nondum debitum, meo discessu ipsi intercipiatur &c. Verum placet adhuc & commodior arridet sententia Grotii, qui *d. l. gregatim*, inquit, discedi non posse, satis expeditum est, ex necessitate finis, quæ jus facit in moralibus. Nam id si liceret, jam civilis societas subsistere non posset. De singulorum discessione alia res videtur, sicut aliud est ex flumine aquam haurire, aliud rivum deducere. Consentit die *Instructione* einer Fürstl. Regierung apud Dñ. Ringk. in *Progymnas. ibi*: Wenn uns künftige bey Land und Städten etliche familien auff einmahl und zu Hauffen/ oder auch in einem Jahr nach und nach sich hinweg begeben wolten / weil der gleichen ungewöhnliche Forteilung und Verlassung des Vaterlandes eine schädliche desolation nach sich zu ziehen scheint/ habt ihr selbigen auff solche Weise die emigration nicht zu gestatten. Et Illustr. Dn. Cancell. de Jena, *diff. de Rat. Stat. diff. 22. concl. 6.* in Belgio inde anno 1567. graves pœnas adversus istos patriæ desertores statutas fuisse, cum flagrante bello intestino multi catervatim solum verterent, refert ex Simon. Grœnevegio *d. LL. abrog. ad l. 31. n. ult. ad municip.*

§. XXIV. Maxime autem si intempestive id fiat, h. e. quando dominus subditis valde eget; id enim, catervatim si fieret emigratio, in præjudicium domini vel civitatis redundaret. Dñ. de Rhetz. *loc. alleg.* Quod ultimū, tempestive scil. ut fiat resignatio, præter Dñ. Rhetz. & quando civitatis non peculiariter interest, svadet Dñ. Pufend. *loc. cit. §. 3.* & Grotius. Realiter tandem adhuc ut se alio transferant resignantes, *per l. 20. ff. ad municip.* ubi domicilium re & facto transferri dicitur, volunt Buxtorff. & Mager. citante & consentiente Manz. *dec. Pal. qv. 18. n. 22.* Ultimo demum requiritur, ut solvat id quod pro jure emigrationis solvi solet, ut sunt die Nachsteuer/ & alia debita atque onera, de quibus in subsequenti cap. 5. in specie acturus sum.

CAPUT. V.

De Oneribus Resignantium.

Connexio hujus & preced. Capit. §. 1.
Origo Juris detractionis, ejusque varia acceptio §. 2.
Differunt Abschoß & Abzug. §. 3.
Quibus hic census solvi debeat; an etiam Magistratui municipali? §. 4.
Utrum Senatui Acad. an Oppidano, si civis academicus emigret? §. 5.
Quinam solvere gabellam teneantur; an etiam civis vi, vel necessitate invitus expulsus? §. 6. *queritur.*
An propter religionem emigrare coacti? §. 7. *An Judæi* §. 8.
Immunes ab hoc censu sunt Clientes. §. 9.
Clerici, Professores, DD. &c. §. 10.
Confederati cives, fœdere aut pacto inter civitates inuito. §. 11.
Quandoque etiam ex una in aliam ejusdem domini migrantes civitatem. §. 12.
An hic Jus retorsionis locum habeat, negatur §. 13.
Quantitas gabellarum pro locorum diversitate variat. §. 14.
Iustum & æquum esse Jus detractionis, defenditur §. 15.
Solvere debet civis pro rata debitum a civitate contractum. §. 16.

Nisi civitas se ipsam ex publico patrimonio liberare valeat. §. 17.
Alias ad solutionem totalem, bonis sufficientibus si destituatur civitas, tenetur. §. 18. & 19.
Item si in commodum singulorum civium, vel totius corporis contractum sit æs alienum. §. 20.
Vel tempore resignationis publicum tributum exsolvendum sit. §. 21.
Aut collectæ jam sint indictæ, pro necessitatibus tamen præteritis, non futuris. §. 22.
Imprimis si ab onere detract. liber patet discessus. §. 23.
In his omnibus ad locorum consuetud. sedulo respiciendum esse, monetur. §. 24.
An id, quod renuncians & emigrans solvere tenetur, per compensationem præstare possit? §. 25.
Tenetur civis discedens litteras testimoniales Rundschaften a Magistratu sibi comparare. §. 26.
Si judicium cœptum, vel lis fuerit contestata, de lite proseguenda cavere debet. §. 27.
Item se semper adfuturum, si rerum suo tempore contingentium edere rationem a civitate priorum citetur. §. 28.
Conclusio capituli & sequentis conexio occurrit. §. ult.

§. I.

Aggredior itaque onera illa, quæ sustinenda illi, qui deferere civitatem, ejus juri resignare, atque aliorum sese conferre mavult; resignatione enim facta, ante discessum præstanda sunt ea, quæ ad renunci. more & statuto desiderantur. *l. 34. l. 20. l. 31. ff. ad municip. ad quod respexit Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 10.* qui prædicta, inquit, scil. resignatio maxime obtinet, si civis ea præstiterit, quæ ad renunciationem more majorum, vel ex statutis civitatum requiruntur. Nam in multis civitatibus Imperialibus statuto receptum est, ut civis volens deferere civitatem, & alio domicilium suum transferre, cogatur imprimis de omnibus bonis suis certam pecuniæ summam civitati pensitare, tributum aliquod dare, vulgariter vocant *Nachsteuern*. Consentit Rosacorb. *Pract. for. cap. 29. n. 18.* Rauchbar. *qv. 15. Dn. de Rhetz. Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 14.* Mylerus *de Imp. stat. P. 2. c. 43.* & plures alii, qui moribus nostris mutantem domicilium, si solvat den *Abzug* da kein freyer Zug ist / liberari ab onere prioris civitatis, dicunt: doch muß er gewöhnlich noch über dieses die Sachen ausrichten / so in wärenden seinem Bürger-Recht an gefangen worden. *Besold. Thes. Pract. voc. Bürger.* nec non persolvere tributa, collectas & alia debita publica tenetur, daß er in der Stadt vor hin bezahle die Steuer / Schatzung / Contribution / und andere der Stadt vorgefallene Schuldigkeiten. *Knipsch. de Civit. Imperii. lib. 2. c. 29. n. 161. in fin. conf. die Instru- ction einer Fürstl. Regierung; Ob und wie fern bey daß Für- thumb's N. schwerer Schulden-Last / die hinweg Ziehenden und Neuankömenden Landsassen / zu Abtragung ihres contingents anzuhalten / 2c. cujus antecedentia passim in præcedentibus ex Dn. Ringk. Progymnas. Jur. progym. 14. adduxi; ibi: dafern II. auff dem Land / bey Außziehung eines und des andeen Landsassen 2c.*

§. II. Nunc confusionem omnem ut evitemus, de onere illo der *Nachsteuer* videamus, antequam ad tributa, collectas & alia debita procedamus, consuetudine illa & antiquissima & justissima, *Thoming. decis. 27. n. 38: & rationabili. Köppen. part. 1. Decis. quest. 11. n. 7.* Deducunt enim ejus originem a temporibus

Cæsaris Augusti, cui ob varia bellorum incommoda ejus tribu-
unt inventionem, tanquam modum collectandi pecunias. Dio
Cass. *histor. lib. 55.* Tacit. 4. *Annal. 55.* Menoch. *de Adipisc. possess.
remed. 4. n. 2. seqv.* Knipsch. *d. cap. 20. n. 6.* & leges civiles hujus
vestigia referentes annotavit Myler. *de Stat. Imper. P. 2. c. 63. §. 2.*
Dicebatur hæc antiquis, jus detractiōis, hodie autem & quidē
communiter, Gabella detractiōis, Censūs emigrationis vel jus
emigrationis, quam tamen appellationem admittere recusat
Schmid. *diff. de Censu emigr. tb. 4. f.* cum magna intercedat diffe-
rentia inter jus emigrationis, quod civibus competit ratione
mutationis domicilii, & inter censum emigrat. qui ratione bo-
norum secum avehendorum a civibus discedentibus Magi-
stratui loci, unde discedunt, est præstandus. Censū hic a Schmid.
d. l. & Meisnero. T. 2. l. 1. dec. 8. n. 5. collecta dicitur, a Gail. *Nach-
steuer* / quasi postremum discedentis tributum. *lib. 2. Obs. 36. &
59. n. 9.* a Cothman. *respond. Acad. 19. n. 3.* Vectigal; de quo tamen
adhuc sub judice lis est, an hæc gabella detract. referenda sit
ad vectigalia, & sic ad regalia, vel potius ad collectas? Prius defen-
dit Coth. Reinking. Lindeman. *in hist. Jur. Rom. tb. 41.* & Dn. Coc-
cejus *de Censu Emigrat. tb. 9. late* admodum; posterius, Wehnerus
ad vocem Nachsteuer. & Knipsch. *l. c. c. 20. n. 18.* Germanice ap-
pellatur hoc jus detract. *Ab- oder Nachschuß.* Cothm. *resp. A-
cad. d. l.* Abefart. Köppen *d. 11. n. 2.* Abzug / weglosung / weglo-
sin / wegloß; quod ultimū tamen Wehnero *Pr. Obs. ad voc. weglo-
sin.* venit mitius, quam die *Nachsteuer*: quia die *weglo-
sung* plerumque aliquot tantum solidorum, grossorumve sit so-
lutio, tam per mortis, quā alienationis mutationem possessoris,
ab hominibus propriis & rusticis solvi solita; sicut in litteris
hoc se legisse vetustis comprobatur, daß etliche solten zu wegloß
stehen zu 2. 3. oder mehr Schilling / sie fahren lebendig auff/
oder tod darvon; *Nachsteuer* vero de civibus proprie usurpari.
Deniq; Abzug nonnullis in locis indigitari per verba: *Muß sei-
ne Güter verhanden sein* / dicit Schepliz. *Consuet. Brand. p. 3. tit.
8. §. 13.* Et jus luendi, Mundius *Tr. de Muner. cap. 3. n. 447.*

§. III. Ne vero hic & in subsequentibus Lect. Ben. con-
fun-

fundamus, notanda hic statim venit divisio Juris detractiōis, in id, quod versatur circa hereditates, legata, donationes &c. quæ omnia ad extraneos heredes veniunt & extra territorium transportantur, è quibus territorii dominus suam deducit portionem; & illud, quod ex mutatione domicilii Domino, vel Magistratui competit, cum subditus civitatem deserit, & domicilium in aliam civitatē, vel domini territorium alterius transfert, wenn Er das Bürgerrecht auffkündiget / und sich anderswohin begiebt. Knipsch. *de Civit. Imper. l. 2. c. 20. n. 21.* Myler *d. l. p. 2. cap. 3. §. 3.* Dn. de Rhetz. *l. c. l. 2. tit. 14. §. 1.* qui germanica lingua, illud Abschoß / hoc vero Abzug communiter dici, notat. conf. Besold. *Thes. Pr. voc. Abschoß.* Sed in Rec. Imp. *d. 20. 1594. §. und so viel* &c. conjunguntur hæc vocabula, unde sequi videtur eadem esse. Swanem. *d. Jure emigr. c. 2. n. 10.* Illud quod concernit, de eo nobis hic non erit sermo, sed de ultimo atque posteriori, quod describitur, potestas Magistratui aut territorii domino ex consuetudine inveterata & recepta competens, circa bona subditorum domicilii locum mutantium, ita ut emigrantes ex bonis aliunde transferendis, certam partem domino vel magistratui, in redhostimentum exhibitæ protectionis & imminuti tributi pensitare cogantur. Cujus definitionis fusissimam vide explicationem apud Crusium *de Jure detract. & emigr. cap. 1. n. 3.*

§. IV. Debetur autem, solvi que solet hic census emigrationis, ut ex ipsa apparet definitione, domino territorii vel magistratui; cuicunque enim competit jus collectandi, eidem etiam jus detractiōis, quod velut accessorium collectarum reputatur; nisi aliud privilegio, pacto, vel consuetudine loci sit receptum, sicut in nonnullis locis Magistratui tantum municipali competit, dem ordentlichen Rath der Stadt: alibi superiori domino seu præfecturis, denen Aembtern: quandoq; his conjunctim, ita scilicet, ut Magistratus loci suam, & dominus supremus aliam adhuc accipiat portionem. Wehner. *Obs. Pr. voc. Nachsteuer.* & in genere omnibus, qui superioritate & Majestate pollent, Schmid. *de Censu Emigrat. tb. 10. 11.* De Magistratibus municipa-

palibus quidam dubitare adhuc solent, imo jus hoc detractio-
 tionis in totum denegant civitatibus illis, Köppen. *decis.* 32. n.
 4. & 8. *Besold. p.* 4. *Consil.* 174. n. 39. Dn. Stryk. *d. mut. domicil.*
c. 2. n. 48. *seq.* & c. dum inter regalia hoc referunt, quibus destitui
 municipes volunt: verum civitates munic. & quælibet alia u-
 versitas, ex justa & legitima causa omniumque consensu, etiam
 absque Superioris consensu ad onera universitatis sustinenda, si
 collectas indicare & colligere potest; Coler. *Consil.* 42. n. 19. *seqq.*
 multo magis censum exigere hunc posse, tanquam accessorium
 collectæ, puto: Nam hic etiam census inter fructus censetur
 jurisdictionis, consuetudine receptus & approbatus, Constitut.
 Imp. *de anno* 1553. & 1594. æquum autem est, ut eum sequantur
 commoda, quem & incommoda; ut hic sunt onera jurisdic-
 tionis. Denique cum Schvannem. *in Compend. Jur. emigrat. cap.* 3. n. 8.
 provoco ad experientiam, quæ non in civitatibus solum, ve-
 rum etiam in oppidulis in *Weichbildern und Flecken* / hoc
 jus detract. in usu esse comprobatur. Latius hanc quæstionem
 tractat Crusius. *de Jure Detr. & emigr. cap.* 5. *per tot.*

§. V. jam alia hanc concomitatur quæstio: *Si forte a mem-
 bris Academicis e civitate aliqua Academiam fovente migrantibus, der
 Abschoß seu census emigrationis pendendus sit, utri Senatui eo casu
 debeatur?* Senatus enim Oppidanus res atque bona Academicorum
 suæ subjacere jurisdictioni ut plurimum contendit, hinc
 etiam, licet non de personis, pro rebus tamen exportandis id sibi
 deberi autumat. Interim tamen tali casu non oppidano, sed Aca-
 demico Magistratui deberi, præmissis dubitandi, decidendi & re-
 spondendi rationibus, decidit Ern. Cothmann. *Resp. Acad.* 19. Qui
 simul amplū satis DD. aliorumq; Academicorum Rostochiensium
 catalogum annectit. Et ita quoque in judicio contradictorio
 Gratianopoli aliquoties judicatum atque pronunciatum fuisse,
 refert Gvido Papa *decis.* 382. & 383.

§. VI. Sed notatis iis quibus hic census debeatur, viden-
 dendum quoque est, quinam debeant atque solvere illum co-
 gantur. Cum vero & hic quidam ab hoc immunes onere
 reperiantur, videamus primo illos *qui debent*, postmodum ex-

emptos. Pertinent autem ad illos omnes ii, qui degunt in iis locis, ubi hæc consuetudo est recepta, maxime cives & incolæ alique, quibus, cum onere tamen emigrare, Capite 3. dictum fuit. Ubi quæstio statim incidit, *an civis invitus vi vel necessitate expulsus, aut emigrare coactus,olvere teneatur censum hunc emigrationis?* Affirmativam tuentur sententiam, Molin. in *Consuet. Paris.* §. 2. n. 14. Besold. *Thes. Pract. voc. Abschoß*. Ita quoque decisum fuisse in causa Heilbron contra die Stadt Schwäbischen Gemünd/recenset Reichwin. in *Formul. fol. 202. n. 3* Eandem tenet opinionem Knipsch. de *Civit. Imperii. tit. 20. c. 20. n. 38. sequ.* & Zepper. in *Nucleo quæst. Illustr. tit. 8. n. 14. & c.* & incertum hoc autorem ex decisione Camerae Imper. verb. *mandata de migrando; vers. subditi & c.* affirmare, Schepliz. *Consuetud. Brandenb. tit. 8. p. 3. §. 13. 14. casumq;* ibi referri recenset, quod ita judicatum sit. E. contra contrariam, tanquã veriolem fovent sententiã, Klock. de *Jure Vectigal. tb. 26. lit. a.* Gylmann. l. *Symphor. 1. tit. 3. vol. 1. n. 4.* Wilh. Anthon. de *rescript. morator. sect. 1. concl. 1.* Berlich. *Concl. 52. n. 15. p. 3.* Arumæus *discurs. Acad. 24. §. 2.* Rumelin. ad *A. B. p. 2. diff. 5. §. 6.* Brunnem. in l. ult. in fin. C. de *Municip. & Orig. & DD. in l. Evidet C. de Cond. furt.* Consentit consuetudo Marchica, quæ rusticos a domino suo emigrare coactos, wenn sie aus gekauft werden, a gabella, alias eo in loco usitata, eximit, quod præjudicio, ibi. mit dem Abzug-Gelde aber werden sie/ in dem sie nicht freywillig/sondern auff beflagtens untersagen/geräumt und sich anderwärts nieder gelassen / billig verschonet / attestatur Müller. *Pract. Forens. resolut. 16. in fin.* Ast intuitu hujus consuetudinis, limitandam potius, quam nude affirmandam vel negandam esse quæstionem, mihi persvadeo: Compelli nimirum non posse migrare coactos absq; ulla antea data causa ad solutionem; bene tamen illos, qui se ipsos in necessitatem abeundi conjiciunt. *arg. l. 36, §. 1. in f. ff. d. judic.* Myler. de *Stat. Imperii. P. 2. c. 63. n. 6.* ibique allegati, Köppen & Berlich. Ut ecce debitor obætatus, qui judicis patitur executionem, & bona sua alienare debet; Item qui propter delictum e civitate cum bonis suis alio commigrare tenetur. Köppen. *dec. 11. n. 15. seq.*

Carpz,

Carpz. *P. 3. Const. 38. def. 19.* Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 2. t. 14. §. 5.* Hinc etiam Fœminā alterius civitatis civi nubentē atq; abeuntē, ratione dotis huic oneri subjectā esse, volunt Köppen *dec. 6. n. 6.* Müller. *Pract. res. 14. n. 14.* Klock. *de Aerar. l. 2. c. 70. n. 21.* & Hamburgi id moris esse tradit Dn. El. Aug. Stryk. *de domicil. mutat. c. 3. n. 54. fin.* non dicam quid in patria obtineat. Admodum controversam ergo hanc esse assertionem, Dn. Stryk. *loc. all.* citans Rume- lin. *ad A. B. & Myler. in addit.* asserit; Crusius vero prolixè satis pro & contra disputat, demumque negando quæstionem ven- tilat atque concludit. *Cap. 9. diff. de jure detract. & emigr. per to- tum.* ad quem Lect. Ben. remitto.

§. VII. Sed *propter religionem emigrantes* quid de his statu- endum est, *imprimis, qui absque alia culpa ad id tenentur atque coguntur?* Extendit suam paulo ante allatam sententiam nega- tivam ad hos quoque, in specie autem Evangelicos, a Magistra- tibus suis Catholicis ad necessitatem migrationis compulsos, Köppen. *d. dec. 11. n. 15.* In iis tamen aliud esse dicit, qui spon- te & non coacte, sed tædio diversæ religionis, emigrare so- lent: Et Just. Sprenger. *in Comment. de pac. relig. cap. 7. pr.* tunc saltem ab his peti posse solutionem tributi debiti putat, si disce- dens religionis causa, servilis sit conditionis, & quidem pro consuetudine loci. Consentiant, & tributum hoc ab iis exi- gi non posse, asserunt Gylmann. *Tom. 2. Symphor. 1. tit. 3. vol. 1. n. 4. fol. 207.* allatis præjudiciis. Cran. *de pac. relig. part. 2. probl. 1.* Rumelin *ad A. B. p. 2. diff. 5. §. 6.* apud Mylerum *de Stat. Imp. loc. cit. §. 7.* qui demum subjicit, contrarium praxin tamen Imperiū in multis locis non sine gravamine tenere. Et sic etiam est, a- deo ut nulla ulteriori indigeat certioratione; si quidem solvere debere hunc censum tales emigrantes, manifeste probatur per Pacem Relig. *d. anno 1555. §. wo aber unsere ic.* Ubi conceditur quidem subditis beneficium illud emigrationis, flebile dictum Cothmann. *Consil. Acad. 1. n. 83.* ratione religionis; salva tamen præstatione tributi, ob servilem conditionem, vel pensitatione der Nachsteuer. Sic in *Art. V. §. 37. Instr. Pac. Osnabr.* præcipitur tantum, ne inusitatis prægraventur decimationibus; ex eo

autem liquet, non esse immunes, qui non inusitatum, receptum tamen licet moderatum solvere coguntur. *conf. Dn. Stryk. loc. alleg. ibiq; alleg. Dn. de Rhetz. Et Mundius Vol. 2. Confil. 5. pr.* qui tempore reformationis ao. 1618. & sequ. in urbe Egrana, quintam bonorum partem ab emigrantibus propter religionem postulatum fuisse notat.

§. VIII. Sic de *Judeis* quaestio idem oritur; *an etiam hi, ex civitate, in qua haftenus habitant, emigrantes, Magistratui loci jura migrationis solvere teneantur?* Teneri autem omnino prima fronte ideo videntur, quia LL. & statutis locorum subjiciuntur ubi degunt, imo de corpore civitatis esse dicuntur. *Bursat. Confil. 452. n. 68.* & in Germania ex stylo ac consuetudine pro civibus illos haberi, autor est *Mynfinger. Centur. 5. Obs. 6.* hoc vero modo, privilegiorum, securitatis atque commodorum sunt participes. *Tiraquell. de jure primogen. quest. 66. n. 4.* Verum contrariam magis approbatam atque receptam esse dicit sententiam *Speidel. in notab. voc. Juden.* experientia maxime teste: nisi forte immobilia bona ibi sita vendere, pretiumque secum exportare velint. *Magerus de advoc. arm. cap. 10. n. 209.* quorum intuitu ad solutionem gabellæ compelli possunt; quod simul procedit, si maximum eorum commercium in mobilibus consistat, ut pecunia Collybistica, vel gemmis &c. cujus ope maximum saepe lucrum reportant & exportant. *Coccej. de Censu emigr. th. 12. fin.*

§. IX. Alia res est in *Clientibus* in denen Schutz und Schirm's Verwandten / a quibus injuste censum hunc exigi, praeter alios defendit *Mager. dict. loc. n. 192.* (& hoc modo transitum facio ad illos, qui ab hoc onere immunes existunt) eam potissimum ob rationem, quia cum Clientes Magistratui quotannis magnum plerumque tributum das Schutz und Schirm's Geld / pendere soleant, iniquum esset, eos finita tutela, Patrimonii insuper sui diminutionem pati, aut partem aliquam relinquere protectori. Quod ipsum clavis indigitat verbis citata *Instructio einer Fürstlichen Regierung. Ibi: So wollen wir auch solche Nachsteuer von denenjenigen Einwohnern / welche Uns jährlich*

lich ein gewisses Schuß: und Verspruch: Geld abführen/
bey ihren Abzuge nicht verlangen &c.

§. X. Itidem immunes ab hoc onere, Clericos & Ecclesiæ
Ministros declarat Cothmann. *resp. Acad.* 1. Berlich & Knipsch.
d. lib. 2. c. 20. n. 40. seq. & ut antea dixi, Professores & alia Acad.
membra. Crusius *de jure detract. cap. 9. per tot.* & Cothmann.
resp. Acad. 15. & 27. Knipsch. *n. 42.* id quod ad alios DD. legiti-
me promotos extendit Berlich. *p. 3. Concl. 72. n. 3.* etiam ad vi-
duas Professorum, Doctorum & Pastorum, Schmid. *de censu*
emigrat. th. 17. imo Nobiles raro ad gabellam adigi, nisi subditi
sint Principi præstito homagio devincti, colligitur ex Rec. Imp.
d. anno 1555. §. wo aber Unsere. & de ao. 1594 §. Und so viel die &c.
vid. Nolden. *de Statu Nobil. cap. 17. n. 122.* conf. Dn. El. Aug.
Stryk. *de mut. domicil. cap. 2. n. 53. seq.* Pari ratione officialem
publicum, inspecie vero Syndicum religionis causa emigran-
tem, ad solutionem gabellæ, vel æris alieni minime teneri, late
satis deducit ac defendit Mundius *Vol. 2. Consil. 5. per tot.* & Co-
mites quoque Palatinos exemptos esse, dicit Id. *de Comit. Palat.*
c. 3. n. 381. Tale Privilegium immunitatis speciale a Cæsare obti-
nuisse die von Baumsdorff / und dero Erbens Erben / refert
Coccej. *de Censu emigr. th. 12. fin.* Imo reperiuntur populi atque
provincia, in quibus libera emigratio absque omni onere usu
obtinet, sicut de Bavaria ex relatione Doctoris sui, Scipio Genti-
lis, in lectura ad L. ult. C. de Edict. Div. Hadrian. toll. tradit
Mundius in *Tract. de Muner. & Honor. c. 2. n. ult.* adeo, ut Dux
Bavariæ, cum vectigalia aliquando urgeret atque exposceret,
Ordinibus vero & statibus id repugnantibus, & se in privilegio
immunitatis fundentibus, inter Ducem & ordines Bavariæ ad
rebellionem fere perventum fuisset. Idem jus obtinet in Mar-
chia Elect. Brand. teste Schepliz. *Consuet. Brandenb. p. 3. tit. 8. §. 13.*
& immunes ab hoc censu declaratos fuisse cives Marchicos ab
Electore Joachimo. II. in recessu diætæ, anno 1540. Sontags. Ju-
dicate, refert Müller. in *Pract. rer. forens.* ipsis verbis constitu-
tionis & annexis confirmat præjudiciis. *resol. 16. n. 9. seq.*

§. XI. Quandoque fœdere aut pacto inter civitates inito, subditi ab hac liberantur gabella; sicut der Tübingische Vertrag giebt jedem Württemberg. Bürger einen freyen Zug/vigore Tubingensis transactionis ao. 1514. Tubingæ cum Duce Ulrico facta, & confirmatæ à Duce Christophoro, ao. 1551. §. Damit auch der. Myler. *d. Statibus Imp. P. 2. cap. 63. n. 8. & 9.* Fürstl. Würtemb. Landes-Ord. tit. vom Burgerrecht. §. so einer. Non dissimili fruuntur beneficio cives Spirenses, Wormatienses ac Kizingenses. Gylman. 3. *Symph. fol. 147. cit. Myler. d. l.* Also haben sich deß freyen Zugs mit einander verglichen der Herzog zu Württemberg/ mit der Stadt Wimpffen/ Landau/ Nördlingen &c. Knipsch. *de Civit Imp. l. 2. c. 20. n. 22.* Also hat Johann Conrad, Bischoff zu Eystätt/ und der Rath zu Nürnberg wegen der Unterthanen auff dem Lande sich verglichen/ so nicht zu verschlossenen Städten oder Marktflecken geseßen/ daß sie der Nachsteuer sollen befreyet seyn/ den 12. Decembr. 1602. Besold. *Thes. Pr. voc. Abschoß.* Ejusmodi compactata inter se inierunt Illustriss. Comites & Barones de Promnitz, auff Pless/ Sorau/ Triebel &c. Civitas Thorunensis, Illustris Generalis Dn. Leschynsky, intuitu ditionis oppidique, der Polnischen Lissa/ imo tota fere Polonia, excepta unica Dantiscanorum civitate, cum Vratislaviensium Republica; prout semper ita observatum fuisse, ex Patronorum certa relatione, quos omnia hæc scire rei-publicæ maxime interest, & aliunde percepi.

§. XII. Solent insuper immunes quoque ab hac reputari gabella, ii, qui ex una in aliam civitatē domicilium suum transferunt, in una tamen eademque provincia, nec non sub dominio unius Principis sitam, quia hoc modo Domino remanent subjecti, neque per suum discessum eidem damnum inferunt. Dn. Stryk. *d. mutat. Domicil. cap. 2. n. 50.* Interim absolute hoc affirmare vereor; in Principatu enim Anhaltino, item & in Thuringia in viridi adhuc observantia esse, ut quilibet ex una præfectura in aliam vicinam, ejusdem Domini licet subjectam juris dictioni, mutato domicilio res suas transferens, hunc nihilominus censumolvere teneri, ex continuatione Besoldi.

voc. Nachsteur/refert Dn. Coccejus. de censu emigr. th. II. in f.
 Tutius itaque priora affirmare possumus, ubi certam de ejus-
 modi observantia nanciscimur notitiam qualem exhibet Cru-
 sius *de jure detract. cap. 15. fin.* qui quoad omnia verba annotavit
 Rescriptum illud speciale, quo Ericus Junior. Dux Brunsvic. &
 Lüneb: ao. 1574. sub dato d. 9. Februarij. wegen des dritten Pfenz-
 nings/ subditis suis hanc libere ex una in aliam Ducatus civita-
 tem migrandi concessit libertatem. Id quod provinciarum hæ-
 reditariarū contigit subditis, sub alis protectioneq; Imperat. in-
 victissimi d'egentibus: in specie vero de regno Bohemiæ, Mar-
 chionatu Moraviæ, Comitatu Tyrolinenfi & Ducatu Silesiæ, ob-
 venit, Rescriptum Invictissimi Imperatoris nostri, in forma pa-
 tente à supremo Ducatus Silesiæ Capitano ao. 1696. Breslau/d.
 9. August. St. nov. publicatū, cujus tenorem non omnibus adhuc
 notum, maxime tamen scitu necessarium, hic inseram; verba a-
 sic se habent: Der Röm: Keyserl. auch zu Hungarn/ und Böh-
 heimb Königl. Majest: Obrister Hauptman/Wir Frank Ludwig / von Got-
 tes Gnaden &c. &c. wie auch Canzler und Rätthe bey dero Königl: Ober-
 Ambt im
 Herzogthum Ober und Nieder/Schlesien/&c. Entbieten &c. Und geben denenselz-
 ben hierdurch zuvernehmen / welcher gestalt Jhro Keyserl. und Königl. Maj:
 Unser Allergnädigster Herr an uns unterm dato Wien den 26. Aprilis dieses fort-
 schreitenden Jahres Allergnädigst rescribiret/ daß / nach dem so wohl in dero
 Erb-Königreich Böhheim und Marggraffthum Mähren/ als auch Dero Gefür-
 steten Erb-Grassschafft Tyrol/ sich bißher einige Casus ereignet; da bey denen
 sam ab intestato quam testato gefälligen Erbschafften die hinterlassene Erbstücke/
 aus einem von besagten Dero Erb-Ländern in daß andere schlechter dings nicht
 auf gefolget/ sondern sothane Erben dann und wann einen Anspruch ob jus De-
 tractionis gemacht/ und also deficiente amicabili compositione endlich die Sa-
 che an Sie/ pro decisione allerunterthänigst. gebracht worden/ dieselbe nunmehr
 ro nach reiffer der Sachen überlegung und aus denen darbey waltenten erheb-
 lichen Ursachen/ absonderlich aber/ womit dero treugehorsambste Erb-König-
 reich und Lande/ bey izigen schweren und Geld-Klemmen Zeiten nicht noch mehr
 beschweret/ sondern vielmehr einem ieden Einwohner derselbigen mit dem Sei-
 nigen zu disponiren, und seinem Nutzen aus einem dieser Erblände in das ande-
 re ungehindert zubefördern/ die freye hand gelassen mithin ad sustinenda onera
 publica destomehr fähig gemacht werden möge / allergnädigst resolviret/ zwi-
 schen gedachten dero Erb-Königreich Böhheim/ Erb-Marggraffthum Mähren/
 und diesem Erb-Herzogthum Ober und Nieder-Schlesien an einen; dann Des-
 ro Gefürsteten, Erb-Grassschafft Tyrol/ am andern Theil/ die an ein/ oder ans
 dem

derm Ort wieder diese benannte Erb-Länder reeiproce etwa usirte Abzug/Steuer/ so wohl in Transferirung des Domicilii aus einem von diesen Erb-Ländern in das andere/ als auch Erbschafften/ Verschaffungen/ Anfallen/ oder andern/ Begebenheiten gänglich zu cassiren/ und aufzuheben/ und das von bemelten Erb-Königreich und Ländern keiner/ so aus einem in das andere ziehet/ oder am Vermögen/ oder sonst quocunq; modo etwas zu transferiren gesonnen ist/ mit der Abzug/Steuer in einige Wege noch Weise mehr beschweret/ sondern einem jeden freyen Einwohner das Seinige/ ohne zumuthung einigen Detractus/ herüber und hinüber zuführen/ salvo ceteroquin Jure Regio, Camerali, Vectigalibus, & aliis, nec non herili, erlaubt seyn/ und bevrstehen solle/ allergnädigst zu statuiren; allermäßen dieselbe auch solches vermittelst obangezogenen Dero allergnädigsten Rescripts und dieses darauff gegründeten Patens in Vim Pragmaticæ allergnädigst gesetzet und verordnet/ zugleich allergnädigst befehlende daß gehörige disfalls/ des obgesagter mäßen aufgehobenen Juris Detractus halber/ zwischen diesen benannten Erb-Ländern ferner zur Publication zu bringen/ darüber feste Hand zuhalten/ und niemand darwieder beschweren zu lassen. Wann nun diese von Aller höchst gedachter Ihrro Keyserl. und Königl. Maj: Dero getreuen Landes-Inwohnern hierdurch verliehene genade kund zumachen/ wir solches per patentes im Lande publiciren zulassen der nothdurfft befunden; Als werdem solchem nach obgedachte Herren Fürsten und Stände sich hiernach zurichten/ und bey sich etwan ereignenden Casu/ da einer dieses Landes-Inwohner sich in die Graffschafft Tyrol mit seinem vermögen oder erlangten Anfallen und Erbschafften begeben/ und sein Domicilium von hinauß dahin transferiren wolte/ nicht allein von demselben kein Abzugsgeld abzufordern wissen/ sondern vielmehr darob seyn/ damit der gleichen von niemand/ absonderlich von denen Obrigkeiten/ Instanzen und Magistratibus wieder dieses Kaysl. in Vim Sanctionis Pragmaticæ ergangene Verboth abgefordert/ sondern einem jeden der freye Abzug ohn einziges entgeld aus diesem Land in obbemelte Gefürstete Graffschafft Tyrol verstattet werden möge; gestalten allen und jeden freyen dieses Landes-Inwohnern solche Kaysl. Gnade zu dem Ende hiermit zur öffentlichen Wissenschafft gebracht wird/ auff daß sie sich in der vorfallenden begebenheit derselben zu prävaliren, und wieder die Contravenientien schutz zusuchen wissen mögen. Zu Uhr und 2c.

§. XIII. Perspectis iis quantum licuit, quos vel immunes, vel huic oneri subjectos atque obnoxios locorum consuetudines aut pacta declarant, quaestio adhuc oritur, an *Jus hac in causa Retorsionis locum habeat?* puta si subditus Ducatus Brunsvic. & Lüneb. ubi receptum esse censum hunc emigrat. testatur die Fürstl. Braunschw. Lands-Ord. Const. 37. vel Norimbergensis, Spirensis, Augustanus. Berlich. p. 3. Concl. 3. n. 7. Gail. lib. 2. Obs. 36, n. 10. aut alius civis Germaniæ, quippe in qua fere tota re-

receptam esse gabellam dicit Dn. Vitriarius. *Just. Jur. Publ. lib. 3. tit. 18. §. 40. si dico, ejusmodi civis ex loco emigret, ubi hoc jus viget, in aliam provinciam liberam ab hoc onere, Ducatum e.g. Württemberg. & ex hoc iterum in priorem sese recipiat; num Senatus vel Dominus posterior contra morem reatum decimam jure retorsionis a migrante & ad priorem civitatem redeunte, licite exigere queat?* Ventilat hanc quaestionem in utramque partem Berlich. *p. 3. Concl. 31.* tandemque pro affirmativa concludit, ex hac potissimum ratione, quia quilibet idem jus contra se admittere tenetur, quod in alios statuit, vel dici effecit; motus adhuc textibus juris quam plurimis, quos notatos adjecit. Eandem variis argumentis defendit sententiam Schmidt. *diff. de Censu emigr. th. 16.* His etiam consentire videntur Thoming. *dec. 26. n. 37.* Modest. Pistor. *Consil. 11. n. 66. vol. 2.* & Cothmann. *Consil. 45. n. 98.* Contraria tamen placet assertio Knipsch. *de Civit. Imp. l. 2. c. 20. n. 17.* per Rec. Imp. de a. 1555. §. 24. ibi: wie es ein jedes Orths von alters anhero üblichen hergebracht und gehalten worden ist &c. & Rec. Imp. d. a. 1594. §. 82. ibi: auch gewöhnlicher hergebrachter Nachsteuer &c. imo notam Ducatus Würtemb. consuetudinem, secundum quam, licet emigrantes a civitatibus Imperii, aliisque adjacentibus & in Ducatum hunc adventantibus, antiquo Magistratui pendere censum illum teneantur, a subditis tamen suis in illas se conferentibus, Dux vice versa aliquid exigere nunquam soleat. Consentit die Instructio superius ex Dn. Ringk. *Progymnas. jur.* citata, einer Fürstl. Regierung / ibi: es wäre denn / daß die von Uns außziehenden / sich an solche Orthe begeben / wo selbst der gleichen Abzug nicht gebräuchlich / oder von denen die zu Uns ziehen / nicht gefordert werde; auff solchen Fall bleiben Sie darmit billig verschonet. Esset denique ejusmodi retorsio realis executio in propria causa, contra non auditum, neque defensum, imo & ultio; quam de jure non admitti, per *l. nullus. 14. C. de Judeis & Calicol.* vel ideo solum, quod fenestram turbandæ pacis publicæ aperiret, putat Schwannem. *de jure detract. & emigr. cap. 7. n. 4.* vide tamen *P. 3. Const. Elect. 38.* ibique Carpzov.

def. 19. & Müller. iu Pract. rer. forens. resol. 1. n. 10. seq. conf. in specie Dn. Crusius. de Jure emigr. cap. 17. per tot. latius.

§. XIV. Ipsam autem quod concernit detractiois hujus quantitatem, incertam plane esse, neque ubivis locorum eandem, sed secundum illorum consuetudinem variare, omnes qui de hac materia quicquam scripserunt, perhibent: eaque de causa probe statuta & consuetudines cujusvis loci, svadent ut inspiciantur. Quandoque enim decima pars deducitur, ut Francofurti, Bambergæ & in Palatinatu notat Myler *de Stat. Imper. P. 2. c. 63. §. 14.* & Hamburgi. Dn. El. Aug. Stryk. *de domicil. mut. cap. 2. n. 65.* & in Ducatu Würtemb. Fürstl. Würtemb. Landes-Ord. fol. 7. Unde etiam der zehnde Pfennig vulgo vocatur. Quandoque quindena, ut in Marchia Brand. Myler. *d. l.* ibique Wehner. *Obs. Pr. voc. Nachsteuer.* vigesima, trigesima, tertia, & quarta non nunquam pars bonorum relinqui debet. Crusius. *de Jure detract. cap. 15. n. 2. seq.* Auget enim atque minuit quantitatem hujus census 1. ratio seu conditio reipublicæ, si illa magnis onerata sit debitis, sicut ex cit. superius einer Fürstl. Regierung's Instruction, patescit. Item si bello sit implicita, si patria defendenda est, & opera publica facienda & reficienda. 2. ratione patrimonii emigrantium, cui hic census esse debet proportionalis: servandam enim hic esse proportionem Geometricam, non Arithmeticam, ipsa dictitat ratio, & adscriptio facienda pro viribus singulorum. *l. 12. C. de Oper. publ.* & pro modo fortunarum. *l. 1. C. de mun. patrim.* 3. rat. temporis, ubi monetæ valor tempore emigrationis & solutionis est attendendus. Köppen *dec. 5.* & bonorum inspiciendus. Schmid. *de censu emigr. th. 22.* Imo in quanam moneta, antiqua, an nova gabella detractiois solvenda sit, prolixè admodum inquirat Crusius *loc. cit. cap. 16. per totum.* Quo vero ad diversam iterum redeamus quantitatem, in republica patria, augeri atque minui illam scio, pro patrimonii abiturientium magnitudine vel parvitate, absq; ulla certa quotæ determinatione, quod singulare est; postquā enim migraturus mediante juramento patefecit Magistratui atque æstimavit patrimonium suum, quod facere tenetur *arg. l. 2. pr. C. quand.*

quand. & quib. quart. pars. ibiq; Brunnem. Klock. d. Contrib. c. 11. n. 61. adeo, ut si in professione vel æstimatione bonorum suorum quædam reticuerit, vel minoris æstimaverit, quam æquum videtur, vel communis sit valor, fisco seu Magistratui jus competat æstimationem offerre, bonaque talia ad se pertrahere. Knipsch. l. 2. c. 20. n. ult. Coccej. de Censu emigr. tb. 14. fin.. Vratislaviæ dico im Pausch und Bogen / seu per aversionem überhaupt / censum persolvere necesse habet, & recte quidem: quoniam enim reipublicæ interest, multos eosq; divites habere cives, emigrationibus autem frequentioribus numerus civium non minuitur solum, sed etiam bono publico multum detrahitur, ideo ne tam frequenter, in detrimentum plerumque civitatis abeant, non iniquum est, si hæc facultas remedio quodam, quandoque licet duriori restringatur. Illustr. Dn. de Rhetz. diff. Jur. publ. 11. de Emigr. cap. 3. n. 6. Dn. Fritsch. Exerc. Jur. publ. p. 2. diff. 4. §. 5. cujus effectum variis exemplis comprobatum adducere possem, nisi brevitatis atq; taciturnitatis habenda esset ratio.

§. XV. Dicant ergo quid velint, injusta, odiosa, atque exorbitantia esse emigrationis & detractionis jura, nec statuto aut consuetudine in civitatem reducenda, per l. fin. C. de Edict. Div. Hadr. toll. Köppen. dec. 11. n. 10. Berlich. p. 3. Concl. 52. n. 60. Tusch. lit. G. concl. 3. n. 1. seq. & concl. 5. n. 5. sequ. Rauchbar. part. 1. qv. 17. n. 26. sequ. æquissimum tamen manet, præter allatam assertionem, in compensationem imminuti hoc modo tributi, hunc censum omnino peti posse; ne scil. in totum destituatur respubl. iis bonis, quæ commoda hætenus atque incrementa perceperunt per defensionem, securitatisque præstationem civitatis. Dn. Coccej. d. censu. emigr. tb. 8. optimo exinde jure honorarium aliquod Magistratui in redhostimentum præteritæ defensionis, & in solatium vel pensitationem imminuti tributi, emigrantes ut solvant, compelli possunt. Pruckmann. Consil. 48. n. 13. adeo, ut refractarios actionibus, arresto, mulcta, manu militari & custodia, Magistratus ad solutionem adigere queat; prout prolixè demonstrat Dn. Coccej. d. l. tb. 15. per tot. per Constit Imp. de ao. 1549. §. und so vil ic. Statuta autem hoc jus approbantia æquissima esse, in specie asserunt Zasius.

in l. 2. ff. de O. 7. Thoming. decis. 27. n. 37. Cothmann. Consil. Acad. 19. Knipsch. l. c. lib. 2. cap. 20. n. 12. Mylerus de Stat. Imp. P. 2. c. 63. §. 2. Gail. lib. 2. Obs. 36. n. 9. Oleum proinde operamque perdere censet Schvanem de Censu emigr. cap. 2. n. 22. seq. damnumque sibi aliisque creare illos, putat, qui in tanta luce contra adhuc disputare & laborare adnituntur, cum Imperii Constitutiones ejusmodi statuta & consuetudines diserte approbent & confirmant, verbaque textus aperta sint atque clara: e. g. in Rec. Imp. d. 40. 1555. §. wo aber Unßere 1c. Instrum. Pac. Osnab. Art. 5. §. 37. Capit. Leopold. §. 3. in med. Si modo hujus gabellæ exactio sit modica. Qua simul limitatione l. cum satis. 23. §. caveant. C. de agricol. & cens. hic objici solitam, explicatam volo.

§. XVI. Jam recurramus iterum ad superiora, ubi dixi, incumbere civi abitum paranti, ut paratus sit, si magnū forte contractum sit æs alienum in præsens, partem suam simul exsolvere. Grotius de J. B. & P. lib. 2. cap. 5. §. 24. Pufendorff. de J. N. & G. lib. 8. c. 11. nach ihrer bißher zu zahlen gewohnten Steuer / uti consentiunt, Bald. ad l. 1. §. neque societas. n. 5. ff. quod cuj. univers. nomine. Nicol. Lolæus. de Jure univers. part. 3. cap. 9. n. 26. Berlich. p. 1. concl. 76. n. 28. Fritsch. de resignat. cap. 9. n. 15. & Zahn. Ichnog. Jær. municip. cap. 14. n. 34. & naturalis svadet æquitas, ut qui commoda sentit, onera quoque atque incommoda sustinere debet. l. 10. ff. de R. I. l. un. §. 4. C. de caduc. toll. Itaque causa contrahendi æs alienum omnes cum tetigerit cives, æquum est, ab omnibus singulisque ex solvi. arg. l. ult. C. de autor. prest. Ad observandam porro inter cives æqualitatem, hæc pro rata debiti facta solutio maxime conducit, ne unus altero magis vel min⁹ prægravetur, vel soli remanentes conferre teneantur; Facit huc l. 34. ff. ad municip. & arg. l. 1. pr. §. 1. & 2. ff. de pæn. Attamen contraria Mundio Vol. 1. Consil. 25. & in Tract. de muner. & honor cap. 1. n. 319. arridet opinio, consentientibus Colero, Gylman. Gilken. aliisque ibi allegatis: quia disparata, inquit, respublica & cives sunt, & quod debent cives, respublica non debet, & vice versa. l. 7. §. 1. & ibi Godofr. in not. ff. quod cuj. univers. nom. Eamque cit. Cons. 25. n. 76. seq. ventilatam fuisse quæstionem in civitate Egrana suo tempore refert, & Mense Julio anno 1628. Pragæ etiam

iam a Locumtenentibus Cæsareis & Deputatis ad confiscationem Confiliariis & Commissariis iterum motam, sed utroque casu semper pro negativa, ut æquiori, quæstionem decisam fuisse. Sed vereor ne generalis illa negativa assertio odiosa, & civitatibus noxia evadat: hinc tutius mihi procedendum erit; quod fieri optime poterit, si consideremus tres casus: 1. quidem, an civis ex tali emigret civitate; quæ ab ære alieno durante jure civitatis contracto, ex publico sese liberare patrimonio valet, An vero 2. ex tali, quæ nullis omnino communibus bonis, vel 3. denique ex tali, quæ hujusmodi bonis instructa quidem est, sed ad æris alieni solutionem minus sufficientibus, migrare civis cupiat? Celeberrimi Dn. Harprecht. *diff. de ære alieno civit. a cive nov. & migrant. solv. cap. 4. §. 26.*

§. XVII. Hos suo ordine ut ponderemus, primum quod attinet casum, sine ulla detractioe, vel partis bonorum retentione civem migrare posse, nemo est qui negat: licet civitas vel Senatus veteranique civium illam repræsentantes, singulorum concivium personas atque bona specialiter obligaverint; quo casu, si creditores in civium aliquem conjecerint manus, (quod ipsis contra singulos tali casu competere, probat Peckius. *d. Jur. sistend. c. 4. n. 17. & Mev. p. 3. dec. 229. n. 2.*) damnum civi arrestato inde illatum, ex comuni ærario, vel aliunde ipsi refundi, æquum est. Richter. *vol. 2. Conf. 244. & decis. 71. n. 12.* Klock. *d. Contrib. c. 19. n. 331. sequ.* quia pecunia ab omnibus licet & singulis civibus, vel per Syndicum speciali instructum mandato, mutuo sit accepta & in usum universitatis versa, cives tamen sese non ut privatos vel nomine proprio, sed ut universos obligare voluisse præsumuntur, adeoque ex civitatis publico ærario debitum dissolvi oportet. Dn. Præses. *de Civit. oberata. c. 3. n. 46.* Imo cives & Senatores consentientes & subscribentes solum, non etiam reliquos tunc obligari, putat Köppen. *dec. 60. n. 22. seqq.* ita, ut nec executive contra cives procedi possit, antequam civitas prius excutatur. Dn. Præf. *cit. diff. c. 3. n. 54.* Carpz. *P. 1. C. 30. D. 12. & 25.* Summa etiam obstaret æquitas huic solutioni, quia migrantes pauperiores, remanentes vero locupletiores exinde eva-

derent. *Mundius. d. Conf. 25. n. 124.* Detractio postmodum cum dicatur imminutionis compensatio, iniquum esset, si præter illā aliud quid adhuc relinqueretur, seu bis aliquid exigeretur, id quod bona fides nullatenus patitur. *l. 57. ff. d. R. l.* Imo per hoc libertas illa emigrandi civibus adimeretur per indirectum. *Mev. ad Ius Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 4. n. 12.* *Cothmann. resp. Acad. 19. n. 20.* Denique assertum comprobatur Zenoniana illa constitutio in *L. un. C. ut nullus ex Vican. pro alien. Vican. debis. teneatur.* quæ grave dicit esse, non solum legibus, verum etiam æquitati naturali contrarium, pro alienis debitis alios molestari.

§. XVIII. Sequitur casus secundus, *an nempe civis pro rata solvere teneatur aliquid ad solutionem æris alieni a civitate contracti, si civitas nullis omnino communibus bonis ad solutionem totalem sufficientibus instructa gaudeat?* Sed neque hoc casu executive statim contra singulos civium experiri posse Creditores. justitia svadet, & DD. tuetur sententia, sed ad Collectas potius civitatem adeo depauperatam recurrere debere, quod licitum esse ad debiti adjuvandam solutionem, reliquos inter *Petr. de Ubaldis. in Tract. de Collect. Princip. n. 1.* *Klock. d. Contrib. c. 5. n. 113.* *Knipsch. d. Civit Imp. lib. 5. c. 6.* *Köppen. dec 60. n. 18. & dec. 61. n. 15.* consentiunt: quorum opinionem præjudicio confirmat *Richter. decis. 71. n. 1.* Hinc cives etiam, cum publicum tributum exolvendum est, si emigrare tentent, ad suam solvendam & relinquendam portionem adigendos esse, clare demonstrant *Conring. diff. de Cive. §. 24.* & *Dn. Fritsch. Exerc. Jur. publ. p. 2. Exerc. 4. §. 56.* Dicis, quid si vero ipsis civibus curta admodum adsit suppellex, & maxima illorum pars notoria labore paupertate, reliqui insuper redditus civitatis penitus sint exhausti? Ad beneficium tunc cessionis bonorum eam ipsam confugere posse civitatem existimat *Mevius in discuss. levam obærat. debit. cap. 5. n. 205. sequ.* vel paucis exceptis, de quibus videatur *Dn. Præses d. Civit. obærat. c. 4. n. 44.* & quod eodem fere recidit, ad Judicium concursus creditorum. *B. Brunnem. d. Concurf. Credit. Cap. 1. §. 5.* Sed regeris: Hoc autem modo Creditoribus ut satis fiat mihi perfvadere nequeo? Resp. Melius est, ut universa civitas debitorum remaneat, quam singuli

civium pro rata ; sic enim, maneat civis, vel emigret, utroque tamen casu permanet adhuc debitor Civitas, adeo ut reliquum semper adhuc ab ipsa expectare queant Creditores. *arg. l. 4. l. 6. §. 7. ff. de Cess. bon. Dn. Præses. d. cap. 4. n. 95.*

§. XIX. Alia deniq; ratio est, si scilicet ipsa quidem Civitas sua debita solvere velit, bonis etiam instructa sit, interim tamen ad solutionem non sufficientibus, cogatur ad complementum summae vel residuum, Collectas Civibus suis indicere. Tunc enim summa æquitate & ex debito atque decoro civem hoc præcise tempore emigraturum, ad solutionem prorata facultatum suarum teneri, imo ad hanc ideo compelli posse solutionem, luce meridiana clarius est. *Dn. Harprecht. d. diff. de ære alien. civit. a civ. nov. §. migr. solv. cap. 4, §. 52.*

§. XX. Coincidit hæc decisio cum illa, quæ ad quæstionem reponi solet, *an civis emigrans ad solutionem prorata adigi queat debitorum, quæ ipsa quidem civitas, sed tam in singulorum suorum civium, quam in totius corporis commodum, vel ad damnum ab omnibus avertendum, contraxit* : ubi tali casu justissime sub suum discessum, ut conferant cives, compelli posse, late ostendit *Dn. Harprecht. loc. cit. §. 48.*

§. XXI. Idem fere obtinet si civis eo tempore, ubi publicum tributum exolvendum est, civitate emigret. Interim tamen adhuc distinguere solet, utrum civis emigrans Juri Civit. legitime renunciaverit & censum simul emigrationis solverit, necne: Illo casu civem, qui abiit, à collatione immunem esse, æquitas sva-
det, quia domicilii mutatio cum civem eximat à jurisd. Civitatis à qua recessit, non amplius per consequens ad onera tenetur, præsertim si solverit censum emigrationis. *Wehner. Obs. Pr. voc. Bürger.* Imo collectas exigere, actum denotat jurisdictionis, qui exerceri in non subditū nequit. *conf. Fritsch. Exerc. Jur. Publ. part. 2. Exerc. 4. §. 60.* Posteriori vero casu, si nempe Jus Civit. non adeo legitime civis aliquis resignaverit, neque pretium de migrando debite exsolverit, utique teneri, atque portionem ut conferat suam, adigi posse, nemo non videt: quoniam hoc utrumque quamdiu non fit, ipse quoad commoda & incom-

commoda civis perpetuo remanet; sicut Cap. sequenti ultimo sum demonstraturus, & reliquorum civium instar obligatur: etiam si post abitum nulla amplius percipiat commodum. Mev. *ad Jus Lübec. P. 1. tit. 2. art. 2. n. 75. seqq.* Dn. Harprecht, *d. diff. loc. cit.* Dn. Fritsch, *d. Resignat. c. cap. 9. n. 20.*

§. XXII. Observari idem quoque solet *collectis jam jam indictis*, ubi tamen videndum, an collectæ indictæ sint persolvendæ pro futuris necessitatibus, an pro præteritis. Si illud, idem dicendum est, quod paulo ante ad primum casum responsionis loco dedi, tunc non conferre debere civem emigrantem, quia futuris reipublicæ commodis qui frui non cupit, ejus ex adverso oneribus etiam subjugari non debet. Mev. *d. l. P. 2. tit. 3. art. 2. n. 30.* Gail. *lib. 2. Obs. 36. n. 7.* Si vero indictæ sint pro necessitatibus præteritis forte solvendis, alia quæstio est, neque ullum hoc casu liberari civem, justum & æquum est. Vellent quidē nonnulli levamen atque refugium quærere ad solutionem Collectæ tali casu adactis, quando examinandum esse dicunt, an tempore emigrationis & factæ resignationis cuilibet civi sua portio sit jam assignata, vel non: Hoc ultimo casu liberari eos posse autumant, sed false; nam utroque casu emigrans suam conferre tenetur portionem, assignata ipsi sit, nec ne; modo dies tributi solvendi cesserit, vel Consulibus denunciatum fuerit, quod certam summam civibus suis indicere, & inter illos distribuere debeant. Mev. *d. art. 2. n. 29.* Simon. *de jur. migrat. cap. 1. th. 3. n. 7. fin.* Zahn: *Ichnogr. Munic. cap. 85. n. 6.* adeo, ut in genere tali casu attendendus non sit terminus actualis exactionis, sed impositionis. Bocer. *d. Collect. c. 11. n. 8. fin.* Surdus. *Consil. 146. n. 22.*

§. XXIII. Quod etiam procedit in iis, qui ex tali emigrant civitate, ubi ab omni detractionis vel alio onere immunes, liberum sortiuntur discessum, imprimis si Collectæ pro debitis vel necessitatibus indictæ fuerint præteritis; puta, si frumentum in annonæ calamitatibus aliena pecunia coemere civitas adacta fuerit. Dn. Harprecht, *d. l. c. 4. §. 39.* Limitat tamen hanc assertionem Dn. Lauterbach, *d. differt. th. 45. n. 5.* modo aliquid ex coem-
pro-

pto tum temporis frumento etiam perceperit; alias ad contributionem nullo adigi posse modo, dicit.

§. XXIV. Interim hic, uti & in antecedentibus dictis omnibus, non præcise quid Juris communis vel æquitatis naturalis favadeat ratio, tantū videndum est, sed optime quilibet facit, si in indagandis iis, quæ hic vel illic obtinent, locorum & civitatum consvetudines atque statuta, tempus quo fieri debet solutio, circumstantias & alia ad accuratiorem investigationem veritatis necessaria, ponderet, & si fieri potest, probe perlustret. Inveniet enim tantam Jurium Consvetudinumque diversitatem, ut tuto aliquid asserere vel destruere in genere, periculosum esse deprehendet.

§. XXV. Ne vero plane abeam ad hac scitu, necessaria, & utilissima materia, quæri adhuc solet, *an civis tali casu emigrans, portionem hanc suā ad debita civitatis persolvenda ab ipso exactā, ut & censum emigrationis, per compensationem solvere queat?* puta si abiuriens civitatem debitricem habeat, quo vero commodius censum & alia debita solvere valeat, schedulas debiti atque credit offerat Magistratui, urgeatque compensationem? Quod ipsum ponderatis dubitandi, & annexis respondendi ac decidendi rationibus, optime fieri posse, tuetur Dn. Harprecht. *cit. diff. cap. 4. §. 40. seqv.* ad quem L. B. remittere cupio.

§. XXVI. Persolutis ita debito modo civitatis debitis, censuque emigrationis, restat, ut de onere quibusdam in locis migrantibus imponi solito, brevibus dispiciamus; quod in eo consistit, quando civis renunciens juri civitati a Magistratu suo *litteras testimoniales, Abzug & Brieffe* sibi comparare, atque de iis prospicere tenetur, hoc potissimum effectu, ut eo citius in aliam recipi queat civitatem, absque ulla injusta desertionis suspicione, metuque, ne ipsum sequantur debita civitati priori nondum persoluta. Imo quo constare eo melius possit, honeste illum istic loci, unde recessit, vixisse, bona gratia discessisse, vereque eum dimissum esse. Schepliz. *Consuet. Brand. p. 4. tit. 14. §. 1, n. 2.* Besold. *Thes. Pract. verb. Bürger*, Legitime itidem

natum, nec ullius domini hominem se esse proprium, daß er recht und frey gebohren/und niemand eigen oder laß sey / ihm auch innerhalb 3. Jahren keine Schulden / dadurch die Stadt beschweret werden möchte / nachfolgen sollen: prout loquitur Hering. *Tract. de Fidejuss. cap. 5. n. 333.* Consentit Dn. Myler. ad Rumelin. *A. B. part. 2. diff. 5. Concl. 3. lit. 4. ibi.* er sey den seines vorigen Bürger-Rechts erlassen/und bringe sein Bürger-recht mit ihme ꝛ. Obtinet, atque inviridi adhuc observantia hæc reperitur consuetudo in Marchia, ubi inter civitates & nobiles per Recessum Provincialem de ao. 1538. festo Michæelis, ab Electore, Ioachimo II. constitutum est; ne rusticus in numerum civium sine nobilium literis Rundschaften recipiatur, his potissimum verbis: Als wollen wir hierin ernstlich allen und jeden Unsern Städten und Ambtleuthen / bey Vermeidung Unserer ernsten Straffe uñ Ungnad/befohlen haben/daß sie keinen für einen Bürger oder Unterthanen annehmen/ er bringe denn von seiner Herschafft / darunter er zuvor gewohnet / Abzugs-Brieffe / und daß er sich von ihme entbrochen/und mit Wissen und Willen abgeschieden ꝛ. Id ipsum iisdem fere verbis ab Electore Joh. Georgio. in *Recessu* Mohntags nach *Viti.* 1572. §. nach dem Uns. & Electore Joachim Fridrich. in *recessu* die 11. Martii. 1602. §. 15. repetitum fuisse atque renovatum, & secundum hanc constitutionem Dominos Camerales pronunciaffe; Imo omnia hæc reciproce etiam intelligenda esse, interque ipsos Nobiles locum habere, adducta sententia in Camera lata, memoriæ prodidit Dn. Müller. *resolut. Pract. Forens. resol. 18. n. 21. seqv.* In Saxonia etiam idem jus reperitur introductum per Elect. Joh. Georg. I. *vid.* *Gesinde/Tagelöhner und Handw. Ord. 1651. tit. 5. §. 1.*

§. XXVII. Denique si lis cum emigrante contestata, vel ipse litem contestatus, vel iudicium cœptum fuerit, quia rite omnia hæc peragere debet, per text. in c. 39. X. de foro compet. l. 7. ff. de iud. antequam abeat, pignoribus vel fidejussoribus ut caveat, æquum justumque est, semel cœpta coram iudicio fideliter atque con-

constanter se prosecuturum, atque coram judicio antiquo, quandocunque necessum erit, se esse compariturum.

§. XXIX. Itidem cavere tenetur, semper se adfuturum prompte, si rationem scientiamq; illarum rerum edere a civitate citetur, quæ tempore suo contigerunt, vel quarum rerum optimam ipse haberet notitiam atque certitudinem; Sicut hoc assertum luculenter comprobatur *d. l. 7. ff. de Judic.* nec non in Ducatu Würtembergico ita ordinatum esse, die Fürstl. Württenb. Lands-Ord. fol. 5. ibique Lindenspür. fol. 16. n. 29. sequ. perhibent. conf. Knipsch. l. c. c. 29. n. 164. Consentit quoque *Statutum Reip. Argentinensis*, teste Schmid. *de censu emigr. th. 28.* his verbis: Es soll aber derjenige / so also seines Bürger-Rechts erlassen wird / schuldig und verbunden seyn / auch so bald mit Hand gegebenen treuen an Eyndes / statt geloben und versprechen / vor Uns Meister und Rath oder wo hin wir das weisen / umb alle diejenigen Sachen und Handel / so in wehrenden seinem Bürger-Recht sich begeben und zu getragen / ob er darumb allbereit angefordert wäre / oder noch angefordert werden möchte / recht zu geben und zu nehmen / und dessen in allewege gewärtig und gehorsam zu sein / ohn alle Gefährde. *vid. der Stadt Straßburg Bürger-Ord. Tit. vom Bürger-recht auff sagen.* Hæc, ut naturalis æquitati valde consentanea, reliquis in locis licet statutis a cive migrante non exigantur, ut ea præstet, quocunque tamen tempore ad hanc promissionem, tanquam medium salutis publicæ conservandæ ergo institutum adigi posse resignantem, arbitror.

§. XXX. Sed de oneribus hucusque resignantium dicta sufficiant; restat, ut ultimo tandem loco caput ultimum ne negligamus, inque eo de effectu ejusmodi resignationis perfectæ, si- mus adhuc paucis solliciti; id quod eo melius ut fieri queat, fit

CAPUT. VI.

De Effectu Resignationis.

Effectus resignationis alius est, si justa & licita, alius, si injusta atq; illicita præcesserit resignatio. §. 1.

Qualem sortiatur effectum injusta illa atque illicita, exponitur. ibid. & §. 2.

Quid si homo proprius vel glebe adscriptus resignare velit? §. 3.

Remanet subditus qui illegitimo resignat modo. §. 4.

Nullum producit effectum præsumpta illa seu tacita resignatio, si animus deficit resignandi. §. 5.

Quali gaudeat effectu resignatio legitima, omnibusque modis absoluta, traditur in §. 6. & 7.

Quid juris obtineat in Scholariibus discedentibus? §. 8.

Quid in cive originario? disquiritur §. 9.

Liberat resignatio ab incommodis, oneribusque civitatis futuris. §. 10.

Quid sint munera Personalia? §. 11.

Quid Patrimonialia? §. 12.

Quando & quomodo in totum ab his liberetur resignans? §. 13.

Quid sint munera civium mixta, dicitur §. 14.

Tenetur tamen renunciare, etiam post resignat. intra certum tempus coram Magistratu comparere priori, & ad quesita respondere. §. 15.

Judicium semel ceptum finire debet. §. 16.

Ratione contractuum ibi celebratorum, ut & ratione reconventionis, conveniri semper poterit in priori civitate renunciare. §. 17.

Facta resignatione legitima, eo citius quis in aliam recipi potest civitatem, quia pro extraneo postmodum illic reputatur. §. 18.

Epilogus totam claudit dissertationem.

§. I

Dixi superius, cum in Cap. 4. de forma resignandi legitime sermo esset, non omnibus, neque ubique, nec quocumque tempore licitam eam esse, sed quandoque restringi vel prohiberi; necessum itaque erit, antequam ad effectum resignationis deveniamus legitimæ & omnibus modis perfectæ, hic prius dispiciamus, qualem effectum sortiatur resignatio prohibita, vel non debito modo instituta, ut puta: si civis contra vo-
lun-

luntatem domini Superioris, vel Magistratus sui consensum, ex civitate, civium forte indigente numero, vel alias in angustias redacta, intempestive, fraudulenter, atque in detrimentum totius Reipublicæ emigrare contenderet; hoc enim casu, cui ad-
 jungi poterit, si quis peculiari vinculo fuerit obstrictus, vel quis pacto ad commorandum in certo loco sese obstrinxerit; de quo vid. Grotius. *de Jur. Bell. & Pac. lib. 2. c. 5. §. 24.* & Dn. El. August. Stryk. *de domicil. mut. c. 4. n. 15. seq.* in illum semper adhuc, prævia licet renunciatione expressa vel tacita, Jus civit. manet. vid. cit. quibus illos, qui contra civitatis illius leges migrarunt, vel bona adhuc immobilia, præsertim sub ipsius possident ditione, annumerat Pufendorff. *d. Jur. Nat. & Gent. lib. 8. cap. 11. §. 3.*

§. II. Certum quippe est, nullum subditum se ipsum eximere posse imperio Principis sui, regiam etiam si nancisceretur dignitatem; cujus asserti in exemplum Barbarius Philippus aliquomodo hic esse poterit, homo servilis conditionis, qui Præturam urbanam sua sibi cum peperisset virtute, Domino vero per id inferret præjudicium, *per l. 3. ff. de Offic. Prætor.* opus exinde habebat, cum à Domino vendicaretur, cum ipso pro libertate transigere. Suidas in *Lexic. verb. Barbarius.* Imo ulterius notat Bodinus, quod si invito, aut non consentiente Principe, alterius imperio se ipsum subjecerit, ab eoque adscitus sit in Civem, nihilominus Principi suo æternam in illum auctoritatem superesse, ac Jus prehensionis, ut in servum fugitivum, etiam si ad se Legatus venerit a novo Principe missus.

§. III. Idem multo magis obtinet in Civibus vel subditis inferioris conditionis, imprimis hominibus nostris propriis: mutet horum aliquis domicilium, renunciet Domino superiori & aliorum se transferat; oneribus tamen semper subjectus remanebit, neque ab iis per suum liberabitur discessum, & Domino Jura quæ in eum habebat, quocunque etiam in loco fuerit, salva manebunt atque integra. Husan. *de Homin. propr. c. 2. n. 22.* Mev. *ad Jus Lubec. lib. 1. tit. 3. art. 3. & pecul. Tract. vom Zustand*

stand uñ Abforderung der Bauren. Stamler. *de Servit. person. l. 3. p. 101.* adeo ut eosdem quocunq; in loco fuerint, repetere possit. Hahn. *ad Wesemb. tit. ff. de stat. homin.* imo propria autoritate apprehendere, si nondum ab aliis possideantur, Dominis liberum relinquitur. Gail. *d. Arrest. cap. 8. n. 17.* Mev. *d. Tract.* Inter effectus enim renunciationis in genere referri solet, quod renunciatus Juri resignato amplius frui nequeat, sed hoc ad illum, cui renunciatur, transferat. *l. cum quidam. 26. C. de administr. tut.* Menoch. *Consil. 16. n. 15.* & quod ipsa resignatio declaret Jus renunciatum antea renuncianti competiisse; quia resignatio quædam privatio est, quæ habitum præsupponit. Claud. Cantuunc. *Consil. 5. n. 17.* Menoch. *Cons. 658. n. 1.* Ast dicat mihi aliquis, hominibus propriis antea tale Jus competiisse, cui jam renunciare volunt, cum ergo huic se destitutos agnoscere necesse habent, illud quod nunquam tenuerunt, resignare minime poterunt. Hinc etiam eo facilius illos dimitto, & tutius atque melius hic distingvendum esse, autumo cum Buxtorff. *ad A. B. th. 99. in fin.* inter servos & liberos homines, seu ingenuos: illos per *l. 1. & 2. C. de serv. fug.* sicut & adscriptitios per *Text. in Nov. 17. cap. 14.* revocari posse, liberos vero non item; addo, si debito modo & prævia resignatione solenni, vel tacita etiam atque præsumpta in loco emigrationis recepta atque concessa, discedant: aliàs enim subditus nihilominus remanet, contraque eum Domino competit actio ad vendicandum illum, prout non de hominibus illis solummodo propriis, allegati DD. sed in genere de omnibus subditis perhibent, conf. Cravett. *Cons. 241. n. 7. & Cons. 973. n. 31. & 35.* Math. Stephan. *de Jurisd. lib. 2. part. 2. cap. 2. n. 130.* quod in specie de civibus proprie sic dictis fraudulenter auffugientibus, late satis demonstrat Arnixus. *lib. 1. politic. cap. 8. Sect. 8.* Non tamen hic negligenda sunt, quæ superius cap. 4. §. 15. adjeci, casus certos, quibus emigratio liberior relicta est hominibus in Imperio nostro propriis.

§. IV. Præter sed hæc dicta, subjectos absque ulla manere injuria oneribus publicis ejusmodi contra leges migrantes, ita
ut

ut licet diu abfuerint, ad residua tamen onera compelli queant, etsi Juribus & commodis Civitatis non fruantur, postquam eam deseruerunt, testantur. *Mey. ad Jus Lubec. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 75. seqq. Struv. Syntag. Jur. Civ. Exerc. 50. th. 59.* Si enim imperfecta & nondum acceptata quælibet etiam renunciatio invalida est atque infirma; *Enenckel. d. Privil. lib. 3. cap. 16. n. 6. & ult.* multo magis hæc, modo plane illicito vel prohibito, contraque leges facta resignatio, nec non Magistratui vel plane non oblata, vel ab ipso justis de causis nondum acceptata: hoc enim casu omni destituitur validitate, & perfectione, adeò, ut repudiata illa, injuste resignantem adjuvare nequeat, vel subjectioni atque oneribus civitatis illum jure eximere valeat. De cætero nullum plane sortiri effectum illam resignationem, si Civis ea non præstiterit, quæ ad renunciationem more majorum, vel ex statutis Civitatum requiruntur, ex verbis cit. *Gail. d. loc. n. 10.* colligi, atque sine ulla defendi potest difficultate.

§. V. Nullum porro producit effectum præsumpta illa atque tacita resignatio, quando quis alio in loco per tempus degit, citra animū tamen perpetuo ibi manendi, sicut *Cap. IV.* prolixius demonstratum fuit. Multo minus illa, qua civis ex civitate discendens, jura sibi reservat civitatis, & Jurisdictionem loci, unde migravit, porro agnoscere spondet. *Mey. ad Jus. Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 80. & 82.* Et ab iis omnibus facta, quos vel plane non potuisse, vel non debito modo, tempore & causa renunciare, dicto *Cap. IV.* ostendi, ad quod brevitas causa *Lect. ben.* remitto.

§. VI. Sequuntur justo ordine ii, qui secundum leges suæ cujuscunque civitatis, juri sibi antea competenti civico legitime renunciarunt, & domicilium per emigrationem aliorum transtulerunt, facta sit illa resignatio expresse, per animi coram Magistratu necessariam declarationem, vel tacite, per actum contrarium animum mutandi civitatem denotantem, in iis potissimum locis, ubi libere admittitur civibus illa ipsa facultas; nunc in subsequenter visuri, qualem sortiatur etiam effectum legitima ejusmodi atq; perfecta omnibus modis resignatio. Est

autem primus Renuntiationis effectus, privatio ejus Juris, quod à se abdicavit renunciatus: Quæ privatio non solum consideratur in Jure quæsito, sed etiam in Jure futuro seu quærendo, ut patet ex *l. 1. C. de pact. & l. 1. §. si quis ante & c. ff. à quib. appel. non lic.* Galeratus. *d. renunciat. lib. 2. cap. 5. n. 2.* Ideoque certum est, resignationem talem extinguere Jus abdicatum, & quod adhuc sperabat; quia paria reputantur, aliquod Jus non esse, neque competere, vel esse, sed illi renunciatum fuisse. *l. 1. C. quand. non pet. part. l. 3. in fin. l. 4. ff. de bon. posses.* nam civis deserens tali casu civitatem, quia civis esse definit, perdit privilegium civitatis, & jus omne quod antea in ea ipsi competebat civitate, & competere in futurum debebat, amittit. *l. 34. l. 31. ff. ad Municip. Bald. in l. 2. C. de infant. expos. Jason. in l. 1. §. hujus studii. ff. d. just. & jur. teste Math. de Afflic. dec. 384. n. 13.*

§. VII. Perdit ergo comoda atque beneficia Universitatis sub generali nomine der Bürgerlichen Nahrung/ ut sunt jura conubiorum, commerciorum, contractuum, honorum item & pascuorum. Zahn. *Jchnogr. jur. Mun. cap. 90. n. 12. seq.* Gemein Brau/und Schenckrecht/ wohn/weid/trieb und trab/ und andere gemeine Nutz/ und Nisungen. Arum Vol. I. d. 13. qc. 10. Chur/ Sächsl. Erled, d. 20. 1653. & 57. von Justitz/ Sachen. n. 134. ubi: Sind mit Braugerechtigkeit das Bier zu feilen Kauff zu brauen &c. und mit Weinschand privilegiret. Conf. Dominic. Tusch. Tom. I. pract. Concl. 276. n. 45. pr. & 46. Et in genere omnia per resignationem ipsi auferuntur beneficia, quæ civibus alias deberi, notarunt rerum Municipalium & Civilium scriptores, adeo ut remittenti Jus suum Jura minime subveniant *l. cum Donationis C. d. Transact. l. 2. §. f. ff. quod fals. Tut. auct.* imputandum est quippe ei, qui suo jure & beneficio amplius uti noluit. *gl. in C. uxor. verb. imputaret. C. 17. Qu. 4.* Sic etiam à renuntiatione ad exclusionem recte deduci argumentum, testatur Gravet. *Conf. 877.* Etenim renunciatio privat; Bart. in *l. sed etsi. ff. d. acquir. hered.* proinde renuncianti nocet atque ipsi præjudicat. Menoch. *Conf. 80. n. 50.* Imo resignanti ad jus remissum

sum minime datur regressus. Galerat. *d. renunc. cit. loc.* sed in totum jus suum amittit. *l. 1. ff. de success. Edict. l. 14. ff. de Aedilit. Edict. §. 9. l. Papinianus, 20. ff. d. Minor. l. postq. liti. C. de pact. l. si ea. C. qui accus. non poss. Mynsing. dec. ad. 14. resp. 4. n. 50.*

§. VIII. Extendere hoc DD. fatagunt ad Scholares quoq; quorum, dicunt, si semel quis discesserit, quamvis postea iterum revertatur, privilegiis tamen per discessum jamjam amissis, amplius nullo modo gaudere poterit, neque frui; per *l. 9. C. d. Advoc. divers. Judic. conf. D D. in L. naturalem. §. 5. seq. ff. d. acqu. rer. dom. & in L. scriniarios. 16. C. de Testam. Milit.* Interim tamen æquior atque convenientior Cothmanno aliisque hæc arridet decisio, quod si scholaris ad publicum forte evocatus officium, vel alias discedens, intra quinquennium rediret iterum in Academiam, Jus quo antea gaudebat Matriculæ, salvum adhuc habebat atque integrum, adeo ut de novo pro ea aliquidolvere minime teneatur, neque novo juri, nec novæ jurisdictioni, sed pristinæ & antiquæ se subjecisse videatur. Quod si vero post lapsum demum quinquennii præfiniti reverteretur, eo nihil obstante pro extraneo tunc habendum esse, adductis autoribus consentientibus per multis, & præmissis dubitandi, decidendi & respondendi rationibus, demum concludit & decedit, cit. Cothmann. *resp. Acad. 12. per totum.*

§. IX. Alia sane res est in cive originario, suam deferente civitatem, in qua nat⁹ est, vel patrem habuit concivem; de tali enim quæri solet, *an relinquens locum suæ originis, alibique civitatis jura assumens, si locum posteriorem iterum defereret, & ad originis revertetur, num ibidem reddito pretio recipiendus sit, quodolvere tantū cogeatur ab initio, antequam alibi se contulerat & civem alterius civitatis sese constituerat?* Placet quidem negativa sententia Schep-
liz. *de Consuetud. March. P. 3. Tit. 8. §. 13. & 14.* verum ad civem constituendum originarium cum satis sit, ut ejus Imperio, in cujus finibus lucem primum aspexit, acquiescat, & si alio se transferat, ut se alterius subjiciat Imperio: in civium autem numerum ibi receptus tanquam civitatis suæ peregrinus habeatur

tur, neq; postlimini redire queat; prout Curiam Parisiorum ita judicasse, refert Bodin. *in meth. hist. cap. 6.* non ergo video, quomodo privilegiis semel legitime amissis iterum frui queat. Consentit Gail. *lib. 2. obs. 36. n. 7.* ibique Matth. de Afflict. *dec. 384. per totam.* rationesque decidendi exhibet Jacob. Alemann. *in Palest. Consult. Jur. consult. 5. qv. pr. 2.* Accedit Jason. *in l. 1. §. hujus studii. 2. ff. d. Iust. & Jur. & Zanger in Tract. de Exception. P. 2. cap. 1. n. 75. & 76.* qui, in quibusdā, inquit, Germaniæ civitatibus extant statuta, quibus cavetur, civium liberos amittere civitatis jura, si alibi domicilium constituerint, & ibidem per annum & diem habitaverint, quale statutum est Brunopoli, sub tit. 102. von der Bürgerschaft und dem Schoße. §. es darff keines Bürgers. Hæc ille. Jam si quis omnia civitatis jura perdit, necessario etiam hoc vel illud jus speciale sub genere comprehensum amittere præsumendus est. Denique Girona. *de Gabell. 6. par. n. 51. seq. & Gutierrez. de Gabell. quest. 113. n. 6.* probant, originarium civem si alibi per tempus fuerit civis, reversum in urbem patriam ab ipso derelictam, ibique aliquid emere vel vendere volentem, teneri ad solutionem gabellæ, non tamen plane ut extraneum, sed tanquam ut vicinum.

§. X. Sed revertamur unde digressi sumus; non enim *commoda* solummodo quis amittit per resignationem, sed ab *incommodis* quoq; liberatur, seu a necessitate in futurū sustinendi ulterius universitatis onera, die Bürgerliche Beschwerden. Arum. *Vol. 1. disp. 13. qu. 10. l. 34. ff. ad municip.* nam pro præterito tempore qui convenitur, renunciare non auditur. Luc. de Penna. *in l. ad reparat. 7. qv. 2. C. de Aquæ duct. lib. 11.* Nam Bürger tragen von ihren Häusern und Gütern schwere Bürden. Chur Sächs. Erledigung d. 40. 1653. & 57. tit. von Justiz-Sachen. *Gravam. 134.* quæ potissimum consistunt in muneribus, *l. 214. ff. de V. S. l. 18. ff. d. mun. & bon. iisque vel personalibus. d. l. 18. §. 1. l. 1. §. 2. eod. vel patrimonialibus. d. l. 1. §. 1. d. l. 18. §. 18. seqq. vel mixtis d. l. 18. cum. §. 26.*

§. XI. Personalia quod concernit, personis illa in-

hærent, & corporis labore, vel animi expediuntur sollicitudine. *d. l. 1. §. 18. ff. de mun. & honor. vulgo: Kopff-Steuer / Bürger-Geld* &c. huc pertinent Dienste / als Wachen / Musterung / im Gewehr erscheinen. Et dividuntur ratione finis, in publica & privata. Illa principaliter ob publicam utilitatem suscipiuntur; *l. 14. §. 1. ff. eod.* Hæc primario privata civium commoda respiciunt; veluti tutela, cura &c. *l. 1. §. ult. & d. l. 18. §. 1. ff. ibid. conf. Rehebold, de Iure Civit. cap. 6 & Dn. Lauterbach. in Colleg. Digest. tit. de mun. & honor. aliique ad hunc titulum ff. Commentatores.* Nunc ponderandum venit civi renuntianti, an munus personale, quod collecta quandoque salutari solet, jam jam impositum sit, nec ne: si illud contigerit, per renunciationem non evitatur, sicut superius Cap. IV. ostensum, per *l. incola. 34. ff. ad municip.* si vero nondum fuerit impositum, secus est; siquidem onera quæ ratione incolatus & personæ sustinentur, illius resignatione cessant. Galeratus. *de Juris renunc. lib. 2. cap. 3.* Eodem modo sese liberat a creditoribus civitatis, licet singuli in solidum suis se creditoribus cives obligaverint, adeo ut unus quisque in solidum conveniri possit. *Carpz. P. 2. Const. 6. def. 26.* Quia enim commodis civitatis destituitur, æquum est, ut & ab incommodis liberetur, quæ perferre alias reliqui etiam cives non tenerentur, nisi in solatium, beneficiorum civitatis & immunitatum frui ipsis liceret. Sic facta resignatione, quondam civis tanquam subditus dominum sequi amplius non tenetur, neque in, neque extra territorium, etiamsi id necessitas, vel domini defensio, vel etiam ablatorum vindicatio exigat. Quod subdito alias maxime competere, inter reliquos tradunt *Menoch. Consil. 1003, n. 63. Rosenthal. de Feudis cap. 8. concl. 23.* Et in genere ab omnibus liberatur muneribus personalibus, ob datam rationem, quia dum civis esse desinit, & alterius civitatis esse incipit, priori civitati omne jus in ipsum perit, illa volente atque permittente, ut sub alterius civitatis Imperium perveniat. *Pufendorff. d. I. N. & G. lib. 8. c. 11. §. ult.* Eoque ipso, dum civitas aliquem pro membro suo non amplius vult agnoscere, remittit

ipſi obligationem, qua antea tanquam civis tenebatur. Id. *ibid.* §. 7. Extra territorium autem imperanti, impune non paretur. *l. fin. ff. de jurisdict.*

§. XII. Munera personalia, jam excipiunt *patrimonialia*, quæ *realia* etiam a DD. appellantur, & nihil aliud ſunt, quam illa, quæ ratione patrimonii, vel bonorum a poſſeſſoribus eorum præſtantur, ac rei inhærent. *d. l. 1. §. 1. l. 6. §. 4. l. 18. §. 18. ff. de mun. & bon.* uti ſunt tributorum exactio *l. 3. §. 11. ff. eod.* Steuren / Geſchoß / Zinſen / Zehend ꝛc. vid. Klock. *Tract. de Contribution.* Munus metatorum, ſeu milites hoſpitandi. *d. l. 3. §. 14. d. t. leg. 11. ff. d. vacat.* Einquartierung der Soldaten / Quartier und Monat-Geld; niſi ædes ejusmodi hoſpitum immunitate gaudeant. *l. 10. C. de metat.* Rehebold. *de Jure Civit. cap. 6.* Dividi autem hæc munera Patrimonialia iterum ſolent, ratione ut plurimum cauſæ impulſivæ, in *ordinaria & extraordinaria*; illa ſunt, quæ ordinarie & regulariter a republica præſtari ſolent, ſingulisque recurrunt annis *l. 1. C. de nav. non excuſ. l. un. C. de vacat. mun.* e. g. die ordinariſchen Anlagen / ordentliche Steuern und Zinſen. Hæc, ſive *extraordinaria* obveniunt, quæ ex improviſo & neceſſitate urgente indicuntur & exiguntur. *l. 8. §. 3. ff. de vacat. mun. l. 6. §. 1. l. 18. §. 21. ff. de muner. & honor.* vulgo Schakung / und Nachſteur / vel durante bello Turcico, die Türcken-Steuer. & in ſpecie collectæ vocantur. vid. Speidel. *notab. voc. Steuer.* & Wehner. *obſ. Pr. voc. Schakung & Beſold.*

§. XIII. Hic, ſicut & in reliquis omnibus Civi impoſitis muneribus, probe obſervandum eſt, an ante ipſam reſignationem jam fuerint indiſtæ, vel non. Si enim illud contigerit, *capit. penult.* quid tunc faciendum ſit, late ſatis dixi. Hoc vero caſu, a futuris eum liberari muneribus concludendum eſt, ſi plenaria atque legitima præceſſerit juris civici reſignatio, hoc eſt, ſi divendiſ omnibus ſuis bonis immobilibus & rebus patrimonialibus (quorum intuitu, licet quoad perſonam a muneribus immunis fuiſſet perſonalibus, munera tamen ſubire patrimonialia

lia cogebatur) plenarie priorem deferat civitatem, & nihil Jurisdictioni civitatis subiectum post se relinquat: Alias enim, etiam si per 100. milliaria domicilium transferat ex civitate, sed fundos vel alia immobilia ibi relicta titulo domini adhuc retineat, tamen munera hæc patrimonialia, resignatione nihil obstante reliquorum in instar civium subire, atque debita solvere teneretur. Ern. Cothman. *Resp. Acad.* 19. & 12. Renuncians autem ipsi simul rei, tali casu se eximit ab omni onere, quod propter ipsam rem incumberebat. *l. 64. ff. d. Usufr. l. 6. §. Labeo. ff. si Serv. vind. & a tributis debitis ratione ipsius rei. l. 3. C. si Cens. l. 36. ff. d. Jur. Fisc. l. 7. ff. d. Public. & Vectig. l. 13. ff. d. Impens. in rem doct. fact.* Ideo cedens fundo, liberatur ab onere Collectæ. Bartol. ad *L. 7. ff. de aqua plu. arc.* cum enim cessat causa oneris, cessare quoque debet effectus; vel sublato emolumento per resignationem bonorumque venditionem, auferri per consequens debet onus annexum. *l. 39. §. fin. ff. de Legat. 3.* Est hoc certo certius, quoniam enim propter commodum quod ex re percipitur, onus ideo inducitur. *l. 2. §. vicinales. ff. ne quid in loc. publ.* justum atque æquum ex adverso reputatur, cessante commodo, ut onus etiam cesset. *l. 52. C. de Episc. & Cler. l. fin. §. 1. ff. de Repud.* Idem etiam jus ingenere ubique obtinet, ut nempe sublato principali tollatur & accessorium, ita, ut qui bonis cedit, evitat vinculorum carcerumque injurias. *l. 1. C. qui bon. ced. poss.* Similiter, qui solum pati vel præstare tenetur patientiam, liberatur cedendo loco seu fundo, quoniam sic plus præstat. *l. 7. ff. de Aqu. plu. arc.* Usu fructuarius denique renuncians usu fructui, non erit cogendus ad onus, ad quod alias teneretur, ratione scilicet ipsius usus fructus. *l. 64. l. 48. ff. de Usufr.*

§. XIV. Idem statuendum est de muneribus illis civium mixtis, quæ etiam personæ operam, una cum sumptibus requirunt, seu quæ personæ & propter se, & propter res imponuntur, da man einem etwas auff seine Handthierung schläget. Nobis: Gewerbe-Gelder. conf. Chr. Rehebold. *dict. diss. de Jure Civit. cap. 6.* Nam & hic, quia jure commerciorum uti frui ea in civitate

amplius non vult, & derelicta ea in totum, alterius imperio se subiici animum intendit, ibique de novo seine Handlung und Gewerbe/ transferre atque de novo stabilire satagit, conveniens est, ut deficiente & sublata causa exactionis, deficiat quoque & tollatur effectus.

§. XV. Nunc missis iis, huc pertrahere deberem sub finem cap 5. allatam assertionem, teneri quandoque Civem resignantem cavere atque promittere, daß er allezeit Reicherschaafft geben wolle/ umb alle die jenigen Sachen und Handel/ so in wärenden seinem Bürgerrecht sich zu getragen/ ob er darumb als bereits angefordert werden möchte &c. prout verba statuti Hamburgensis ibi notata sonant, idemque Jus in Ducatu etiam Wurtembergico in viridi adhuc esse observantia, ex Fürstl. Würtemb. Lands-Ord. fol. 5. & Dn. Lindenspür. in Commentar. fol. 16. n. 29. seqv. annotavi; ne vero crambem bis coctam apponere videar, hoc saltem hic adjicere lubet, variare Doctores, sicut & locorum oppidorumque consuetudines in præfigendo termino, ad quem, seu quousque civis ille discedens alteriusque factus civitatis, rationes has edere teneatur. Intra certum id fieri tempus, plurimi indefinite asserunt, quos inter & Knipschild. reperitur, qui tamen certum illud tempus, plerumque annale esse, dicit. lib. 2. de Civit. Imp. cap. 29. n. 164.

§. XVI. Sublata ergo per resignationem civilis obligatio intelligitur, quoad ea quæ postea geruntur, non autem quæ coram iudicio civitatis prioris jam cœpta fuere; quia, quod accedit, iudicium peragi debet, ubi cœptum est. text. in cap. 39. X. de foro Compet. l. 7. ff. d. Judic. l. 30. ff. eod. Gail. l. 2. obs. 36. n. 13. quod non nulli extendunt, modo alteri jam actio quæ sita sit, licet lis nondum cœpta fuerit. per l. 2. C. de Jurisd. Sic perpetrato aliquo delicto, per resignationem si quis mutaverit domicilium, in civitate anteriori quin conveniri atque optime acculari queat, neque frustra processum criminalem in loco perpetrati delicti contra absentem licet, ventilatum iri, contra adversariorum opiniones defendit. Dn. Stryk. diff. de Domicil. mut. cap. 5. n. 14. seqqv.

§. XVII.

§. XVII. Idem iudicium esto, ratione contractuum & quasi contractuum, quorum intuitu, & quidem illorum, si ibi solvere promisit, conveniri potest; puta, si ibi reperiatur; id quod mores hodierni desiderant. *Gail. lib. 2. obs. 36. n. 14. Carpz. lib. 2. Resp. 30.* horum autem, ut administrationis in loco derelicto factæ, reddat rationes. *tot. tit. C. ubi de ratiocin. Carpz. d. l. 2. Resp. 33. Mev. p. 5. dec. 298. & p. 8. dec. 267.* Denique & ratione reconventionis prioris domicilii forum manere integrum, quando quis ante mutationem domicilii alterum in eo loco convenit, *per l. 14. C. de sentent. & interloc. omn. jud.* demonstrat Dn. El. Aug. Stryk. *d. l. n. 21.* Imo quænam actiones contra mutantes domicilium atque resignantes intentari valeant, edisserit distinguendo atque limitando laudatus Dn. Stryk. *all. loc. n. 25. seqq. ad quem* brevitatis & candoris amore, remittere lubet Lectorem.

§. XVIII. Quod si itaq; legitima præcesserit resignatio, ultimo tandem sese exerit effectus, quod nempe eo facilius postmodum recipi queat in aliam novam civitatē, maxime si per statutum aut consuetudinem loci nullus recipiatur prius, *er sey denn seines vorigen Bürger Rechts erlassen / und bringe sein Bürger Recht mit ihme;* quemadmodum ex Mylero, ad Rumelin. Knipschild. aliisque capite superiori dictum fuit. Habet enim vel retinet nihil amplius juris antiqua civitas in illum, qui fortunarum sedem in aliam transtulit civitatem, sed pro peregrino habetur; adeo, ut a nova civitate, in quam se contulit, ad veterem si quis mitteretur legatus, privilegiis omnino legatorum frui deberet, inter quæ præcipuum est, quod exemptus sit a jurisdictione ejus, ad quem mittitur. *Pufendorff. de Jur. Nat. & Gent. lib. 8, cap. 11. §. 3.* Et experientia teste, novi civem unum atq; alterum, qui facta resignatione in patria mea, per spatium temporis negotiorum causa adhuc subsistebat, & ab oneribus quidem civilibus immunis erat, in reliquis vero, præprimis quod scio rebus judicialibus, pro extraneo reputabatur. Hoc ao. 1680. unus le C. alius paulo post, J. H. K. experiebantur, quorum ultimus implicatus processui, extranei instar iudicii Sportulas exsolvere tenebatur.

§. XIX.

§. XIX.

Et hisce jam colophonem impono præsenti disputationi, cujus materia cum diffusa sit, nec in Germania uniformis, ob tot diverforum locorum statuta hinc inde recepta, eo faciliorem inde veniam mihi polliceor, si non omnia ad palatum Ben. Lect. fuerint; multa enim adhuc addi debuisse lubens fateor: multa etiam non omnibus quadrare locis, sponte confiteor: non pauca quoque minus accurate scripta, imo multa etiam properante Typographo erronee expressa esse, docebit lectio. Interim candori tuo, Lector humanissime, hæc omnia committito, qui certus esse poteris, nihil mihi gratius futurum, quam si placide errantem moneris & in viam veritatis deduxeris. Sis memor illius, quod Scævola respondit in *L. 54. ff. de Manumiss. Testam.* Nihil obesse, quod quis in Syllaba errasset. Neque Typographorum errores Autori imputari posse, per *l. si Librarius 92. ff. de R. J. & arg. l. 8. ff. de Stat. homin.* Quod restat D. O. M. gratias ago immortales, pro clementissima studiorum directione & gratia mihi hac vice largissime concessa; Adsit porro mihi, & ut omnia in Nominis sui gloriam, proximi, patriæque vergant incrementum, faxit.

S. D. G.

Stryk, Samuel,

Dissertatio Inauguralis Iuridica De Resignatione Juris Civitatis = Von
Auffkündigung des Bürger-Rechts

Halae Magdeburgicae 1699

4 Diss. 740#Beibd.12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10664474-6

VD17 1:015284A